

Opinnäytetyö (AMK)

Kestävän kehityksen koulutusohjelma

2011

Maija Palomäki

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TOIMINNAN ARVIOIMINEN

– Varsinais-Suomen kestävän kehityksen ja
energia-asioiden palvelukeskus
Valonian kehittävä arviointi

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Maija Palomäki

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TOIMINNAN ARVIOIMINEN – Varsinais-Suomen kestävän kehityksen ja energia-asoiden palvelukeskus Valonian kehittävä arviointi

Paikallinen kestävän kehityksen toiminta sai lähtölaukauksen Yhdistyneitten kansakuntien käynnistämän paikallisagendaprosessin myötä 90-luvun alussa, jonka jälkeen paikallisen hallinnan toimintatavat ja työkalut ovat saaneet uusia muotoja. Varsinais-Suomen kestävän kehityksen ja energia-asoiden palvelukeskus Valonia on kestävä kehitys alueellisesti edistävä julkinen organisaatio, jonka toimintaa opinnäytetyössä arvioitiin kehittävän arvioinnin avulla. Valonian toiminnan suunnittelutarpeisiin toteutetussa arvioinnissa kerättiin tietoa Valonian vaikuttavuudesta, yhteistyökumppaneiden tarpeista ja tyytyväisyydestä sekä kestävän kehityksen toiminnan tilasta Varsinais-Suomessa. Tutkimuksessa pyrittiin tunnistamaan kehittämistarpeita ja keinoja niiden ratkaisemiseksi.

Tutkimuksen kohderyhmiä olivat Valonian yhteistyöorganisaatiot ja henkilöstö. Yhteistyöorganisaatiot koostuivat kunnista, muista julkisista organisaatioista, yhtiöistä, yhdistyksistä, korkeakouluista ja seurakunnista. Yhteistyökumppaneista 68 henkilöä vastasi sähköiseen kyselyyn ja 15 henkilöä osallistui haastatteluun. Valonian henkilöstölle suunnattuun itsearviointikyselyyn vastasi kymmenen työntekijää. Tutkimuksessa kerättiin sekä määrällistä että laadullista aineistoa, jota analysoitiin tilasto-ohjelmilla sekä kvalitatiivisin menetelmin. Tutkimuksen tulosten mukaan Valonian toimintaan oltiin varsin tyytyväisiä. Valonian koettiin vaikuttaneen kestävän kehityksen toteutumiseen keskimäärin jonkin verran. Valonian ja yhteistyökumppaneiden välisen yhteistyön suunnittelun lisääminen koettiin tarpeelliseksi. Tulosten perusteella Valonian toiminta koettiin hieman hajanaiseksi, mikä johtui osittain hankepohjaisuuteen liittyvistä ongelmista.

Opinnäytetyöprosessissa Valonian johtoryhmä ja henkilöstö määrittelivät kehittämisehdotuksia tutkimuksen tulosten perusteella. Kehittämisajatukset painottuivat kuntayhteistyöhön, viestintään sekä toiminnan priorisointiin ja kohdistamiseen. Tärkeäksi koettiin kehittää Valonian työryhmätoimintaa ja muuta yhteydenpitoa kuntiin. Resurssien ja toiminnan tehokkaammalla kohdistamisella voidaan selkeyttää Valonian roolia kestävän kehityksen edistäjänä.

ASIASANAT: arviointi, paikallisagenda 21, hallinta, paikallishallinto, kestävä kehitys, Varsinais-Suomi

Maija Palomäki

EVALUATING LOCAL ACTION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT – A Developmental Evaluation on the Service Centre for Sustainable Development and Energy Issues of Southwest Finland

Local sustainable action was boosted by the process of Local Agenda 21 led by the United Nations in the early 90s, after which the methods and tools of local governance have found new forms. The Service Centre for Sustainable Development and Energy Issues of Southwest Finland (Valonia) is a public organisation contributing to regional sustainable development. The thesis includes a developmental evaluation on Valonia. The evaluation, executed for the needs of organisational planning of Valonia, dealt with collecting data on the impacts of Valonia, on the needs and the contentment of partners in cooperation and the state of regional action for sustainable development. The study aimed at defining possible needs to develop Valonia and ways to attend to these needs. The target groups of the study were the partners in cooperation and the personnel of Valonia. The partners in cooperation comprised of local officials and representatives of other public organisations, companies, associations, universities and parishes. Of these 68 persons took part in an electronic survey and 15 persons were interviewed. A self-evaluation questionnaire was filled by 10 employees of Valonia. Quantitative and qualitative data collected in the study was analysed by statistical programmes and by qualitative methods. According to the results the partners and the staff were satisfied with the operation of Valonia. It was considered that Valonia has had some impact on the progress towards sustainable development in Southwest Finland. There was a need for more profound planning of the cooperation between Valonia and partner organisations. According to the results the operation of Valonia is considered somewhat fragmented, which arose partly from problems related to the project based model of Valonia. At the end of the study process the management group and the personnel of Valonia defined ideas on the development of Valonia based on the results of the study. Among the ideas municipal cooperation, communication and prioritization and targeting of the operation were emphasised. The development of Valonia's work groups and connections to the municipalities were considered important. The role of Valonia as a contributor of sustainable development can be clarified by targeting the resources and operation more efficiently.

KEYWORDS: evaluation, local agenda 21, governance, sustainable development, Southwest Finland

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	7
2 PAIKALLINEN KESTÄVÄN KEHITYKSEN TOIMINTA	9
2.1 Kestävän kehityksen käsite	10
2.2 Paikallinen taso kansainvälisissä asiakirjoissa ja organisaatioissa	11
2.3 Paikallinen hallinta	12
2.4 Paikallisagendaprosessit	15
2.5 Kohti paikallista kestävyttä	19
3 ARVIOIVA TUTKIMUSOTE	22
3.1 Arvioinnin lähtökohtia	22
3.2 Kehittävä arviointi	23
3.3 Arvioinnin kohde ja käsitteet	25
3.4 Arviointikriteerit	27
3.5 Vaikuttavuuden arviointi	28
3.6 Kestävän kehityksen arvioinnit	31
4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ	33
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	34
5.1 Tutkimuskohde	34
5.2 Arviointinäkökulma	36
5.3 Aineistonkeruun menetelmät ja toteutus	37
5.4 Aineiston käsittely	42
6 KESTÄVÄN KEHITYKSEN TOIMINNAN TILA	43
6.1 Kestävän kehityksen suunnittelun tila	43
6.2 Kestävän kehityksen toteutuminen hallinnossa	44
6.3 Kestävän kehityksen toiminnot	45
7 YHTEISTYÖKUMPPANEIDEN PALVELUTARVE	49
7.1 Valonian toiminnan osa-alueet	49
7.2 Kestävän kehityksen toiminnot	51
7.3 Valonian toimintatavat	52
7.4 Valonian palveluiden rooli organisaatioissa	53
7.5 Uusia toimintamahdollisuuksia	54
8 TYYTYVÄISYYS VALONIAN TOIMINTAAN	57
8.1 Hyöty	58
8.2 Kahden toimiston yhdistyminen	58

8.3 Ulkoinen ja sisäinen viestintä	59
8.4 Hanketoiminta ja organisaatorakenne	60
8.5 Valonian roolin selkeyttäminen	62
8.6 Työryhmät ja yhteys kuntiin	64
8.7 Valonian maantieteellinen toiminta-alue	65
8.8 Valonian status ja tunnettuus	65
8.9 Panokset	66
8.10 Organisaation sisäiset teemat	66
9 VALONIAN TOIMINNAN VAIKUTTAVUUS	68
9.1 Valonian vaikutukset	68
9.2 Toiminnan ja vaikutusten kohdistuminen	70
10 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET	73
10.1 Johtopäätökset	73
10.2 Kehittämisajatukset	77
10.3 Tutkimuksen arviointi ja pohdintaa	79
LÄHTEET	86

LIITTEET

- Liite 1. Kyselylomake
- Liite 2. Teemahaastattelurunko
- Liite 3. Itsearviointilomake
- Liite 4. Kehittämisen ideointi: menetelmä ja toteutus
- Liite 5. Valonian henkilöstön kehittämis ehdotukset

KUVIOT

Kuvio 1. Tehokas hallitseminen johtaa saavutuksiin kestävän kehityksen politiikassa.	14
Kuvio 2. Valonian organisaatio vuonna 2010.	35
Kuvio 3. Kyselyyn vastanneiden edustamat organisaatiot sektoreittain.	39
Kuvio 4. Haastateltavien edustamat organisaatiot sektoreittain.	40
Kuvio 5. Kestävän kehityksen toteutumista koskevien väittämien keskiarvot.	45
Kuvio 6. Valonian toiminnan osa-alueiden tärkeyttä yhteistyöorganisaatioissa kuvaavat keskiarvot.	49
Kuvio 7. Materiaalitehokkuuden lisäämiseksi suoritettavat toimenpiteet ja tarpeet Valonian palveluille.	52
Kuvio 8. Valonian toimintatapojen tärkeyttä yhteistyöorganisaatioissa kuvaavat keskiarvot.	53
Kuvio 9. Yhteistyökumppaneiden tyytyväisyyttä Valoniaan kuvaavat keskiarvot.	57
Kuvio 10. Valonian toiminnan vaikutuksia Varsinais-Suomessa koskevien mielipiteiden keskiarvot.	68

Kuvio 11. Valonian toiminnan vaikutuksia omaan organisaatioon koskevien mielipiteiden keskiarvot.	69
Kuvio 12. Valonian kohderyhmien osuuksia koskevia mielipiteitä kuvaavat keskiarvot.	71

TAULUKOT

Taulukko 1. Kestävän kehityksen toimintaohjeita paikallishallinnolle.	20
---	----

1 JOHDANTO

Iskulauseessa kehoitetaan ajattelevaan globaalisti ja toimimaan paikallisesti (think global, act local). Globaaleja ongelmia ratkaistaan paikallisella tasolla, jossa kaupungit ja kunnat ottavat usein tärkeimmät askeleet kohti kestävyyttä. Yhdistyneet kansakunnat (YK) tunnusti ensimmäistä kertaa virallisesti paikallishallintojen avainroolin merkittävän globaalin ympäristöongelman ilmastonmuutoksen hillinnässä Cancúnin ilmastokokouksessa joulukuussa 2010 (ICLEI 2010c). Kuntien resurssit ovat kuitenkin rajallisia, ja etenkin kuntien ympäristöyksiköillä on vähän mahdollisuuksia vapaaehtoiseen kestävän kehityksen toimintaan lakisääteisten tehtävien lisäksi (Kerckänen 2010, 200–201).

Varsinais-Suomessa kestävän kehityksen kysymyksiin on pyritty vastaamaan alueellisella yhteistyöllä, joka on luonut perustan Varsinais-Suomen kestävän kehityksen ja energia-asioden palvelukeskus Valonian toiminnalle. Asiantuntijaorganisaationa Valonia pyrkii edistämään kestävän kehityksen mukaista toimintaa palveluillaan. Tässä opinnäytetyössä arvioitiin Valonian toimintaa organisaation suunnittelutyön tarpeita varten. Laadukkaan toiminnan varmistamiseksi on tavoiteltava jatkuvaa parantamista, joka perustuu suunnittelun, toteutuksen, arvioinnin ja kehittämisen sykliin (Toikko & Rantanen 2009, 66–67). Tämä opinnäytetyö sijoittui arviointivaiheeseen, jonka jälkeinen kehittämis ehdotusten toimeenpano jää Valonian toteutettavaksi.

Tutkimuksessa selvitettiin Valonian yhteistyökumppaneiden tarpeita ja tyytyväisyyttä toimintaa kohtaan sekä arvioitiin Valonian vaikuttavuutta. Lisäksi pyrittiin kartoittamaan laajemmin kestävän kehityksen toiminnan tilaa Varsinais-Suomessa. Taustalla oli tavoite Valonian kehittämistarpeiden ja niitä ratkaisevien kehittämis ehdotusten tunnistamisesta. Tutkimuksen kohdejoukko muodostui Valonian yhteistyöorganisaatioista ja henkilöstöstä. Aineistoa kerättiin kahden sähköisen kyselyn ja teemahaastattelujen avulla. Toteutetussa

prosessissa Valonian henkilöstö ja johtoryhmä tekivät arvioinnin johtopäätökset eli esittivät kehittämis ehdotuksia tulosten perusteella.

Tässä opinnäytetyön raportissa tutkimuksen teoreettista taustaa tarkastellaan paikallisen kestävän kehityksen toiminnan sekä arvioinnin osalta luvuissa kaksi ja kolme. Luvuissa neljä ja viisi esitellään tutkimustehtävä ja tutkimuksen toteutus. Luvuissa 6–9 esitellään tutkimuksen tulokset tutkimuskysymyksittäin. Luvussa kymmenen tehdään yhteenvetoa ja johtopäätöksiä tuloksista sekä esitellään Valonian johtoryhmän ja henkilöstön määrittelemät kehittämis ehdotukset. Luvun lopussa arvioidaan tutkimuksen onnistumista.

2 PAIKALLINEN KESTÄVÄN KEHITYKSEN TOIMINTA

Valonia on alueellinen, Varsinais-Suomen maakunnassa toimiva organisaatio. Valoniassa yhdistyy alueellinen ja paikallinen: toiminta perustuu paikallishallintojen eli kuntien ja kaupunkien tarpeeseen tehdä maakunnan laajuista yhteistyötä kestävän kehityksen mukaisen toiminnan edistämiseksi. Yksi Valonian tärkeistä päämääristä on tukea yksittäisten kuntien toiminnan muutosta kestävämmäksi. Tämän luvun tarkoituksena on selvittää, mistä paikallishallintojen tarve kestävän kehityksen toimintaan on peräisin ja millaisia ohjeita, jäsennyksiä ja kokemuksia kirjallisuudessa on esitetty paikallisesta kestävän kehityksen toiminnasta.

Paikallisella tasolla toteutuvan kestävän kehityksen toiminnan voi ymmärtää laajasti paikallisten, yhteiskunnan eri sektoreita edustavien toimijoiden kestävän kehityksen mukaiseksi toiminnaksi ja sen edistämiseksi. Paikallisista toimijoista vaikutusvaltaisimman eli kunnan lakisääteinen tehtävä on edistää kestävä kehitystä alueellaan (Kuntalaki 17.3.1995/365). Paikallisella kestävän kehityksen toiminnalla voidaan viitata myös suppeammin YK:n käynnistämään paikallisagendaprosessiin. Häikiön (2005) mukaan etenkin käsite kestävän kehityksen suunnittelu on liitetty sekä käytännössä että teoriassa paikallisagendaprosessiin. Kestävän kehityksen toimintaa, kestävän kehityksen suunnittelua, kestävän kehityksen politiikkaa ja kestävän kehityksen prosessia voi kuitenkin käyttää synonyymeina keskenään. (Häikiö 2005, 14.) Tässä työssä käytetään käsitettä kestävän kehityksen toiminta, koska tutkimuksen kohteessa on monellakin tapaa kyse suunnittelun jälkeisestä vaiheesta. Valoniaa ohjaava kestävän kehityksen ohjelma on toimintaohjelma, joka sisältää konkreettisia toimenpiteitä kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi (Itälä-Laine 2007). Valonian juuret ovat kasvaneet paikallisagendatoiminnassa. Paikallista kestävän kehityksen toimintaa käsitellään seuraavaksi paikallisen hallinnan ja paikallisagendan kontekstissa. Ensin määritellään kestävän kehityksen käsitettä ja esitellään sen taustaa.

2.1 Kestävän kehityksen käsite

Kestävän kehityksen käsitteen tunnetuksi tekemisessä kansainvälisiä merkkipaaluja ovat olleet YK:n vuonna 1987 julkaisema Ympäristön ja kehityksen maailmankomission raportti Yhteinen tulevaisuutemme sekä Rio de Janeirossa vuonna 1992 pidetty YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssi. Ympäristön ja kehityksen maailmankomissio määritteli kestävän kehityksen kehitykseksi, ”joka tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa”. Komissio totesi, että tulevaisuutemme on uhattuna vakavien ympäristöongelmien ja inhimillisestä köyhyydestä kumpuavien ongelmien vuoksi (Ympäristön ja kehityksen maailmankomissio 1987, 10–11, 26).

Kestävän kehityksen käsite ei ole poliittisena käsitteenä peräisin tieteellisestä tutkimuksesta, vaan poliittisilta areenoilta (Häikiö 2005, 18). Teoria ei siis kerro, mitä kestävä kehitys on, vaan jokainen tulkitsee käsitteen omista lähtökohdistaan. Perinteisesti kestävän kehityksen yhteydessä puhutaan sen kolmesta ulottuvuudesta: ekologisesta, taloudellisesta ja kulttuurisesta kestävydestä, jotka tulee ottaa huomioon kaikessa toiminnassa. Näitä kolmea ulottuvuutta voidaan painottaa eri tavoin. Joka tapauksessa perimmäisenä tavoitteena on ihmisen toiminnan sovittaminen ekologisen kantokyvyn rajoihin.

Laine ja Jokinen (2001, 62; 64) yhdistävät kestävän kehityksen ekologiseen modernisaatioon, jossa ympäristöongelmien ratkaiseminen ei edellytä muutoksia yhteiskunnassa. Kirjoittajien mukaan kestävä kehitys ja ekologista modernisaatiota yhdistää ajatus siitä, että ympäristöongelmat ovat ”hallinnassa”, mikä neutralisoi ja epäpolitisoi ongelmat (Laine & Jokinen 2001, 60; 64). Toisaalta kestävä kehitys voidaan pitää ekologisen modernisaation toisen vaiheen, niin sanotun radikaalin ekologisen modernisaation, synonyyminä. Radikaali ekologinen modernisaatio muuttaa tarkastelun kohteen ns. piipunpääteknologiasta eli teollisuuden välittömien päästöjen vähentämisestä yhteiskunnan rakenteiden muuttamiseen. (Joas ym. 2007, 98.) Tätä voidaan kutsua myös kestävän kehityksen modernisaatioksi (Joas ym. 2007, 108). Meadowcroftin mukaan kestävä kehitys on prosessi, joka ei

välttämättä tavoittelee ympäristön tai sosiaalisten rakenteiden säilyttämistä, vaan ennemminkin niiden potentiaalista muuttamista. Kestävän kehityksen idea ei ota kantaa siihen, mikä säilytetään ja mikä muutetaan. Yksilöt ja yhteiskunnat tekevät omat tulkintansa. (Meadowcroft 1999, 15–17.)

2.2 Paikallinen taso kansainvälisissä asiakirjoissa ja organisaatioissa

Rion ympäristökokous liitti kestävän kehityksen paikalliseen tasoon. Kokouksessa hyväksytyn maailmanlaajuisen kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 21:n kappaleessa 28 kuntien tehtäväksi asetetaan paikallisagendan laatiminen (UNCED 1993, 112–113). Paikallinen taso mainittiin myös Rio +10 seurantakokouksen poliittisessa julistuksessa, jossa kokonaisvaltaista kestävä kehitystä luvattiin edistää paikallisella, kansallisella ja maailmanlaajuisella tasolla (WSSD, 2002). Paikallishallinnot tunnustettiin Johannesburgin seurantakokouksessa valtioiden ”tasavertaisiksi kumppaneiksi” kestävän kehityksen toiminnassa (ICLEI 2002, 2). Kokouksen tärkeänä antina pidettiin hallitusten, elinkeinoelämän ja kansalaisjärjestöjen välisiä kumppanuushankkeita, joiden avulla kestävä kehitystä edistettäisiin ruohonjuuritasolla. Yleiset periaatteet saataisiin näin konkretisoiduksi ruohonjuuritason toiminnaksi. (Wapner 2003, 3.) Kunnat lanseerasivat Johannesburgissa käsitteen paikallistoiminta 21 (Local Action 21), jonka oli määrä kehittää paikallisagendaa eteenpäin (ICLEI 2002, 1).

Kansainvälisesti paikallista kestävän kehityksen toimintaa edistävä ICLEI – Local Governments for Sustainability -organisaatio on vetänyt yhteistyössä Euroopan Unionin kanssa Eurooppalaiset kestävät kaupungit ja kunnat -kampanjaa. Kampanja käynnistettiin vuonna 1994 Aalborgin sopimuksen myötä, jossa mukana olleet eurooppalaiset kaupungit ja kunnat ilmaisivat sitoumuksensa paikallisagendaprosessin käynnistämiseen alueellaan. (ICLEI 2010a.) Kymmenen vuotta myöhemmin sovittiin Aalborgin sitoumuksista, joiden tarkoituksena oli luoda eväitä paikallisagendojen käytännön toimeenpanoon (Ympäristöministeriö 2010). Euroopan Unionin kestävän kehityksen

strategiassa vuodelta 2006 tunnustetaan paikallisagendan ja Aalborgin sitoumusten merkitys kestävän kehityksen edistämisessä (ICLEI 2010a).

2.3 Paikallinen hallinta

Agenda 21:n kolmannessa osassa keskitytään tärkeiden avainryhmien roolin vahvistamiseen. Kappaleessa 28 käsitellään paikallishallintoja, joiden tulisi laatia kestävän kehityksen aloitteita eli paikallisagendoja. Kappaleessa määritellään paikallisagendan tavoitteet prosessin maailmanlaajuisesta etenemisestä sekä toteutettavat toimenpiteet paikallisissa ja kansainvälisissä organisaatioissa. (UNCED 1993, 16, 112–113.) Paikallisagendojen avulla voidaan saavuttaa Agenda 21:n tavoitteet (Yhdistyneet kansakunnat 2009). Paikallisagendaa onkin kutsuttu Agenda 21:n pääasialliseksi toimeenpanovälineeksi (Evans ym. 2005, 4). Häikiön huomion mukaan (2005, 16) valtioiden tasolla hyväksytty Agenda 21 politisoituu uudelleen paikallisen tason toteutuksessa. Lähde (2001, 305) määrittelee politisoitumisen jonkin tapahtuman, käytännön tai paikan päätymiseksi määrittelykamppailun kohteeksi: ”politisoitumisessa on keskeistä toimijoiden pyrkimys määritellä kiistan kohde omien pyrkimystensä mukaisesti”. Kestävän kehityksen sisältö ja tavoitteet tulkitaan uudelleen paikallisessa agendaprosessissa. Prosessissa olennaisiksi nousevat paikallisagendan toimintatavat, joiden kriteereiksi Häikiö (2004, 19) tiivistää laajan osallistumisen ja poikkihallinnollisuuden. Agenda 21:n tehtävänanto paikallishallinnoille on ymmärretty hallinnan edistämiseksi laajassa merkityksessä (Evans ym. 2005, 4). Paikallisagenda on uusi hallinnan työkalu, joka perustuu vapaaehtoisuuteen (Joas & Grönholm 2004, 500).

Hallinta on käsitteenä hyvin laaja, ja sille annetaan erilaisia sisältöjä eri yhteyksissä. Tässä keskeistä on paikallinen hallinta (local governance). Paikallinen hallinta ei käsitteenä kiinnity yksittäiseen teoriaan ja sen voi ymmärtää monella tavalla. Kirjallisuudessa keskeistä paikalliselle hallinnalle on huomioitu olevan verkostojen merkityksen kasvu yhteiskunnallisessa toiminnassa. (Häikiö 2004, 17.) Kestävän kehityksen suunnittelussa paikallisen

hallinnan toimintamuotoina on käytetty verkostoitumista, kumppanuutta ja yhteistoiminnallisia foorumeita (Häikiö 2005, 26).

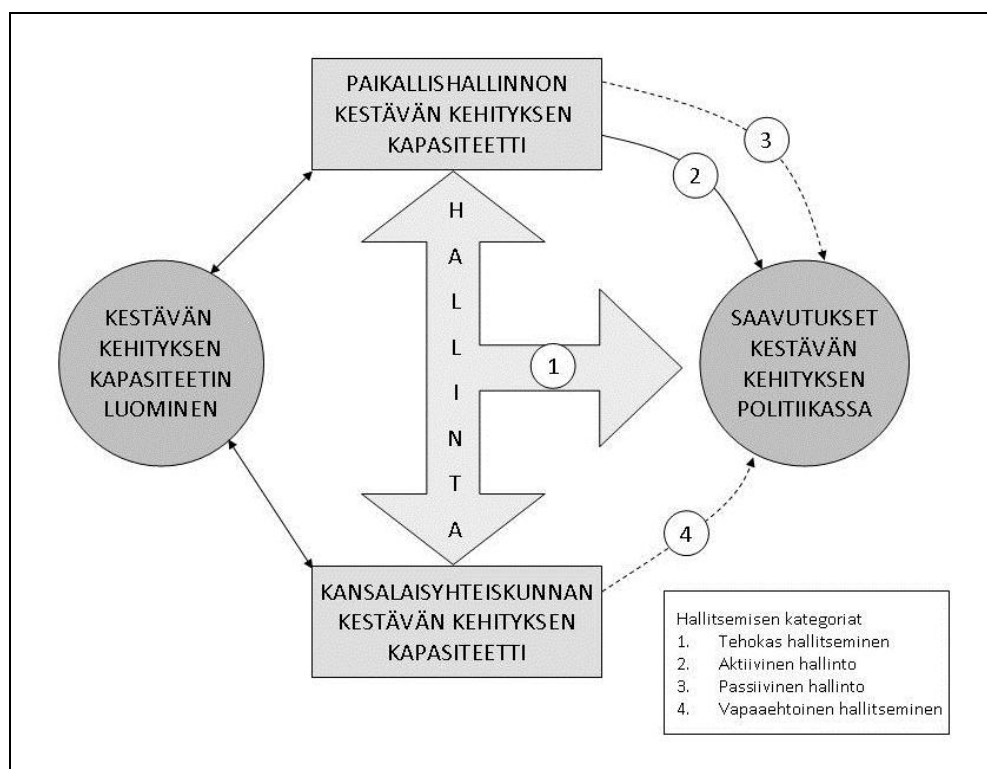
Haveri & Anttiroiko (2009, 205–208) kirjoittavat kumppanuudesta ja verkostoista hallinnan perusmuotoina. Kumppanuuden muodot voi heidän mukaansa jakaa karkeasti kahteen luokkaan: kunnan ja kansalaisyhteiskunnan väliseen yhteistyöhön, jossa oleellista on molemminpuolinen hyöty, sekä sopimus pohjaiseen yhteistyöhön yritysten kanssa. Verkosto on kumppanuutta väljempi käsite, ja yleensä kumppanuus käsitetään verkostoihin sisältyväksi alakäsitteeksi. Verkostoissa yhdistetään erilaisia toimijoita: osalla paikallisista toimijoista on valtaa, osalla osaamista ja osalla tietoa. Yleisemmin yrityksiin ja muihin organisaatioihin kohdistuvien verkostojen ja kumppanuuksien lisäksi kunnalla on hallintasuhde kuntalaisiin. Edustuksellisen demokratian rinnalle kehitetään uusia osallistumis- ja vaikuttamiskeinoja: osallistuvaa demokratiaa. (Haveri & Anttiroiko 2009, 205–208.)

Perinteisesti paikallishallinto toimii hierarkkisesti. Siirtymässä hallinnosta hallintaan toimijoiksi muotoutuvat hallintaverkostot, jotka koostuvat paikallishallinnon, yritys- ja elinkeinoelämän sekä muiden julkisyhteisöjen edustajista sekä kansalaisyhteiskunnasta. Häikiö puhuu erityisesti kestävän kehityksen hallintaverkostoista, joiden keskuksena toimii yleensä paikallishallinto. Kestävän kehityksen hallintaverkosto voi asettaa kuntalaiset kahteen erilaiseen asemaan: poliittisessa asemassa kuntalaiset osallistuvat kestävän kehityksen suunnitteluun, kun taas kuluttajan asemassa ja ympäristötiedotuksen kohteina kuntalaisten tulisi muuttaa omaa arkipäivän valintojaan kestävämmiksi. (Häikiö 2004, 17–18; 20–22.)

Hallinnan toteutuminen käytännön paikallisessa toiminnassa ei ole yksiselitteistä. Euroopassa kestävän kehityksen hallintaverkostot ovat olleet alisteisia perinteiselle hallinnolle (Häikiö 2004, 26). Vartola väittää, että paikallishallinnossa (kuten muillakaan tasoilla) ei ole siirrytty uuteen hallintatapaan, vaan uudenlaiset yhteistyötä korostavat toimintatavat täydentävät perinteistä byrokraattista paikallishallintoa (Vartola 2009, 37). Tätä

näkemyistä puoltavat kokemukset Helsingin ja Tampereen paikallisagendaprosesseista (ks. luku 2.4).

Häikiö kritisoi paikallisen hallinnan teorioita ja kestävän kehityksen suunnittelua Agenda 21 -kontekstissa niiden tavasta tavoitella yhteistyötä ja konsensusta. Häikiön mukaan ne eivät tarjoa ratkaisuja konflikteihin, joita kestävän kehityksen suunnittelussa usein syntyy erilaisten arvojen ja intressien törmätessä toisiinsa. (Häikiö 2004, 26–27.)

Kuvio 1. Tehokas hallitseminen johtaa saavutuksiin kestävän kehityksen politiikassa. (Evans ym. 2005, 108. Muokattu alkuperäislähteestä.)

Evans ym. (2005) tutkivat hyvän hallinnan yhteyttä onnistuneeseen kestävän kehityksen politiikkaan. Tutkimuksen tulosten mukaan hyvällä hallinnalla on kausaalinen yhteys menestykseen kestävän kehityksen politiikassa. Tutkijat ymmärtävät hallinnon (government) ja hallinnan (governance) rinnakkaisiksi käsitteiksi, jotka muodostavat yhdessä hallitsemisen (governing) yläkäsitteen. Hallitseminen on hallinnon, eli paikallishallinto-organisaation ja sen prosessien, sekä hallinnan prosessien keskinäistä vuorovaikutusta. (Evans ym. 2005, 2-3.)

Kuviossa 2 esitellään tutkimuksen keskeiset johtopäätökset. Tehokas hallitseminen (1) johtaa saavutuksiin kestävän kehityksen politiikassa: Kestävää kehitystä edistävään politiikkaan tarvitaan ensisijaisesti aktiivinen paikallishallinto, joka pyrkii aktiiviseen yhteistyöhön aktiivisen kansalaisyhteiskunnan kanssa. (Evans ym. 2005, 107–108.)

Oleellista tälle prosessille on kestävän kehityksen kapasiteetin luominen, joka nimettiin Agenda 21:ssä tärkeäksi toimeenpanovälineeksi ja joka sen vuoksi on ollut esillä monissa paikallisagendoissa ympäri maailmaa. Kapasiteetin luominen ymmärretään usein ”prosessina, joka vahvistaa paikallisten yhteisöjen ja organisaatioiden kykyä kehittää rakenteitaan, järjestelmiään, ihmisiään ja taitojaan toteuttaakseen ja kehittääkseen kestävää kehitystä edistäviä aloitteita”. Kapasiteetin luomisen päätavoitteina voidaan pitää sosiaalisen pääoman luomista ja paikallisen johtajuuden kehittämistä. (Evans ym. 2005, 28–29.) Vähän kansalaisyhteiskunnan kanssa vuorovaikutuksessa oleva aktiivinen hallinto (2) voi saavuttaa menestystä kestävän kehityksen politiikassa, mutta vähemmässä määrin kuin tehokas hallitseminen (1). Passiivinen hallinto (3) ei saa juurikaan aikaan saavutuksia kestävän kehityksen politiikassa. Aktiivinen kansalaisyhteiskunta voi muodostaa vapaaehtoisen hallitsemisen muodon (4), mikä johtaa hieman parempiin tuloksiin kuin passiivisessa hallinnossa. (Evans ym. 2005, 101–108.)

2.4 Paikallisagendaprosessit

Suomessa Kuntaliitto on toiminut kansallisesti merkittävänä paikallisen kestävän kehityksen toiminnan edistäjänä (Ympäristöministeriö 2010a). Kuntien paikallisagendatoiminta oli Suomessa vilkkaimmillaan 2000-luvun vaihteen molemmin puolin, jolloin valmistui suurin osa paikallisagendoista. Vuosista 1996–2005 vilkkaimmin paikallisagendoja valmistui vuosina 1997, 2000 ja 2003. (Puhakka 2007, 3, aineistona käytetty julkaisematonta materiaalia Kuntaliiton ympäristönsuojeluhallintokyselystä [Valpasvuo ym. 2006]). Puhakan (2007, 11) selvityksessä todetaan, että alkuinnostus on laantunut monessa kunnassa, ja ongelmia luovat etenkin resurssipula sekä toiminnan projektiluontoisuus.

Vuoden 2009 tietojen mukaan 220 suomalaisessa kunnassa oli tehty paikallisagenda. Hieman yli kolme neljäsosaa Suomen väestöstä asui näissä kunnissa. (Kuntaliitto 2009.) Hakasen mukaan paikallisagendoja tehdään ja päivitetään kunnissa edelleen tasaisesti (Hakanen 2007, 71).

Paikallisagendan organisoituminen

Häikiö (2000, 19) jaotteli kuntien agendatyötapoja kolmeen luokkaan keskeisten toimijoiden ja ohjelmatyön organisoinnin perusteella: kuntakeskeiseen, asiantuntijakeskeiseen sekä kansalaispainotteiseen toimintatapaan. Näiden kolmen toimintatavan lisäksi myös yritysysteistyön malli oli Häikiön selvityksen mukaan mahdollinen. Joissain kunnissa eri toimijatahot olivat olleet yhdessä samassa agendaprosessissa. Häikiön aineistossa kuntakeskeinen toimintatapa oli kaikkein yleisin sekä kunnallisessa että seutukunnallisessa agendatyössä. Kunnissa asiantuntijakeskeisiä toimintatapoja oli kaikkein vähiten, kun taas seutukunnissa harvinaisinta oli kansalaispainotteisuus. (Häikiö 2000, 19–22.)

Häikiö kehitti toimintatapojen jakoaan edelleen paikallisagendatyön toimintaperiaatteiksi. Näitä ovat hallintokeskeinen, toimijatahokeskeinen ja integroiva periaate. Hallintokeskeisen periaatteen mukaisessa agendassa kuntaorganisaatiolla on valta määrittellä kestävän kehityksen tavoitteet, jotka ohjaavat kaikkien toimijoiden kuten kunnan hallintosektoreiden, elinkeinoelämän ja kuntalaisten tai kansalaisjärjestöjen omia kestävän kehityksen toimintaohjelmia. Selvityksen mukaan Oulun kaupunki on toiminut hallintokeskeisen periaatteen mukaan. Toimijatahokeskeisessä mallissa tavoitellaan kunnan eri toimijoiden yhteistyötä kestävän kehityksen vision määrittämiseksi. Ennen yhteistä määrittelyä kukin taho määrittelee keskuudessaan oman näkemyksensä kestävästä kehityksestä. Kunnan yhteinen visio toimii ohjaavana välineenä toimijoiden suunnitellessa omat, varsinaiset kestävän kehityksen toimintaohjelmansa. Lohja ja Kuopio ovat käyttäneet toimijatahokeskeistä periaatetta paikallisagendaprosessissaan. Integroivan periaatteen mukaisessa agendaprosessissa sekä kuntaorganisaatio että muut toimijatahot pyrkivät yhdessä suunnittelemaan koko kunnan kestävän kehityksen toimintaohjelman. Agendatyötä tehdään kansalaisfoorumissa ja

teemaryhmissä, joihin eri toimijat voivat osallistua vapaasti. Integroivassa periaatteessa ympäristövirastolla tai agendaorganisaatiolla on päättäväisyyttä paikallisagendaan liittyvissä asioissa. Integroivan periaatteen lisäksi on usein jouduttu käyttämään jotain muuta periaatetta, koska paikallisagendan liittäminen kunnan toimintaan ja hallintoon on ollut ongelmallista. Lahdessa integroivan periaatteen rinnalla käytettiin toimijatahokeskeistä periaatetta, joka istui paremmin hallinnon toimintatapoihin. (Häikiö 2000, 100–104.)

Paikallisagenda tutkimusten valossa

Varsinais-Suomen Agenda 21 on esiintynyt muutamissa paikallisagendatutkimuksissa. LASALA-projektissa 147 eurooppalaista paikallisviranomaista sekä 74 sidosryhmien edustajaa arvioi paikallista kestävän kehityksen prosessiaan kahdessa itsearviointitehtävässä (LASALA Project Team 2001, 15). Projektissa mukana olleista prosesseista valittiin systemaattisen arvioinnin avulla 24 Hyvää Käytäntöä (Good Practices), joiden joukossa oli myös Varsinais-Suomen Agenda 21. Verrattaessa Hyviä Käytäntöjä muihin kestävän kehityksen prosesseihin suurin ero löytyi olemassa olevasta kestävän kehityksen suunnitelmasta sekä kokonaisvaltaisesta lähestymistavasta. Lisäksi selvää eroa löytyi kumppanuuksien luomisesta. Alueellisessa vertailussa Pohjoismaiden ja Länsi-Euroopan kaupungit näyttäytyivät edelläkävijöitä kestävän kehityksen politiikoissa Euroopassa. Pohjoismaiden tapaukset saivat arvioinnin korkeimmat kokonaispisteet. Erityisen vahvoiksi alueiksi nousivat tietoisuuteen ja prosessin jatkuvuuteen liittyvät kriteerit. Osallistamisessa Pohjoismaat saivat heikommat pisteet toisiin alueisiin verrattuna. (LASALA Project Team 2001, 78–96.)

Routala (2001) tarkasteli pro gradu -tutkielmassaan Suomen kuntien paikallisagendaohjelmia sisältöanalyysin avulla. Aineistoa käsitellessään hän luokitteli ohjelmat ekologisen kestävyysohjelmiksi, kestävän kehityksen aloitteiksi sekä muutoksen agendoiksi. Varsinais-Suomen Agenda 21 -toimintaohjelma sijoittui analyysissä seudulliseksi ekologisen kestävyysaloitteeksi, joita luonnehtivat teknis-luonnontieteellinen näkökulma sekä

sosiaalisen ulottuvuuden ja osallistumisen sivuuttaminen ohjelman varsinaisissa päämäärissä. (Routala 2001, 44; 59.)

Vuonna 2005 valmistui kaksi väitöskirjaa, jotka käsittelivät paikallisagendaa osallistumisen näkökulmasta. Vivi Niemenmaa tutki Helsingin paikallisagendaprosessia väitöskirjassaan, joka käsitteli osallistumista kaupunkisuunnittelussa (2005). Helsinki sai paikallisagendansa valmiiksi ensimmäisenä pääkaupunkina Euroopassa vuonna 2002. Niemenmaan mukaan Helsingin kestävän kehityksen toimintaohjelma oli suomalaisten paikallisagendojen joukossa ainutlaatuinen resurssien käytön, laajan osallistumisen ja ohjelman sisällön puolesta. (Niemenmaa 2005, 154.) Häikiön mukaan Helsinki edusti integroivan periaatteen mukaan toimivaa kaupunkia (Häikiö 2000, 104).

Helsingin toimintaohjelmaa kritisoitiin prosessin loppuvaiheilla teemoiltaan liian kokonaisvaltaiseksi. Paikallisagendalla yritettiin kritiikin mukaan kattaa liian moninaisesti kestävän kehityksen problematiikka, ja se oli päällekkäinen muiden kaupungin ohjelmien kanssa. (Niemenmaa 2005, 176–177.) Niemenmaa oli edellisessä tutkimuksessaan opiskelijaryhmän kanssa huomannut saman ongelman muissa suomalaisissa kaupungeissa. Niemenmaa mukaan hyvään kestävän kehityksen ohjelmaan ei kuulu sellainen toiminta, joka on jo lakisääteisesti kunnan vastuulla. Eri tahoilta tulleita ohjelmia ei myöskään voi liittää yhteen kestävän kehityksen ohjelmaksi tai toteuttaa ohjelmatyötä ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen osuus erillään. (Niemenmaa 2001, 86.). Niemenmaa (2005, 177) esittää, että kestävän kehityksen ohjelman kuuluu huomioida sellaiset asiat, jotka eivät sisälly muihin ohjelmiin. Vaikka kestävä kehitys on hyvin laaja käsite, tulee paikallistasolla priorisoida ja kohdistaa toimintaa paikallisten tarpeiden mukaisesti.

Niemenmaan mukaan Helsingin ohjelmatyössä ei onnistuttu irtautumaan sektorihallinnon rajoista, vaan prosessi osoitettiin Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen vastuulle, jolloin muita hallintokuntia oli vaikea sitouttaa prosessiin. Paikallisagendan alkuperäistä kestävän kehityksen läpäisevyyden ideaa ei saatu vietyä läpi kaupunkiorganisaatiossa. Niemenmaa väittää, ettei

Helsingin paikallisagendatyössä suomalaisittain poikkeuksellisen laajasta osallistumisesta huolimatta saavutettu uutta hallintatapaa, vaan prosessi oli lähempänä perinteistä hallinnointia. Prosessia leimasi hierarkkisuus, sitouttamisen puute sekä kestävän kehityksen strategisen oikeutuksen vaikeus kaupunkiorganisaatiossa. (Niemenmaa 2005, 227–230.)

Häikiö (2005) tutki Tampereella toteutunutta paikallisagendaprosessia paikallisen hallinnan teorioista käsin. Kuten väitöskirjan nimikin kertoo, Häikiön tutkimus tuo näkyväksi ”osallistumisen rajoja” paikallishallinnossa. Tampereella rajat sekä hallinnon sisäisten sektoreiden että hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan välillä olivat vankkoja. Häikiön mukaan Tampereen paikallisagendaprosessi ei kyennyt uudistamaan kaupunkihallinnon vallalla olevaa toimintakulttuuria: Laajaan osallistumiseen ja poikkihallinnollisuuteen perustuva toimintatapa ei vakiintunut käytännöksi Tampereen kaupungissa. Kuten Helsingissä, myös Tampereella avaintoimijana kestävän kehityksen suunnittelussa esiintyneen ympäristöviraston uudistamispyrkimykset pysähtyivät sektorihallinnon rajoihin. Häikiön mukaan kestävän kehityksen suunnittelu nostettiin lopulta marginaalista ”keskeiseksi kaupungin kehittämisen välineeksi”, kun siitä tuli osa strategiasuunnittelua. Itse kestävän kehityksen ohjelmaa ei kuitenkaan laitettu kaupunginvaltuuston käsittelyyn, mikä Häikiön mukaan vahvisti perinteisen, edustuksellisen demokratian asemaa suhteessa suoraan demokratiaan. (Häikiö 2005, 237–245.) Tampereen kestävän kehityksen työ palkittiin vuonna 1999 Euroopan kestävän kehityksen kaupunkien kampanjan jakamalla Kestävien kaupunkien palkinnolla (Sustainable Cities and Towns Campaign 2007a).

2.5 Kohti paikallista kestävyyttä

Kestävien kaupunkien hallitsemista käsittelevän tutkimuksensa perusteella Evans ym. (2005, 117–121) esittävät toimintaehdotuksia kestävyYTEEN pyrkiville paikallishallinnolle. Toimintaehdotukset esiteltiin eurooppalaisille kaupungeille ja kunnille kestävien kaupunkien hallitsemista käsittelevässä konferenssissa Fanossa Italiassa, ja ne tunnetaan myös Fanon suosituksina (Fano guidelines)

(Sustainable Cities and Towns Campaign 2007b). Taulukossa 1 on kirjattu tutkijoiden esittämiä suosituksia, joiden mukaan kestävän kehityksen toiminnan hyviä toimintatapoja ovat yhteistyö, verkostoituminen ja ympäristötietoisuuden lisääminen. Hanketoiminnalla mahdollistetaan innovatiivisia kestävää kehitystä edistäviä ratkaisuja.

Taulukko 1. Kestävän kehityksen toimintaohjeita paikallishallinnolle (Evans ym. 2005, 117–121).

OTTEITA FANON SUOSITUKSISTA	
"Paikallishallinto oppivana organisaationa."	Paikallishallinnon henkilöstöltä vaaditaan elinikäistä oppimista. Päättäjien ja virkamiesten koulutuksen tarpeen huomioimiseen ja tarjontaan tulee luoda mekanismeja.
"Yhteydet hallintosektoreiden välillä."	Kestävää kehitystä edistävät, kokonaisvaltaiset ratkaisut tehdään poikkihallinnollisesti ongelmia eri näkökulmista tarkastellen.
"Yhteistyö ulkopuolisten toimijoiden kanssa."	Kestävän kehityksen politiikan toimeenpanossa paikallishallinnon kannattaa tehdä yhteistyötä kansalaisten, yritysten, yliopistojen, seurakuntien ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Yhteistyön avulla paikallishallinto saa lisää vaikuttavuutta, tietoa ja resursseja. Kansalaisyhteiskunnan osallistuminen on oleellista kestävän kehityksen politiikkojen onnistumisessa.
"Luova päätöksenteko."	Paikallishallinnossa täytyy tukea uusien, innovatiivisten ajatusten ja ratkaisujen syntymistä. Pilottihankkeiden avulla voidaan testata luovia kestävän kehityksen ideoita, joista hyvin toimivat nostetaan yleisiksi käytännöiksi.
"Kommunikaatio kansalaisyhteiskunnan kanssa."	Kestävän kehityksen asioista ja toiminnasta tiedotetaan kaikkien mahdollisten viestintäkanavien kautta kansalaisille ja sidosryhmille. Viestintä on kahdensuuntaista, eli paikallishallinnon tulee olla avoin palautteelle ja kysymyksille ja vastata niihin tehokkaasti.
"Ympäristötietoisuus katalysaattorina."	Ympäristötietoisuuden kasvaessa myös kiinnostus yleisesti kestävän kehityksen asioihin kasvaa. Ympäristötietoisuus ja -tieto ovat olennaista paikallisessa kehityksessä.
"Verkostoituminen paikallisten viranomaisten välillä."	Verkostoituminen toisten kuntien kanssa voi elvyttää oman kunnan kestävän kehityksen toimintaa. Verkostoituminen voi edistää kunnan mainetta kestävän kehityksen pioneerina, mikä vahvistaa myös kunnan sisäistä prosessia.

Joasin huomion mukaan (2008, 161) paikallisagendasta ollaan siirtymässä laajemman kestävän kehityksen konsepteihin. Paikallisagendan institutionalisoitumista paikallishallinnossa aavisteltiin jo kymmenisen vuotta sitten (Niemi-lilahti & Joas 2000, 147–148). Parissakymmenessä vuodessa paikallisagendaprosessin käynnistymisen jälkeen kestävän kehityksen tavoitteet ovat muotoutuneet osaksi kuntien strategiaa. Esimerkiksi Managing Urban Europe-25 -projektissa kehitettiin malli integroidun johtamisjärjestelmän toimeenpanemiseksi paikallishallinnoissa. Integroitu johtamisjärjestelmä sisällyttää kestävän kehityksen kaikki ulottuvuudet paikalliseen strategiaan Aalborgin sitoumusten mukaisesti. (Itämeren kaupunkien liiton ympäristökomissio 2010.)

Nykyään ilmastonmuutos yksittäisenä ympäristöongelmana saa paljon huomiota kestävän kehityksen keskustelussa myös paikallistasolla. Kerkkänen tutkii väitöskirjassaan (2010) ilmastonmuutoksen hallinnan politiikkaa Suomessa. Tutkimuksen mukaan kuntien virkamiehet kärsivät ilmastotiedon ”informaatiotulvasta”, jonka kanavoimiseksi tarvitaan paikalliseen kontekstiin liittyvän tiedon tulkitsijoita ja tuottajia. Kerkkänen toteaa, että ”paikallisiin olosuhteisiin sovellettu tieto sinänsä ei automaattisesti johda ilmastotavoitteiden tehokkaampaan toimeenpanoon tai ilmastokysymyksen parempaan huomioimiseen kuntien poliittisessa päätöksenteossa. Sen sijaan muuttuakseen poliittisesti vaikuttavaksi tieto edellyttää myös puolestapuhujia, jotka kykenevät osoittamaan tiedon merkityksen, sekä tiedon omaksumista kunnissa.” (Kerkkänen 2010, 253–254.)

3 ARVIOIVA TUTKIMUSOTE

Arviointi käsittää monitahoisen ja kompleksisen aihealueen, jota on vaikea yksiselitteisesti määritellä. Ensinnäkin eri lähestymistavat ja koulukunnat antavat arvioinnille omia merkityksiään (Sosiaaliportti 2008). Arvioinnin kuvaamista vaikeuttaa se, että määrittely-yritykset voivat vanhentua nopeasti arviointitoiminnan kehittyessä (Rajavaara 2006, 17). Tässä luvussa arviointia tarkastellaan sekä yleisesti että tämän tutkimuksen kannalta oleellisten aihealueiden eli kehittävän arvioinnin ja kestävän kehityksen arvioinnin näkökulmista. Tämän tutkimuksen arviointiote kuvataan tutkimusmenetelmän yhteydessä luvussa viisi.

3.1 Arvioinnin lähtökohtia

Arvioinnissa on kyse arviointikohteen arvottamisesta, jossa kohteelle annetaan jokin arvo valittujen arviointikriteerien perusteella. Arviointiasetelma määrittelee, millaisiin kriteereihin arviointikohdetta verrataan. (Meklin 2001, 111.) Meklinin mukaan (2001, 111) arvioinnit voivat olla

- 1) tavoite- tai standardivertailuja: ”kriteereinä ovat päättäjän esittämät tavoitetunnusluvut tai standardit”,
- 2) poikittaisvertailuja: ”kriteereinä ovat muiden toimijoiden toiminnasta kertovat tunnusluvut” tai
- 3) pitkittäisvertailuja: kriteereinä ovat ”oman toiminnan aikaisemmat luvut”.

Arviointikriteerejä voi johtaa muullakin tavalla; näitä tapoja käsitellään myöhemmin tässä luvussa. Meklinin kolme arviointiasetelmaa edustaa etenkin tilivelvollisuusarviointia, joka on yksi Chelimskyn (1997, 10) määrittämästä kolmesta arvioinnin käyttötarkoituksesta. Tilivelvollisuusarviointia käytetään tilivelvollisuuden ja tuloksellisuuden todentamiseen perustuen jatkuvaan seurantaan (Rajavaara 2006, 20). Kaksi muuta Chelimskyn arvioinnin käyttötarkoitusta ovat kehittämis- ja tiedontuottamisarviointit. Chelimskyn (1997, 10) ja Rajavaaran (2006, 10) määritelmien mukaan kehittävä arviointi

auttaa organisaatioita muuttumaan ja kehittämään toiminnan prosesseja. Arvioinnin kolmannen käyttötarkoituksen, arviointitutkimuksen, tarkoituksena on tuottaa uutta tietoa tieteellisin menetelmin perinteisesti etenkin päätöksenteon tueksi (Rajavaara 2006, 20).

Arviointitoiminta on viime vuosikymmeninä merkittävästi lisääntynyt, mikä liittyy laajempiin yhteiskunnallisiin kehityslinjoihin. Arviointien yhteiskunnallisesta merkityksestä kertoo Vedungin (2003, 1) kuvaus arvioinneista aikamme megatrendinä. Julkisella ja julkisin varoin toteutetulla toiminnalla on tilintekovastuu, ja tähän liittyen puhutaan näyttöön perustuvasta julkisesta toiminnasta ja jopa näyttöyhteiskunnasta (Virtanen 2007, 13). Rajavaara (2006, 21) väittää, että arvioinnin menestyksessä on kyse kuitenkin juuri tilivelvollisuusarviointien lisääntymisestä. Arvioinnin muut suuntaukset voivat hänen mukaansa jäädä tilivelvollisuuden varjoon.

3.2 Kehittävä arviointi

Kehittävä arviointi on vain yksi useasta termistä, jota käytetään kehittämiseen tähtäävästä arviointitoiminnasta. Marketta Rajavaara (2006, 52) listaa käsitteenä vielä vakiintumattoman kehittävän arvioinnin ”lähisukulaistermeiksi” mm. toimintatutkimuksen, kehittämisvaluaation, kehittämistyön arvioinnin, osallistavan arvioinnin, refleksiivisen arvioinnin, tutkivan kehittämisen, kehittävän työntutkimuksen sekä valtaistavan arvioinnin lähestymistavan. Rajavaara (2006, 53) toteaa, ettei näitä erilaisia käsitteitä voida tarkkaan erottaa toisistaan. Kehittävä arviointi kokooa alleen erilaisia menetelmiä. Vatajan (2009a, 54) mukaan tietyn mallin sijasta kehittävää arviointia määrittää arvioinnin päämäärä eli kehittäminen. Korkeakoulujen arviointineuvoston (Moitus & Saari 2004, 6) määrittelemänä kehittävä arviointi on suunniteltu ja toteutettu niin, että arvioinnista saadaan mahdollisimman paljon hyötyä toiminnan kehittämiseen. Kehittävän arvioinnin roolia muihin arvioinnin käyttötarkoituksiin verrattuna kuvaa Robsonin (2001, 84) toteamus siitä, etteivät indikaattorit kerro, mitä toiminnassa tulisi muuttaa.

Kehittävässä arvioinnissa oleellista on osallistaminen. Kehittävässä arvioinnissa arvioinnin kohteet osallistuvat arviointiprosessiin sen alusta eli arvioinnin suunnittelusta sen loppuun eli toiminnan kehittämiseen saakka. Arviointitietoa tuottaa ja hyödyntää usein niin arvioinnin tilaaja, kohde kuin sidosryhmät. (Rajavaara 2006, 53.)

Seppänen-Järvelän ja Vatajan toimittamassa teoksessa (2009b) kuvaillaan työyhteisölähtöistä prosessikehittämistä, joka on alhaalta ylös suuntautuva, osallistava kehittämisote. Tämä tarkoittaa, että koko työyhteisö tutkii, arvioi ja kehittää itse omaa toimintaansa ja työkulttuuriaan säännöllisesti ja pitkäjänteisesti. Työyhteisölähtöisessä kehittämisessä työyhteisöllä on valta määritellä kehittämisen tavoitteet ja tapa, sekä toisaalta vastuu kokonaisprosessin etenemisestä. (Seppänen-Järvelä & Vataja 2009a, 13–15; 17; 21.)

Oleellisia piirteitä työyhteisölähtöisen prosessikehittämisen menetelmissä ovat demokraattisuus, prosessin jatkuvuus, itsearviointi ja palaute sekä toimijalähtöisyys. Menetelmällisesti kehittäminen rakentuu työyhteisön keskustelufoorumeille. (Seppänen-Järvelä & Vataja 2009a, 24.) Bikva ja Kompetenssi ovat esimerkkejä kehittävän arvioinnin ja työyhteisölähtöisen prosessikehittämisen menetelmistä. Asiakslähtöisessä Bikva -menetelmässä asiakkaat asettavat arviointikriteerit ryhmähaastatteluissa. Asiakkaita pyydetään kertomaan, mihin he ovat tyytyväisiä ja tyytymättömiä saamissaan palveluissa. Asiakkaiden kokemukset esitellään vaiheittain ryhmähaastatteluissa työntekijöille, organisaation johdolle sekä poliittisille päättäjille. Kussakin vaiheessa osallistujat pohtivat asiakaspalautteen syitä. Menetelmässä käytetyn, yleensä organisaation ulkopuolisen haastattelijan tehtävänä on välittää ajatuksia eri ryhmien välillä, ja usein myös muodostaa kehittämis ehdotuksia prosessin perusteella. (Koivisto 2009, 117–127.)

Kompetenssi-menetelmä tarjoaa työkalun työyhteisön kehittämiseen arvioinnin avulla. Kompetenssin ensimmäisessä vaiheessa työyhteisö määrittelee lyhyesti tavoitteensa eli perustehtävänsä. Seuraavassa vaiheessa jäsennetään tärkeimmät toimintokokonaisuudet eli ydintoiminnot, joiden avulla tavoitteeseen

pyritään. Ydintoiminnot laitetaan tärkeysjärjestykseen ja kukin työntekijä arvioi, kuinka hyvin työyhteisö on onnistunut kussakin toiminnossa. Kompetenssin tärkein vaihe on itsearviointia seuraava keskustelu, jossa työntekijät perustelevat antamiaan arvosanoja. Kolmannessa vaiheessa työyhteisö tekee johtopäätökset ja määrittelee kehittämistehtävät itsearvioinnin perusteella. Työyhteisön valitsemille ydintoiminnoille määritellään kehittämistehtävä, osatavoitteet ja strategia tavoitteiden saavuttamiseksi. (Vataja 2009b, 141–159.)

Arvioinnin kohteen omasta toiminnastaan toteuttama itsearviointi on kehittämistä tukeva väline. Muutokseen tarvitaan oman työn kriittistä tarkastelua eli reflektointia, johon itsearviointi perustuu. Itsearvioinnin avulla saadaan esille hiljaista tietoa. (Vataja 2009a, 57.) Itsearviointi edistää organisaation kasvua oppivaksi organisaatioksi organisaation oppiessa arvioimaan omaa toimintaansa. Koko organisaation tasolla toteutettavan itsearvioinnin hyöty liittyy toiminnan tavoitteiden ja kokonaisuuden parempaan ymmärtämiseen sekä kehitystarpeiden tunnistamiseen. Itsearviointia voidaan tehdä laatupalkintokriteerien kuten Euroopan laatupalkintokriteeristön tai julkishallinnon laadunarviointimallin perusteella. (Virtanen 2007, 177–178; 180.)

3.3 Arvioinnin kohde ja käsitteet

Arvioinnit perustuvat usein systeemimalliin, jossa panoksista (taloudelliset resurssit, osaaminen) tuotetaan muuntomekanismin avulla (julkinen politiikka, organisaatio tai hanke) tuotoksia eli vaikutuksia (Virtanen 2007, 18). Arvioinnin kohteeseen liittyviä käsitteitä panospuolella ovat toiminnan tarve, tavoitteet ja panokset eli resurssit, kun taas tuotospuolella puhutaan tuotoksista, tuloksista ja vaikutuksista (Virtanen 2007, 87). Ahonen (2001, 74–75) erittelee tuotospuolen käsitteitä ensivaiheen tuotoksiin sekä vaikutuksiin, jotka voidaan jakaa tuloksiin ja varsinaisiin vaikutuksiin.

Arvioinnin kohteena oleva toiminta perustuu tarpeille. Tarpeisiin liittyviä kysymyksiä voi Robsonin mukaan (2001, 74) olla ”mille on tarve eli mitä ovat nykyiset tarpeet, joihin ei vastata?” tai ”vastaako se, mitä tarjotaan, asiakkaiden

tarpeita?” Tässä tutkimuksessa arvioinnin kohteena oleva Valonian toiminta perustuu ensisijaisesti kuntien tarpeille, joiden mukaan Valonian osa-alueet (ks. luku 5.1) ovat muotoutuneet. Osa-alueet ovat tällä hetkellä sellaisia, joita ei voi osoittaa yksittäisen virkamiehen työksi. Vuosien varrella on esimerkiksi huomattu, ettei yhdyskuntarakenteeseen liittyvälle teemaryhmälle ole tarvetta, sillä virkamiehet hoitavat siihen liittyvät tehtävät. (Valonian johtoryhmä 17.2.2010.)

Toiminnan taustalla olevien tarpeiden täyttämiseen kohdistuu tavoitteita. Valonian hankkeiden tavoitteiden toteutumista arvioidaan seurannan avulla järjestetyistä toiminnoista kuten koulutuksista ja tapahtumista. Seuranta toteutetaan koko organisaation tasolla vuosittain ilmestyvissä toimintakertomuksissa. Seuranta palvelee organisaation tuloksellisuuden arvioimista (Itälä-Laine 2007, 24). Valonian toimintaa ohjaava Varsinais-Suomen Agenda 21 -toimintaohjelma 2007–2010 sisältää koko Varsinais-Suomen kattavia päämääriä ja tavoitteita. Toimintaohjelmassa Valonian (tai tuolloin vielä Varsinais-Suomen Agendatoimiston) tehtäväksi asetetaan ohjelman osittainen toteutus ja seuranta sekä ohjelman käyttöönotosta huolehtiminen kunnissa. Toimintaohjelman tarkoitus on kuntien kestävän kehityksen työn ohjaaminen ja kestävän kehityksen työkaluna toimiminen. Toimintaohjelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan ympäristöasenteita ja -käyttäytymistä tutkimalla sekä kuntien kestävän kehityksen indikaattoreilla. (Itälä-Laine 2007, 10–24.)

Panokset voivat liittyä rahan lisäksi myös osaamiseen (Virtanen 2007, 88). Valonian perusrahoitus koostuu kuntien ja yritysten vuosittaisesta osallistumismaksusta, minkä lisäksi tuloja saadaan ostopalveluista ja hanketoiminnasta (Valonia 2010a, 3). Hanketoiminnan osuus rahoituksesta on kasvanut vuosi vuodelta, ja nykyään projektirahoitus kattaa noin puolet kokonaistuloista. Valonian toiminta on siirtymässä yhä enemmän hanke pohjalle, minkä vuoksi toiminta riippuu yhä enemmän projektirahoittajista. (Valonian johtoryhmä 17.2.2010.) Valoniassa on töissä toistakymmentä henkilöä.

Organisaation tietojärjestelmät tarjoavat helposti tietoa toiminnan tuotoksista, joita voivat olla esimerkiksi koulutukset, neuvottelut ja lehtikirjoitukset. Ne ovat vastaus kysymykseen ”mitkä asiat osoittavat, että olemme tehneet tämän?” (Rajavaara 2006, 34, 36.) Toiminnan tulokset liittyvät toiminnasta saatuun ”välittömään hyötyyn”, jolloin ollaan kiinnostuneita kohderyhmien kokemuksista ja mielipiteistä (Virtanen 2007, 88). Tuloksia voi kutsua myös ”välittömiksi vaikutuksiksi” (Rajavaara 2006, 34, 36). Vaikutuksen käsitettä tarkastellaan luvussa 3.5.

3.4 Arviointikriteerit

Arviointikriteerien avulla arvioija määrittelee, onko toiminta ollut onnistunutta (Virtanen 2007, 37). Arviointikriteerit valitaan arviointiasetelman ja -kysymysten mukaisesti. Kuten luvun alussa jo esiteltiin, arviointikriteerit voivat Meklinin (2001, 111) mukaan olla peräisin toiminnan tavoitteista tai standardeista, tai muiden tai oman toiminnan aikaisemmista tunnusluvuista. Virtanen erittelee arviointikriteerien perustaksi joko preskriptiivisen tai deskriptiivisen arvoteorian. Preskriptiiviset arviointikriteerit perustuvat esimerkiksi aikaisempiin tutkimuksiin tai lainsäädäntöön. Deskriptiiviseen arvoteoriaan perustuvat kriteerit määritellään yhdessä arvioinnin osallisten kanssa arviointia ohjaavien arvojen pohjalta. (Virtanen 2007, 149–150.) Rajavaaran (2006, 54) mukaan kehittävässä arvioinnissa toimintaa ei yleensä verrata tavoitteisiin tai standardeihin. Kehittävässä arvioinnissa asiakkaat voivat asettaa arviointikriteerit, kuten aikaisemmin tässä luvussa esitellyssä Bikva - menetelmässä. Arviointikriteerien ja arvottamisen suhde on kuitenkin monimutkainen kokonaisuus. Rajavaara (2006, 18) kuvaa tilannetta seuraavanlaisesti:

Se miten arvot, arvottaminen, kriteerit, mittarit ja tunnusluvut tulevat mukaan erilaisiin arviointityyppeihin, on käytännössä monitahoinen ja kiistanalainen asia. Sisältyvätkö esimerkiksi seuranta tai niin kutsuttu kuvaileva arviointi arviointiin, ovat kysymyksiä, joihin on tällä hetkellä useita vastauksia.

Yleisesti käytettyjä arviointikriteerejä ovat relevanssi, toiminnan tarkoituksenmukaisuus, tehokkuus, kustannusvaikuttavuus, kokonaisvaikuttavuus, hyödyllisyys ja pysyvyys (Virtanen 2007, 88). Palvelun laatukriteerinä voidaan käyttää asiakastyytyväisyyttä, eli asiakkaan kokemusta palvelusta (Martti 2000, 191).

Relevanssi tarkoittaa tavoitteiden vertaamista toiminnan taustalla oleviin tarpeisiin (Virtanen 2007, 88). Ahonen (2001, 76) määrittelee relevanssin vaikutusten ja tarpeiden suhteeksi ja ”suomentaa” sen riittävydeksi. Toiminnan tarkoituksenmukaisuus tarkoittaa toteutuksen tarkastelua suhteessa toiminnan tavoitteisiin (Virtanen 2007, 89). Tehokkuus on Ahosen (2001, 75) määrittelemänä ensi vaiheen tuotosten suhde käytettyihin resursseihin eli panoksiin. Tehokkuuden kanssa samassa merkityksessä käytetään joskus myös tuottavuutta (Ahonen 2001, 75). Virtanen käyttää termiä kustannusvaikuttavuus koskien tulosten ja vaikutusten tarkastelua suhteessa panoksiin. Hyödyllisyydessä on kyse siitä, saako toiminta aikaan yhteiskunnallista hyötyä (Virtanen 2007, 92). Ahonen määrittelee hyödyllisyyden vaikutusten suhteuttamisesta tarpeisiin tai vaateisiin. Tällöin arvioidaan esimerkiksi sitä, vastaako aikaansaatu vaikutus toiminnan laadullisia tarpeita. (Ahonen 2001, 76.) Kestävyys voi tarkoittaa vaikutusten pysyvyyttä tai ekologista tai taloudellista kestävyyttä (Ahonen 2001, 76). Näiden lisäksi voidaan luetella runsaasti muitakin arviointikriteerejä. Seuraavaksi tarkastellaan syvemmin vaikuttavuutta arviointikriteerinä sekä vaikutuksen käsitettä.

3.5 Vaikuttavuuden arviointi

Vaikutuksilla tarkoitetaan yleensä havaittuja muutoksia (Virtanen 2007, 88). Meklinin mukaan (2001, 108) vaikutukset voivat olla ”olemassa olevan tilan muuttamista, säilyttämistä tai estämistä”. Meklin kokoaa artikkelissaan (2001, 108–110) vaikutuksen näkökulmia eri lähteistä seuraavanlaisesti:

- 1) välittömät asiakasvaikutukset ja laajemmat yhteiskunnalliset vaikutukset
- 2) määrälliset ja laadulliset vaikutukset

- 3) subjektiiviset ja objektiiviset vaikutukset
- 4) lyhytaikaiset, välittömät vaikutukset ja pitkäaikaiset, pitkän elinkaaren vaikutukset
- 5) vaikutuksen kohteen ulkopuoliset vaikutukset
- 6) myönteiset ja kielteiset vaikutukset
- 7) odotetut ja odottamattomat vaikutukset.

Vaikuttavuudella mitataan tavoitteiden saavuttamista sekä sitä, vastaavatko vaikutukset asetettuja tavoitteita (Virtanen 2007, 87–91). Vaikuttavuudella voidaan tarkoittaa vaikutusten suhdetta panoksiin, tuloksiin tai ensi vaiheen tuotoksiin (Ahonen 2001, 75). Vaikuttavuutta voi määritellä monella muullakin tavalla. Vaikuttavuuteen liittyy läheisesti esimerkiksi tuottavuus, jolla voidaan tarkoittaa tulosten suhdetta resursseihin tai tuotoksiin (Ahonen 2001, 75–76).

Kajamaa ym. (2008, 62) jakavat artikkelissaan vaikuttavuuden arvioinnin kolmeen lähestymistapaan: 1) perinteiseen tiedekäsitykseen, jossa oleellista on tavoitteiden ja tulosten kausaalisuhde, 2) sosiaaliseen konstruktivismiin, joka korostaa arviointitiedon tilannesidonnaisuutta sekä 3) realistiseen vaikuttavuuden arviointiin, joka on kahden ensimmäisen yhdistelmä. Käytännön arvioinnin perusteet -teoksen (Robson 2001) suomentajat (Lindqvist ym. 2001, 9) kommentoivat vaikuttavuutta erittelemällä englanninkieliset käsitteet *outcome* ("monimutkaisen vuorovaikutusprosessin lopputulos") ja *impact* ("yksisuuntaisen kausaalisuuden vaikutuksen käsite"), jota käytetään etenkin luonnontieteissä ympäristövaikutusten arvioinnissa. Perinteistä tiedekäsitystä edustaa Dahler-Larsenin (2005, 7) määritelmä, jonka mukaan vaikuttavuudessa on kyse syy-seuraus-suhteesta, siitä että tuloksia saavutetaan toteutettujen toimenpiteiden ansiosta. Vaikuttavuuden arvioinnin tekee vaikeaksi se, että tätä kausaalisuhdetta ei voi todentaa empiirisesti havainnoimalla (Dahler-Larsen 2005, 10). Vaikutuksia arvioidaan yleensä kvantitatiivisin menetelmin. Vaikutusten arvioinnin perinteisiä asetelmia ovat 1) yhden ryhmän testaus intervention jälkeen, 2) yhden ryhmän testaus ennen ja jälkeen interventiota ja

3) kokeelliset ja kvasikokeelliset asetelmat, joissa vertaillaan koeryhmää kontrolliryhmään. Vain kokeellisessa asetelmassa vaikutusten voidaan todistaa aiheutuvan interventtiosta. (Robson 2001, 86–89.)

Piirainen ym. (2010, 21) toteavat, että muutos voi olla liian vaativa arvioitavaksi. Tällöin vaikuttavuuden kriteeri voi olla joskus myös se, ettei tapahdu ei-toivottavaa kehitystä. Kirjoittajat päätyivät järjestöjen vaikutuksia käsitelleessä selvityksessään käyttämään käsitettä vaikutus vaikuttavuuden sijaan, koska satunnaistetut kontrolloidut koeasetelmat ovat vaativia, eivätkä sovellu järjestöjen tarpeisiin. Arvioinnit tehdään lyhyellä aikavälillä, jolloin lopullisia vaikutuksia ei välttämättä ehdi syntymään. Vaikuttavuus syntyy pitkällä aikavälillä. (Piirainen ym. 2010, 22.) Etenkin kehittämistoiminnassa voidaan muutosten sijaan arvioida koettuja vaikutuksia, jolloin mielenkiinto kohdistetaan ihmisten kokemuksiin siitä, miten toiminta on vaikuttanut (Toikko & Rantanen 2009, 153). Vaikuttavuusmittaukset eivät yleensä kuulu kehittävään arviointiin (Rajavaara 2006, 21).

Susan Scotti (2004, 3–4) jakaa vaikutukset kolmeen ryhmään. Toiminnan välittömiä vaikutuksia (immediate outcomes), kuten sitä että asiakas ymmärtää informaation, on helppo mitata ja kontrolloida. Välitason vaikutuksia (intermediate outcomes) ovat asiakkaan toiminnan muutos ja tyytyväisyys saamaansa palveluun. Lopulliset vaikutukset (ultimate outcomes) tapahtuvat pitkällä aikavälillä. Niitä ovat esimerkiksi köyhyyden väheneminen vanhusten keskuudessa. Scottin (2004, 4) mukaan välilliset vaikutukset ovat helpommin arvioitavissa kuin lopulliset vaikutukset. Välitason ja lopullisia vaikutuksia edesauttaa myös muut tekijät kuin arvioinnin kohteena oleva toiminta. Rajavaara (2006, 36) määrittelee Scottin vaikutustasot seuraavanlaisesti: asiat joita voimme hallita, asiat joihin vaikuttamme, asiat joihin annamme panoksemme sekä viimesijaiset yhteiskunnalliset vaikutukset (neljäs vaikutus). Rajavaara (2006, 35) tulkitsee Scottin luokittelua siten, että mitä vaikeammaksi vaikuttavuuden arviointi käy kohti lopullisia vaikutuksia, sitä tarpeettomammaksi arviointi muuttuu.

3.6 Kestävän kehityksen arvioinnit

Perinteinen tapa mitata harjoitetun politiikan vaikutuksia tai lopputuloksia on käyttää kestävän kehityksen indikaattoreita (Evans ym. 2005, 32). Kestävän kehityksen indikaattorit kertovat kestävän kehityksen tilasta, ja muutokset näissä indikaattoreissa toiminnan vaikuttavuudesta. Indikaattoreita käytetään monien kestävän kehityksen strategioiden ja toimintaohjelmien seurannassa ja arvioinnissa. Suomen kestävän kehityksen strategiaa ja EU:n kestävän kehityksen strategiaa arvioivassa Kansallisessa kestävän kehityksen kokonaisarvioinnissa 2009 arvioidaan kestävän kehityksen tilaa Suomessa käyttäen arviointikriteereinä indikaattoriaineiston osoittamaa kehitystä (Ympäristöministeriö 2009, 18). Myös Itämeren kaupunkien liiton (UBC) Agenda 21 -toimintaohjelman 2004–2009 kolmevaiheisessa arvioinnissa käytetään jo toimintaohjelmassa alustavasti laadittua indikaattorilistaa (Lempa ym. 2005, 6).

Varsinais-Suomessa indikaattoreita on kerännyt alueellisesti ainakin kaksi tahoa. Indikaattoreita kerätään vuosittain Varsinais-Suomen ELY-keskuksen johdolla Lounais-Suomen ympäristöstrategian tavoitteiden toteutumisen seurannassa. Lounais-Suomen ympäristöohjelmassa 2007–2012 kuvatut seurantaindikaattorit antavat tietoa ympäristön tilasta sekä mm. yhdyskuntarakenteesta, jätteistä sekä ympäristötietoisuudesta. (Lounais-Suomen ympäristökeskus 2007, 91–92.) Varsinais-Suomen Agendatoimiston projektissa kerättiin indikaattoritietoja seitsemän varsinaissuomalaisen kunnan osalta. Indikaattorien lähtökohtana olivat Varsinais-Suomen Agenda 21 -toimintaohjelman 2002–2006 tavoitteet. Projektin tarkoituksena oli kestävän kehityksen toteutumisen seuranta sekä seurantamenetelmien yhtenäistäminen. (Varsinais-Suomen Agendatoimisto 2006, 2.)

Paikallisagendojen vaikutuksista on tehty tutkimuksia ja selvityksiä. Häikiön selvitystyön mukaan (2000, 107) paikallisagendatyön vaikutukset olivat kohdistuneet kymmenen vuotta sitten enemmänkin kunnan toimintatapojen muuttumiseen kuin kunnan toiminnan sisältöön. Paikallisagenda vahvisti kestävän kehityksen näkökulmaa kunnan arjen työssä ja kunnan sisäisessä keskustelussa. Paikallisagendaprosessit, joissa oli laaja osallistuminen

kuntaorganisaation ulkopuolelta, eivät päässeet ulottautumaan kunnan strategiaan saakka toisin kuin kuntapainotteisesti toteutetut agendat.

Joas (2000) selvitti kvantitatiivisessa pitkittäistutkimuksessaan paikallisagendaprojektien vaikutuksia kuntien hallintoon ja paikalliseen ympäristöpolitiikkaan. Analyysissä selvisi, että paikallisagenda lisää paikallisdemokratiaa ja parantaa ympäristöasioiden asemaa paikallispolitiikassa. Paikallisagendatoimintaa pitää kuitenkin harjoittaa pitkällä aikavälillä, jotta vaikutuksia ilmenisi. (Joas 2000, 111.)

Kestävän kehityksen arviointiin organisaatioissa on kehitetty erilaisia työkaluja. Liike-elämälähtöisillä arviointimenetelmillä voidaan todentaa ympäristönäkökohtia. Niistä tasapainotettu mittaristo (balanced scorecard) toimii talouspuolen lisäksi myös kestävän kehityksen näkökohtien mittaamiseen ja arviointiin (Länsiluoto & Järvenpää 2005, 61–65). Ympäristö- ja laatu järjestelmät kuten EMAS ja ISO 14001 ovat työkaluja, joiden avulla organisaatiot voivat arvioida, raportoida ja parantaa ympäristösuoritustaan. Niitä on kehitetty myös erityisesti paikallishallintojen tarpeisiin. (Euroopan komissio 2010a; Euroopan komissio 2010b; Suomen ympäristökeskus 2010.) STATUS - työkalu on paikallishallinnoille kohdistettu itsearviointimenetelmä, jonka avulla paikalliset viranomaiset voivat arvioida kestävän kehityksen edistymistä kunnassaan (STATUS 2006). Kestävän kehityksen toteutumista paikallisella tasolla on arvioitu myös vertaisarvioinneilla erilaisissa hankkeissa kuten PRE-SUD ja EMAS Peer Review for Cities (Saarinen 2010). ICLEI:n tutkimustyöhön perustuvat arviointityökalut Urban Ecosystem Europe ja Local Evaluation 21 (itsearviointityökalu) ottavat huomioon sekä hallintaprosessin että kvantitatiiviset indikaattorit, joita voi vertailla myös muihin paikallishallintoihin vertaisarvioinnin kautta (ICLEI 2010b, 14).

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa Varsinais-Suomen kestävän kehityksen ja energia-asioiden palvelukeskuksen Valonian toiminnan suunnittelun tarpeisiin. Tutkimustehtävä oli arvioida Valonian toimintaa ja tunnistaa toiminnan kehittämistarpeita. Tutkimuksessa pyrittiin vastaamaan seuraaviin kysymyksiin.

1. Millainen kestävän kehityksen toiminnan tila on Varsinais-Suomessa?
2. Vastaako Valonian toiminta yhteistyökumppaneiden tarpeisiin? Millaisia tarpeita yhteistyökumppanit näkevät tulevaisuudessa Valonian toiminnalle?
3. Ovatko Valonian yhteistyökumppanit ja työntekijät tyytyväisiä Valonian toimintaan?
4. Millaiseksi Valonian toiminnan vaikuttavuus koetaan kestävän kehityksen edistämisessä?
5. Millaisia kehittämistarpeita Valonian toimintaan liittyy ja miten niitä voidaan ratkaista?

Ensimmäinen tutkimuskysymys vastaa tarpeeseen arvioida laajemmin kestävän kehityksen toimintaa Varsinais-Suomessa eli Valonian toiminta-alueella. Tutkimuskysymykset 2–4 on rakennettu tutkimuksessa käytettyjen arviointikriteerien perusteella, joita ovat relevanssi, tyytyväisyys ja vaikuttavuus. Tutkimuksessa oli tarkoitus selvittää Valonian toiminnan ja Valonian yhteistyökumppaneiden tarpeiden kohtaamista, yhteistyökumppaneiden tyytyväisyyttä toimintaan sekä kokemuksia Valonian vaikuttavuudesta. Toimintaa arvioitiin myös yhteiskunnallisen hyödyllisyyden perusteella. Jälkimmäinen tutkimuskysymys perustuu tutkimustehtävän osioon kehittämistarpeiden selvittämisestä. Tarkoituksena oli tulkita arvioinnin esiin tuomia kehittämistarpeita eli määritellä kehittämis ehdotuksia ja -toimenpiteitä.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

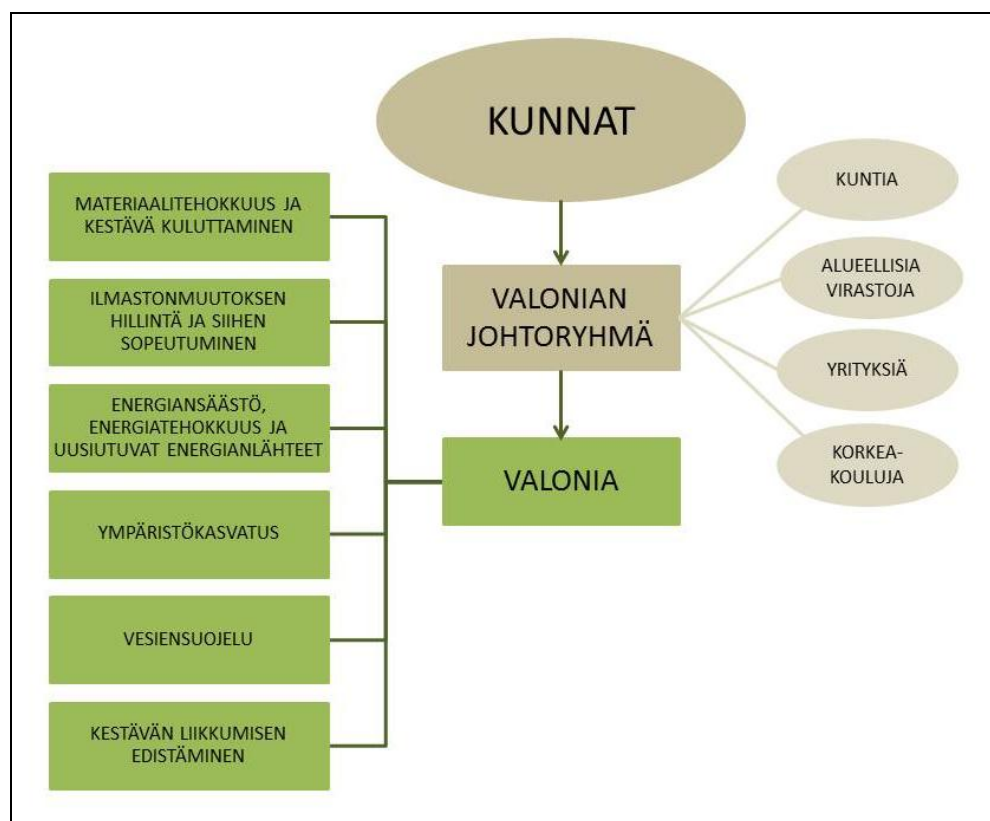
Tässä tutkimuksessa tutkimustehtävää eli Valonian toiminnan arviointia lähdettiin toteuttamaan toimintaan osallistuneiden ihmisten tiedoista, kokemuksista ja mielipiteistä käsin. Tutkimusjoukko rajattiin Valonian kohderyhmistä yhteistyöorganisaatioihin sekä Valonian henkilöstöön. Arviointia ei ollut mahdollista ulottaa yksityisiin kuntalaisiin opinnäytetyön resurssien puitteissa. Tärkeäksi nähtiin tiedon kerääminen etenkin toiminnan perustana olevilta organisaatioilta. Tutkimuksessa käytettiin menetelmätriangulaatiota eli aineistoa kerättiin erilaisten menetelmien avulla: yhteistyökumppaneille suunnatuilla arviointikyselyillä ja teemahaastatteluilta sekä henkilöstön itsearviointikyselyllä. Tutkimuksen luonne oli kvalitatiivinen, mutta aineistonkeruumenetelmät olivat sekä laadullisia että määrällisiä. Tässä luvussa esitellään aineistonkeruumenetelmät. Menetelmäkuvausten yhteydessä kerrotaan kyseisen menetelmän toteutuksesta ja kohdejoukosta taustatietoineen. Ensin esitellään tutkimuskohde ja määritellään, mitä arvioiva tutkimusote tarkoittaa tässä tutkimuksessa.

5.1 Tutkimuskohde

Tämän opinnäytetyön tilaaja ja samalla tutkimuskohde oli Varsinais-Suomen kestävän kehityksen ja energia-asioiden palvelukeskus Valonia. Valonia on julkinen organisaatio, jonka tehtävä on edistää kestävän kehityksen mukaista toimintaa Varsinais-Suomen alueella. Valonia pyrkii vaikuttamaan erityisesti ympäristötietoisuuden sekä yhteistyön ja osallistumisen kautta (Valonia 2010a).

Valonian toiminnassa keskitytään kestävän kehityksen teemoihin, jotka eivät ole lakisääteisesti kunnan vastuulla ja joihin kunnissa löytyy niukasti resursseja. Vuonna 2010 teemat muodostivat kuusi Valonian toiminnan osa-alueita, jotka kuvaavat Valonian organisaatiota (kuvio 1). Osa-alueet eivät ole varsinaisia yksiköitä, mutta ne muodostavat kokonaisuuksia, joiden alle Valonian toiminta ja henkilöstö sijoittuvat. Osa Valonian toiminnasta ulottuu osa-alueita laajemmin kestävään kehitykseen, minkä lisäksi viestintä leikkaa läpi koko Valonian toiminnan. Hallinnollisesti Valonia kuuluu Turun kaupunkiorganisaatioon,

tarkemmin ympäristö- ja kaavoitusviraston alaiseen ympäristönsuojelutoimistoon. Strategisesti Valonian toimintaa ohjaa johtoryhmä, jonka jäsenet edustavat yhteiskunnan eri sektoreita. Lisäksi useat työryhmät suunnittelevat, ohjaavat, ja osittain myös toteuttavat keskuksen toimintaa. (Valonia 2010b, 3–4.)

Kuvio 2. Valonian organisaatio vuonna 2010.

Kestävän kehityksen edistäminen konkretisoituu Valonian tarjoamissa asiantuntijapalveluissa, jotka jakautuvat standardoituihin peruspalveluihin, organisaatioille suunnattuihin räätälöityihin palvelupaketteihin ja muihin ostopalveluihin. Palveluiden sisältö ja luonne vaihtelevat niiden kohteen mukaan. Valonian kohderyhmiä ovat kunnat ja muu julkinen sektori, yritykset, järjestöt ja yhdistykset sekä kuntien asukkaat. (Valonia 2010c.)

Kunnat ovat Valonian toiminnan perusta. Valonian juuret johtavat varsinaissuomalaisten kuntien yhteiseen paikallisagendaprosessiin, jota suunnittelemaan ja koordinoimaan perustettiin Varsinais-Suomen

Agendatoimisto (Itälä-Laine 2007, 10). Vuonna 2008 agendatoimisto yhdistyi Varsinais-Suomen Energiatoimiston kanssa Valonian palvelukeskukseksi (Valonia 2008, 3). Vuonna 2010 Valonian toiminta kattoi 70 prosenttia Varsinais-Suomen kunnista. Tällöin toiminnassa oli mukana yhteensä 20 kuntaa: Kaarina, Kustavi, Laitila, Lieto, Loimaa, Länsi-Turunmaa, Marttila, Masku, Mynämäki, Naantali, Nousiainen, Paimio, Pyhäranta, Raisio, Rusko, Salo, Sauvo, Turku, Uusikaupunki ja Vehmaa. Valonian talous perustuu kuntien ja yritysten maksamille osallistumismaksuille. Hanketoiminta on lisääntynyt vuosien varrella: vuonna 2010 noin puolet Valonian rahoituksesta saatiin hankkeista. (Valonia 2010b, 3.)

5.2 Arviointinäkökulma

Tämän tutkimuksen arvioivaa otetta voi kutsua kehittäväksi arvioinniksi. Tavoitteena oli tuottaa tietoa Valonian toiminnan suunnittelua ja kehittämistä varten. Arviointi toteutettiin kesken toimintaa (ex nunc), vaikka toisaalta arviointi kohdistui vuonna 2010 päättyneeseen nelivuotiseen toimintakauteen. Valonian toiminta on kuitenkin jatkuvaa toimintakauden päättymisestä huolimatta. Arvioinnissa ei käytetty mitään yksittäistä menetelmää, mutta siinä oli piirteitä Bikva-menetelmästä. Kyseessä oli ulkoinen arviointi, sillä arvioija oli organisaation ulkopuolinen.

Kuten tutkimustehtävän yhteydessä todettiin, osa tutkimuskysymyksistä perustuu arviointikriteereille relevanssista, tyytyväisyydestä ja vaikuttavuudesta. Lisäksi työssä käytetään hyödyllisyyden arviointikriteeriä. Tutkimuksen arviointikriteerejä käytetään johtopäätösten ja yhteenvedon tekemiseen luvussa 10.1. Valonian yhteistyökumppanit asettivat omia arviointikriteerejään arvioidessaan Valonian toimintaa aineistonkeruun aikana. Myös Valonian henkilöstö ja johtoryhmä käyttivät arviointikriteerejä ideoidessaan kehittämis ehdotuksia tutkimuksen tulosten perusteella (luku 10.2). Ideointivaiheen arviointikriteerit eivät ole julkilausuttuja, vaan kriteerit ja kehittämis ehdotukset integroituvat toisiinsa.

Tutkimuksessa on pyritty toimimaan Virtasen (2007, 169) esittämällä tavalla, jonka mukaan havaintojen, johtopäätösten ja kehittämissuositusten väliset suhteet on pystyttävä osoittamaan: tietyistä tutkimuksessa tehdyistä havainnoista eli tutkimuksen tuloksista tehdään tiettyjä johtopäätöksiä, joiden perusteella tunnistetaan tietyt kehittämistarpeet.

5.3 Aineistonkeruun menetelmät ja toteutus

Kysely yhteistyöorganisaatioille

Tiedon hankinnan ensimmäisessä vaiheessa haluttiin saavuttaa laajasti Valonian Varsinais-Suomessa toimivia yhteistyökumppaneita. Tiedonkeruuvälineeksi valittiin sähköinen internetkysely, joka mahdollisti helposti laajan kohdejoukon sekä nopean tiedonkeruun määrällisessä muodossa. Valonian asiakkaat ja yhteistyökumppanit ovat dynaaminen ja heterogeeninen ryhmä, jossa osallistumisaste ja tuntemus toiminnasta vaihtelevat suuresti. Kohderyhmistä oli vaikea määritellä yksiselitteistä perusjoukkoa ja tehdä edustavaa otantaa ilman kattavaa yhteystietorekisteriä. Kyselyn avulla pyrittiin perusjoukkoon yleistämisen sijaan löytämään erilaisia näkökulmia Valonian toimintaan ja saamaan uutta tietoa arviointia varten. Lisäksi sen avulla pyrittiin löytämään haastateltavia tutkimuksen seuraavaa vaihetta varten.

Webropol-ohjelmistolla laaditussa kyselylomakkeessa käytettiin enimmäkseen strukturoituja monivalintakysymyksiä ja järjestysasteikkollisia kysymyksiä (liite 1). Osassa monivalintakysymyksiä oli myös avoin vaihtoehto. Kyselylomakkeessa oli yhdeksän avointa kysymystä, joita käytettiin lähinnä lisätietojen ja kommenttien keruuseen. Lisäksi taustakysymyksissä oli avoimia kysymyksiä. Lomake koostui kymmenestä sivusta, joista ensimmäisellä esiteltiin tutkimus ja annettiin ohjeita vastaamiseen. Lomakkeen kysymykset jaettiin yhdeksälle sivulle teemoittain. Lomakkeen kysymysten muodostamisessa käytettiin apuna Varsinais-Suomen Agenda 21 toimintaohjelmaa sekä Valonian toimintasuunnitelmia ja vuosiraportteja. Ensimmäinen teema eli kestävän kehityksen toiminta sisälsi kysymyksiä kestävän kehityksen ohjelmista

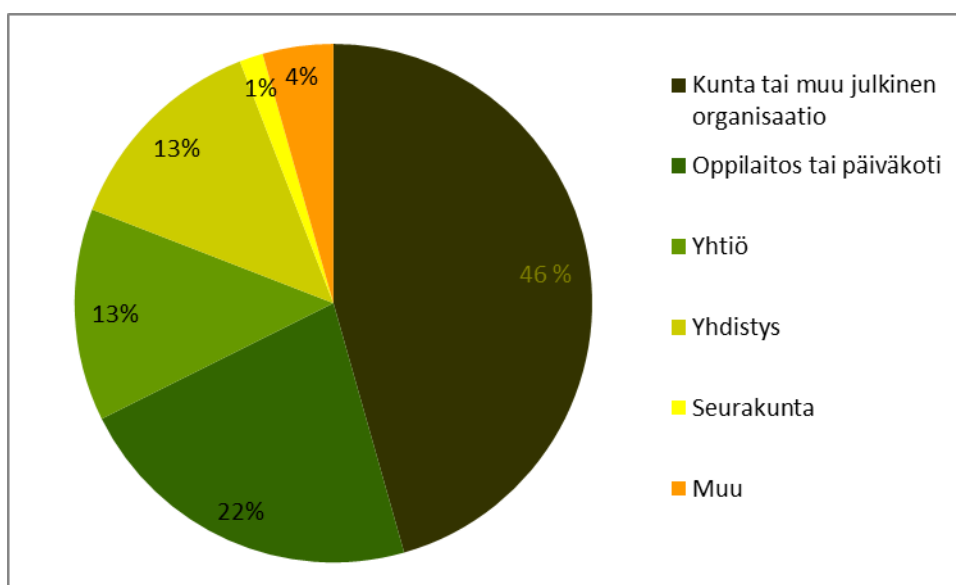
vastaajan edustamassa organisaatiossa. Seuraavassa teemassa kysyttiin kestäväen kehityksen toiminnoista kuten sopimuksista, suunnitelmista, ohjelmista, toimenpiteistä sekä hankkeista vastaajan organisaatiossa. Kolmannessa teemassa kysyttiin vastaajan mielipidettä kestäväen kehityksen toteutumisesta Varsinais-Suomessa väittämien muodossa. Nämä kolme teemaa kertovat käsityksistä kestäväen kehityksen toiminnan tilasta Varsinais-Suomessa sekä yhteistyöorganisaatioiden tarpeista Valonian palvelutoiminnalle. Seuraavat viisi teemaa käsittelivät Valoniaa: sen roolia, toiminnan osa-alueita, toimintatapoja, kohderyhmiä ja vastaajan tyytyväisyyttä Valonian toimintaan organisaationa. Näiden teemojen avulla pyrittiin keräämään tietoa tutkimuskysymyksiin kohderyhmien tarpeista sekä käsityksistä Valonian toiminnan vaikuttavuudesta ja hyödyllisyydestä. Kyselyn yhdeksännellä sivulla oli lisäksi mahdollisuus jättää kommentteja, joita hyödynnettiin kyselyn luotettavuuden arvioinnissa. Viimeinen sivu sisälsi kyselyn taustakysymykset. Kyselyyn oli mahdollista vastata nimettömänä.

Kyselyn pituuden ja vastaajien heterogeenisyyden vuoksi kyselyn saatekirjeessä (liite 1) ohjattiin vastaamaan vain niihin kysymyksiin, jotka koskivat vastaajaa ja tämän edustamaa organisaatiota. Pakollisia kysymyksiä käytettiin vain taustakysymyksissä kolmessa kohtaa. Tällä pyrittiin lisäämään vastaamisaktiivisuutta, jotta vastaajat eivät jättäisi kyselyn täyttämistä kesken.

Osallistumiskutsu ja linkki kyselyyn lähetettiin kohdejoukolle sähköpostitse keskiviikkona 12.5.2010. Ensimmäisen kutsun jälkeen 18.5.2010 lähetettiin lisäksi osallistumiskutsu ryhmälle henkilöitä, jotka eivät olleet ensimmäisessä kohdejoukossa, mutta joiden ajateltiin soveltuvan tutkimukseen. Kyselyn kohderyhmälle lähetettiin muistutus 24.5., 27.5. ja 1.6.2010. Muistutuksia lähetettiin useasti, koska osallistumisaktiivisuus oli melko alhainen. Vastausten lukumäärän kasvattamiseksi kohdejoukkoa laajennettiin vielä 1.6.2010, jolloin lähetettiin uusi osallistumiskutsu joukolle Valonian toiminnassa mukana olleiden organisaatioiden edustajia. Heille lähetettiin muistutus 7.6.2010.

Kyselyn kohdejoukoksi määriteltiin Valonian kohderyhmäorganisaatiot julkiselta, yksityiseltä ja kolmannelta sektorilta. Kunnissa kohderyhmään sisällytettiin virkamiesten ja muiden kunnan työntekijöiden lisäksi kunnanvaltuuston ja hallituksen puheenjohtajat. Käytännössä kyselyn kohdejoukko rakentui Valonian tiedotuslistalla olevista henkilöistä, joista poistettiin yksityishenkilöinä mukana olevat eli ilmaissähköpostiosoitteen omaavat. Tämän lisäksi kyselyn kohdejoukkoon valittiin harkinnanvaraisesti tiedotuslistan ulkopuolisia henkilöitä, joiden edustamat organisaatiot olivat tehneet yhteistyötä Valonian kanssa.

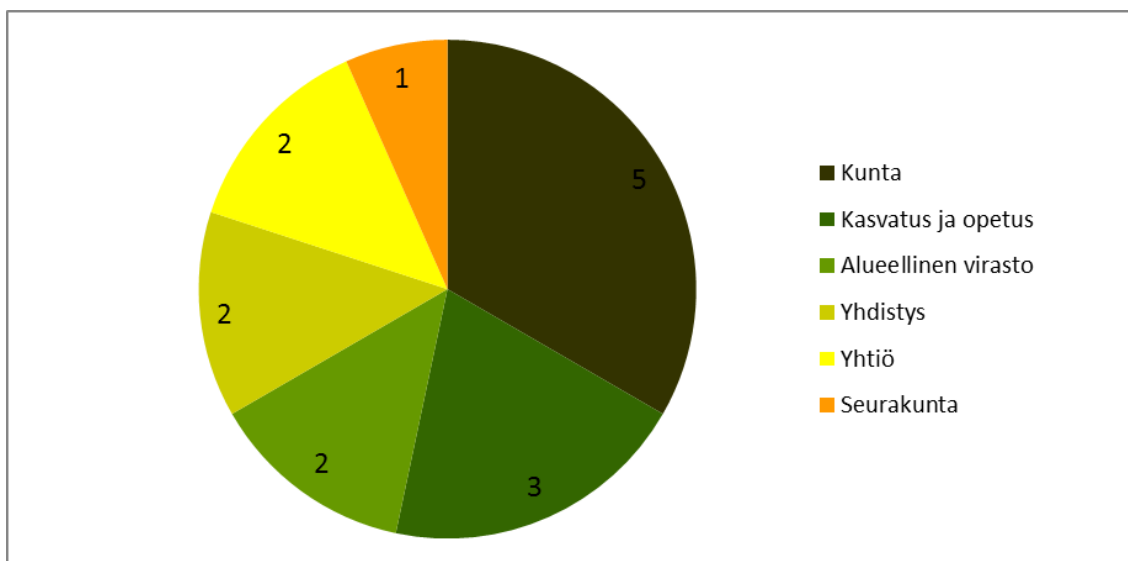
Osallistumiskutsu lähetettiin yhteensä 583 sähköpostiosoitteeseen. Kohdejoukosta 67 prosenttia edusti kuntia ja muita julkisia organisaatioita, 10 prosenttia oppilaitoksia, 14 prosenttia yhtiöitä ja 8 prosenttia yhdistyksiä. Joukosta oli seurakuntien edustajia sekä säätiöiden ja rahastojen edustajia alle yksi prosentti kummaltakin alalta. Kyselyyn vastasi 68 henkilöä, joten vastausprosentiksi muodostui 12 prosenttia. Kuviossa 3 näkyy kyselyyn vastanneiden organisaatioiden sijoittuminen eri sektoreille.

Kuvio 3. Kyselyyn vastanneiden edustamat organisaatiot sektoreittain (N=68).

Kyselyyn vastanneiden kunnan työntekijöiden edustamat kunnat käsittivät ainakin 80 prosenttia Valonian vuoden 2010 osallistujakunnista. Luku on saatu laskemalla mukaan myös oppilaitosten edustajat sekä työntekijät, jotka työskentelevät useamman kunnan alueella. Luku on todennäköisesti suurempi,

sillä kaikki vastanneet eivät ilmoittaneet organisaationsa nimeä tai sen toiminta- aluetta. Valonian osallistujakunnista Pyhärannasta, Sauvosta, Länsi- Turunmaalta ja Naantalista ei joko vastattu kyselyyn tai kunnan nimeä ei annettu taustatietoihin. Kyselyyn vastanneista 25 prosenttia oli jonkin Valonian työryhmän jäsen, ja neljä prosenttia oli aikaisemmin osallistunut johonkin Valonian työryhmään.

Kuvio 4. Haastateltavien edustamat organisaatiot sektoreittain (N=15).

Teemahaastattelut yhteistyökumppaneiden kanssa

Tutkimuksen toisessa vaiheessa haastateltiin Valonian yhteistyö- ja asiakasorganisaatioiden edustajia. Haastateltavia pyrittiin löytämään edellisessä luvussa kuvatun kyselyn avulla. Vapaaehtoisesti ilmoittautuneiden oletettiin tuntevan Valonian toimintaa ja heillä ajateltiin olevan ideoita Valonian toiminnan kehittämiseen. Kyselyyn vastanneista haastatteluun ilmoittautui 14 henkilöä, joista valittiin kahdeksan. Heistä yhden haastattelua ei otettu mukaan tutkimukseen, koska haastattelussa kävi ilmi, ettei henkilö ollut tehnyt yhteistyötä suoraan Valonian kanssa. Haastateltavien valinnassa pääasiallisena kriteerinä käytettiin vastaajan edustamaa kohderyhmää, sillä haastateltavia pyrittiin saamaan tasaisesti tutkimukseen valituista ryhmistä. Haastateltavia etsittiin harkinnanvaraisesti myös kyselyyn vastanneiden ulkopuolelta. Haastateltavia etsittiin Valonian toimintakertomuksista ja keskustelemalla

Valonian työntekijän kanssa. Kyselyn ulkopuolelta haastateltiin lopulta kahdeksaa henkilöä. Haastattelutilanteissa kävi ilmi, että heistä kaksi oli vastannut kyselyyn nimettömänä. Haastateltavia kertyi näin yhteensä 15 henkilöä, joiden edustamien organisaatioiden sijoittuminen eri sektoreille esitetään kuviossa 4. Kunnan edustajista neljä henkilöä oli kunnan ympäristötoimen päällikköjä, yksi toimi kaupunginjohtajana, ja kaksi työskenteli ympäristökasvatuksen parissa. Haastattelut tehtiin vuoden 2010 kesä-elokuun aikana ja ne pidettiin haastateltavien työpaikoilla.

Haastattelumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Haastattelun avulla pyrittiin syventämään kyselyn aihepiirejä sekä saamaan kattavampi käsitys Valonian toiminnan mahdollisista epäkohdista, joita olisi tarvetta kehittää. Teemahaastattelumetodi mahdollisti vapaamuotoisemman keskustelun haastateltavan kanssa, kun kysymysten muoto ja järjestys saivat vaihdella haastattelujen välillä. Haastattelurungon (liite 2) teemat koskivat yhteistyötä haastateltavan edustaman organisaation ja Valonian välillä. Valonian osa-alueista kysyttäessä haastateltavan apuna käytettiin luetteloa Valonian toimintakauden 2010 osa-alueista. Varsinaisten taustakysymysten lisäksi haastateltavia pyydettiin määrittelemään kestävä kehitys oman työn näkökulmasta. Suurin osa haastateltavista pohti kestävästä kehitystä pelkästään ekologisen kestävyyskannalta. Muutama pohti ekologisuuden lisäksi myös sosiaalista kestävyyttä globaalin oikeudenmukaisuuden tai osallistumisen kannalta. Kaksi kunnan edustajaa otti esille myös taloudellisen kestävyyskannalta. Haastateltaville painotettiin, että haastattelut tehdään luottamuksellisesti, eikä yksittäisiä haastateltavia tai organisaatioita voi tunnistaa tutkimusraportista.

Itsearviointikysely Valonian henkilöstölle

Valonian henkilöstön näkemyksiä eli organisaation sisäistä näkökulmaa selvitettiin itsearvioinnin avulla, joka toteutettiin sähköisellä kyselylomakkeella (liite 3). Webropol-ohjelmistolla laadittu lomake sisälsi 11 avointa kysymystä kahdella sivulla. Ensimmäisellä sivulla kysyttiin henkilökunnan mielipiteitä ja näkemyksiä Valoniasta organisaationa, toisen sivun aiheena oli työnteko Valoniassa. Etenkin ensimmäisen sivun kysymykset olivat samansuuntaisia

yhteistyökumppaneiden kyselyn kysymysten ja haastattelujen teemojen kanssa. Kutsu itsearviointikyselyyn lähetettiin 16.8.2010 sähköpostitse 16 Valonian työntekijälle, joista yksi oli tuona ajankohtana vanhempainvapaalla. Muistutusviestit lähetettiin 19.8. ja 23.8.2010. Kyselyyn vastasi kymmenen työntekijää.

5.4 Aineiston käsittely

Yhteistyöorganisaatioille suunnatun kyselyn avulla kerättyä kvantitatiivista aineistoa analysoitiin tilastollisin menetelmin SPSS Statistics 17.0 -ohjelmistolla sekä Microsoft Excel -ohjelmistolla. Aineistosta laskettiin keskiarvoja sekä prosenttilukuja. Joidenkin asteikkojen arvoja yhdistettiin. Kyselyn avoimet kysymykset käsiteltiin laadullisesti. Myös haastatteluissa nauhoitettu aineisto analysoitiin laadullisia menetelmiä käyttäen. Haastatteluaineisto litteroitiin ja luokiteltiin haastattelurungon teemojen mukaan. Aineistoa luettiin useaan kertaan ja etsittiin useasti toistuvia teemoja koko aineistosta, myös eri haastattelurungon teemojen ylitse. Näitä uusia teemoja jäsennettiin tutkimuskysymyksistä juontuvien otsikoiden alle. Henkilöstön itsearviointiaineisto analysoitiin laadullisesti luokittelemalla. Seuraavassa luvussa esitellään, mitä tutkimuksen tulokset kertovat kestävän kehityksen toiminnan tilasta Varsinais-Suomessa.

6 KESTÄVÄN KEHITYKSEN TOIMINNAN TILA

6.1 Kestävän kehityksen suunnittelun tila

Kestävän kehityksen toimintaa suunnitellaan ohjelmatyön avulla. Valonian yhteistyökumppaneille suunnatussa kyselyssä (liite 1) kestävän kehityksen toiminnan tilaa selvitettiin kysymyksillä kestävän kehityksen ohjelmien laatimisesta ja niiden toimeenpanosta yhteistyöorganisaatiossa. Kyselyssä kestävän kehityksen ohjelma määriteltiin asiakirjana, joka pyrkii edistämään kestävän kehityksen osa-alueita. Kestävän kehityksen ohjelmaksi laskettiin myös muulla nimellä kuten ympäristöohjelmalla kulkevat asiakirjat. Kestävän kehityksen ohjelmatyö on ollut jossain määrin aktiivista, sillä hieman yli puolet vastaajien organisaatioista oli tehnyt, teki parhaillaan tai suunnitteli tekevänsä ohjelman. Ohjelma oli laadittu 44 prosentissa kyselyyn vastanneista organisaatioista. Näistä neljä vastaajaa ei ollut valinnut vaihtoehtoa ohjelman teosta, mutta olivat kuitenkin kertoneet organisaationsa päivittäneen ohjelmansa, joten heidät laskettiin ohjelman tehneisiin organisaatioihin. Yhteensä kestävän kehityksen ohjelmaa oli päivitetty 32 prosentissa vastanneista organisaatioista. Kymmenessä prosentissa vastanneista organisaatioista, joissa ei vielä ollut tehty kestävän kehityksen ohjelmaa, ohjelmaa laadittiin parhaillaan tai se aiottiin laatia tulevaisuudessa. Toisaalta varsin suuri joukko eli 37 prosenttia vastasi, ettei organisaatioissa ole tehty kestävän kehityksen ohjelmaa.

Kestävän kehityksen ohjelmia toteutetaan eri tavoin käytännössä. Vastanneista 24 prosenttia koki organisaationsa kestävän kehityksen ohjelmaa toteutettavan aktiivisesti. Ohjelmaa sovelletaan useimmiten eli 32 prosentissa organisaatioista niiden perustoiminnan sisällä, ja 12 prosentissa perustoiminnasta erillisissä hankkeissa. Vastaajien edustamista organisaatioista 22 prosenttia on käyttänyt tai käyttää ohjelmaa strategioidensa perustana. Vain kaksi vastaajaa kertoi, ettei ohjelmaa toteuteta käytännössä. Neljän vastaajan valinnat olivat epäloogisia verrattuna edelliseen kysymyksen, jossa he

ilmaisivat, ettei ohjelmaa ole laadittu, että laatimisprosessi on keskeytynyt, tai etteivät osaa sanoa. Kuitenkin he olivat vastanneet seuraavassa kysymyksessä, miten oman organisaation kestävä kehityksen ohjelmaa sovelletaan käytännössä.

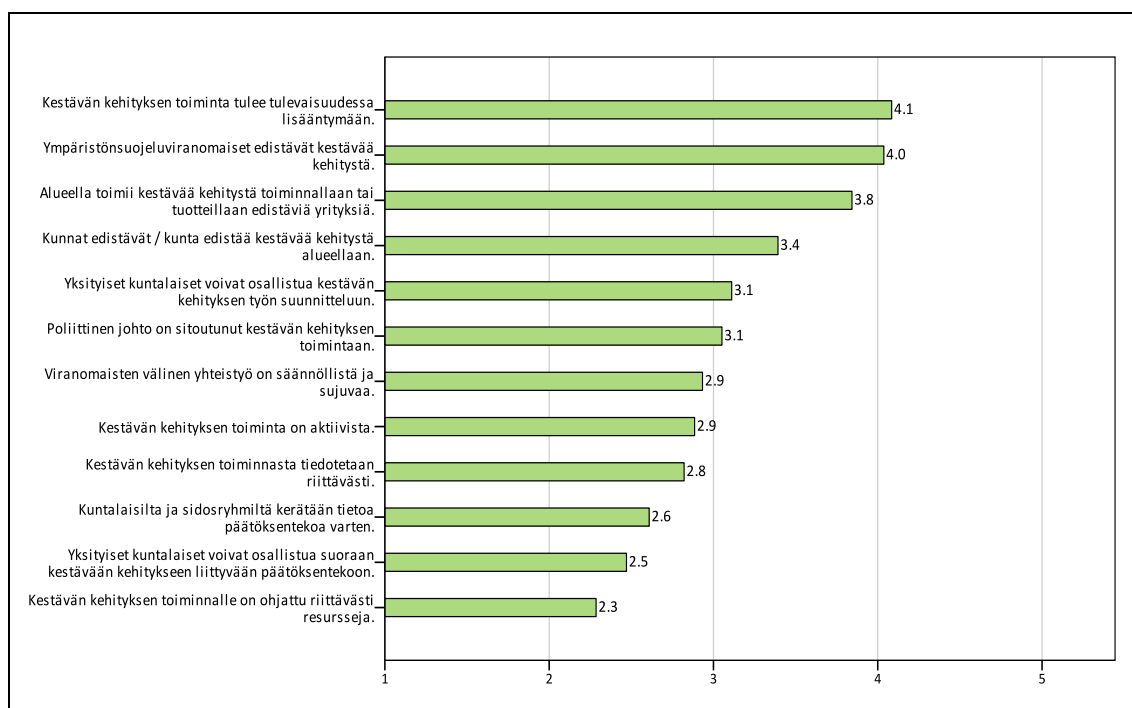
Kyselyyn vastanneista 37 prosenttia valitsi ainakin yhden menetelmän, jolla kestävä kehityksen ohjelman toteutumista seurataan. Vastaajista 19 prosenttia kertoi kestävä kehityksen ohjelman seurannassa käytettävän säännöllisin tai epäsäännöllisin väliajoin julkaistavaa kestävä kehityksen raporttia. Kestävä kehityksen indikaattoreita seurannassa käytti kymmenen prosenttia vastaajien edustamista organisaatioista. Vastaajista 22 prosenttia kertoi organisaationsa käyttävän muuta seurantamenetelmää.

Varsinais-Suomen Agenda 21 -toimintaohjelma 2007–2010 on Valonian toimintaa ohjaava asiakirja, jonka toteuttamisesta vastaavat osaltaan myös kunnat ja Valonian yhteistyöorganisaatiot (Itälä-Laine 2007, 10). Noin neljännes vastaajista tiesi toimintaohjelmaa käytetyn organisaatioissaan oman kestävä kehityksen ohjelman täydennyksenä tai tukena. Muutamissa organisaatioissa ohjelmaa oli käytetty myös muulla tavoin: organisaation strategioiden perustana (9 %), itsenäisesti oman ohjelman ohella (6 %) tai organisaation kestävä kehityksen ohjelmana (yksi vastaaja). Vastaajista 32 prosenttia kertoi, ettei toimintaohjelmaa ole käytetty organisaatiossa. Varsin suuri osa vastaajista, 24 prosenttia, valitsi vaihtoehdon ”en osaa sanoa”.

6.2 Kestävä kehityksen toteutuminen hallinnossa

Yhteistyökumppaneilta kysyttiin mielipidettä kestävä kehityksen toteutumisesta hallinnollisella tasolla organisaationsa maantieteellisellä toiminta-alueella. Kyselyssä esitettiin väittämiä, joiden paikkaansa pitävyyttä tuli arvioida sen mukaan, oliko samaa vai eri mieltä. Väittämien saamista arvoista laskettiin keskiarvot kullekin väittämälle erikseen (kuvio 5). Kolme väittämää sai selkeästi korkeamman keskiarvon kuin muut: Yhteistyökumppanit olivat erityisesti samaa mieltä siitä, että kestävä kehityksen toiminta tulee tulevaisuudessa lisääntymään. Lisäksi he näkivät ympäristönsuojeluviranomaisten edistävän

kestävään kehitystä. Yhteistyökumppanit kokivat myös, että alueella toimii kestävää kehitystä toiminnallaan tai tuotteillaan edistäviä yrityksiä. Alhaisimman keskiarvon sai väittämä kestävän kehityksen toiminnan resursseista, joita ei koettu olevan riittävästi. Vastaajat olivat myös eri mieltä siitä, että yksityiset kuntalaiset voisivat osallistua suoraan kestävään kehitykseen liittyvään päätöksentekoon tai että kuntalaisilta tai sidosryhmiltä kerättäisiin tietoa päätöksentekoa varten.

Kuvio 5. Kestävän kehityksen toteutumista koskevien väittämien keskiarvot (1 = täysin eri mieltä, 5 = täysin samaa mieltä).

6.3 Kestävän kehityksen toiminnot

Kestävän kehityksen toiminnan tilaa kartoitettiin myös kysymyksillä erilaisten kestävän kehityksen toimintojen toteuttamisesta yhteistyöorganisaatioissa. Aineistonkeruutavasta johtuen kysymykset antavat yleispiirteistä tietoa toimintojen yleisyydestä: Tulosten suhteen on huomattava, että kyselyn kohdejoukossa on useampia henkilöitä samasta organisaatiosta. Kysymykset antavat tietoa enemmänkin vastaajien tietotasosta kuin todellisesta, absoluuttisesta tilanteesta toimintojen käytöstä yhteistyöorganisaatioissa.

Toimintojen yhteydessä kysyttiin myös, tarvitseeko organisaatio Valonian palveluja kyseisten toimintojen osalta. Palvelutarpeet esitellään yhteistyökumppaneiden tarpeita koskevassa luvussa 7.1.

Eniten kestäväen kehityksen toimintoja kyselyyn vastanneet yhteistyökumppanit olivat toteuttaneet materiaalitehokkuuden lisäämiseksi. Kyselyyn vastanneiden edustamat organisaatiot olivat ryhdistäytyneet etenkin kierrätyksen tehostamisen saralla, jonka valitsi 42 vastaajaa eli 62 prosenttia vastaajista. Suosituttuja toimenpiteitä olivat myös hankintojen ympäristövaikutusten vähentäminen (47 prosenttia) sekä ympäristöystävällisempien materiaalien käyttö (50 prosenttia). Vähiten käytetty toimenpide oli ruokapalvelujen ympäristövaikutusten vähentäminen (26 prosenttia).

Toiseksi eniten kyselyyn vastanneet yhteistyökumppanit olivat tehneet toimintoja ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Vastaajista 21 prosenttia ilmoitti organisaationsa liittyneen kuntien ilmastokampanjaan. Kuntien ilmastonsuojelukampanja liittyy kuntien maailmanlaajuisen ympäristöjärjestön ICLEI:n kampanjaan Cities for Climate Protection, johon Suomessa oli joulukuuhun 2010 mennessä liittynyt 48 kuntaa (Kuntaliitto 2010). Kerkkäsén väitöskirjatutkimuksen mukaan (2010, 202) etenkin Varsinais-Suomen alueella energiatoimisto, eli toinen nykyisen Valonian muodostavasta toimistosta, on ollut merkittävä liikkeellepanija pienten kuntien liittymisessä kampanjaan. Vastaajista 28 prosenttia ilmoitti organisaationsa osallistuneen johonkin muuhun kuin kuntien ilmastokampanjaan. Kolme vastaajaa oli valinnut sekä kuntien ilmastokampanjan että muun ilmastokampanjan.

Kysymyksessä oli listattu lisäksi kuntien ilmastonsuojelukampanjan toimenpiteitä, joita kampanjaan osallistuvan kunnan on määrä suorittaa. Toimenpiteitä ei kuitenkaan nimetty erikseen kuntien ilmastokampanjaan kuuluviksi, vaan ne oli suunnattu kaikille kyselyyn vastaajille. Kaikkein yleisimmin yhteistyökumppanit olivat asettaneet omia päästöjen vähentämistavoitteita (32 prosenttia vastaajista) sekä laatineet päästöjen vähentämissuunnitelmia (29 prosenttia). Kuntien ilmastokampanjan kaksi ensimmäistä kampanjatoimenpidettä olivat vähemmän suosittuja: vastanneista

kuntien edustajista vain yksi kertoi kunnassaan tehdyn kasvihuonekaasujen nielujen kartoituksen. Kyseinen kunnan edustaja valitsi myös ainoana kuntana kasvihuonekaasujen kehityssuunnitteen, jonka oli valinnut lisäksi yksi yritys. Kysymyksen toimenpidelistä sisälsi myös ilmastostrategian, energiataseen ja kestävän liikkumisen suunnitelman, joista kestävän liikkumisen suunnitelma oli yleisin vastaajien keskuudessa.

Toimenpiteitä oli tehty tasaisesti ja samoihin toimenpiteisiin painottaen sekä kuntien että johonkin muuhun ilmastokampanjaan osallistuvien joukossa. Muuhun ilmastokampanjaan osallistuvien keskuudessa päästöjen vähentämissuunnitelma oli toimeenpantu ja sen toteutumista seurattiin hieman useammin kuin kuntien ilmastokampanjaan osallistuvien joukossa. 15 prosenttia vastanneista jätti valitsematta ilmastokampanjat, mutta ilmoittivat organisaationsa tehneen ainakin joitakin toimenpiteitä ilmastomuutoksen hillitsemiseksi. Toisaalta 16 prosenttia vastaajista ilmoitti organisaationsa osallistuneen johonkin ilmastokampanjaan, muttei nimennyt muita toimenpiteitä ilmastomuutoksen hillitsemiseksi.

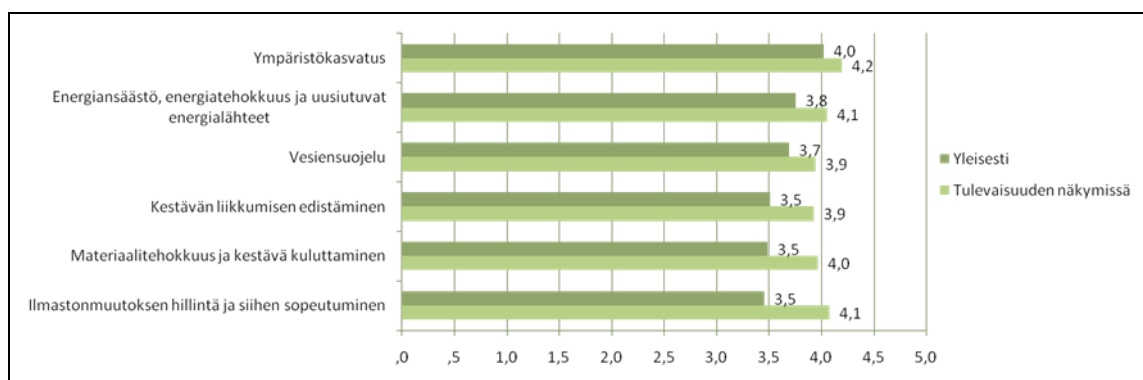
Energiansäästöä edistävää toimintaa lähestyttiin kyselyssä erilaisten sopimusten ja ohjelmien kautta, joiden käyttöä valtio edistää. Yritykset ja kunnat voivat liittyä työ- ja elinkeinoministeriön hallinnoimaan energiatehokkuusjärjestelmään, joka muodostuu mm. elinkeinoelämän energiatehokkuussopimuksesta, isompien kuntien tai kuntayhtymien energiatehokkuussopimuksesta sekä pienempien kuntien tai kuntayhtymien energiaohjelmasta (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010). Kyselyyn vastanneista yhteistyökumppaneista 12 prosenttia kertoi organisaationsa sitoutuneen kuntien energiatehokkuussopimukseen, kun taas kuntien energiaohjelmaan oli sitoutunut kolme prosenttia vastaajista. Vastaajista neljä prosenttia valitsi yrityksen energiansäästöohjelman, johon voi sisältyä myös muita ohjelmia tai sopimuksia kuin työ- ja elinkeinoministeriön energiatehokkuussopimukset. Vastaajista 15 prosenttia ilmoitti organisaationsa sitoutuneen johonkin muuhun energiansäästöohjelmaan. Energiankäytön tehostamissuunnitelmaan oli sitoutunut 13 prosentin vastaajan edustamat organisaatiot.

Toimintoja oli lisäksi koottu sekalaiseen ryhmään, joka sisälsi erilaisia sitoumuksia, hankkeita ja muita toimintoja. Näistä Itämerihaaste oli selvästi yleisin vastaajien keskuudessa, joista 34 prosenttia oli valinnut kyseisen hankkeen. Kestävän kehityksen toimintaan liittyy myös ympäristövastaavan tai kestävän kehityksen koordinaattorin palkkaaminen tai nimittäminen organisaatioon. Vastaajien keskuudessa oli hieman yleisempää, ettei ympäristövastaavaa ollut (46 prosentissa vastauksista) kuin että sellainen olisi ollut (40 prosentissa vastauksista). Seuraavassa luvussa esitellään tutkimuksen tuloksia yhteistyökumppaneiden palvelutarpeesta.

7 YHTEISTYÖKUMPPANEIDEN PALVELUTARVE

7.1 Valonian toiminnan osa-alueet

Valonian toiminta jakautuu erilaisiin osa-alueisiin, joiden kautta se pyrkii edistämään kestävästä kehitystä. Kyselyn (liite 1) avulla pyrittiin kartoittamaan, miten tärkeäksi kukin toiminnan osa-alue koettiin yhteistyöorganisaatioissa. Osa-alueen tärkeys tai tarpeettomuus kuvaa myös organisaatioiden palvelutarvetta kyseiseen osa-alueeseen. Vastausten perusteella tärkeimmiksi osa-alueiksi nousivat ympäristökasvatus, vesiensuojelu sekä energiasäästö, energiatehokkuus ja uusiutuvat energialähteet, jotka yli puolet vastaajista arvioi melko tai erittäin tärkeiksi osa-alueiksi omassa organisaatiossaan. Voiton vei ympäristökasvatus, jonka 30 prosenttia vastaajista koki erittäin tärkeänä osa-alueena. Ympäristökasvatus ei tosin ole täysin erillinen osa-alueensa, sillä sitä käytetään menetelmänä myös muissa osa-alueissa. Mitään Valonian osa-alueita ei pidetty tarpeettomana.

Kuvio 6. Valonian toiminnan osa-alueiden tärkeyttä yhteistyöorganisaatioissa kuvaavat keskiarvot (1 = täysin tarpeeton, 5 = erittäin tärkeä).

Osa-alueiden merkitystä yhteistyöorganisaatioissa pyydettiin arvioimaan myös tulevaisuuden näkymien kannalta. Verrattaessa osa-alueiden keskiarvoja edellisen kysymyksen ja tulevaisuuden näkymien välillä (Kuvio 6) näyttäisi jokaisen osa-alueen merkitys kasvavan tulevaisuudessa. Erityisesti ilmastonmuutoksen hillinnän ja siihen sopeutumisen, materiaalitehokkuuden ja

kestävän kuluttamisen sekä kestävän liikkumisen edistämisen, eli yleisesti hieman vähemmän tärkeiksi arvioitujen osa-alueiden merkitys arvioitiin suuremmaksi tulevaisuudessa. Wilcoxonin järjestystestissä ja merkkitestissä osa-alueiden merkittävyyden kasvu oli tilastollisesti erittäin merkittävää. Myös energia-asiat koettiin tulevaisuudessa tärkeämmäksi nykyhetkeen verrattuna, testin mukaan tilastollisesti merkittävästi.

Yhteistyökumppaneiden haastatteluissa (liite 2) haastateltavia pyydettiin tunnistamaan oman organisaationsa ja Valonian välisen yhteistyön kannalta tärkeimmät, Valonian toimintakauden 2007–2010 osa-alueet. Tärkeimpinä osa-alueina mainittiin melko tasaisesti eri osa-alueita. Eniten yhteistyötä haastateltavien keskuudessa oli ollut ympäristökasvatuksen, vesiensuojelun ja energia-asioden saralla, joista kukin osa-alue mainittiin yhdeksän tai kahdeksan kertaa. Ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen sekä vesiensuojelu mainittiin yleisimmin osa-alueina, joista oli tehty vähän tai ei lainkaan yhteistyötä Valonian kanssa, mutta joissa koettiin olevan potentiaalia yhteistyöhön tulevaisuudessa.

Valonian osa-alueet vaikuttavat olevan varsin kattavia, sillä osa-alueistan ulkopuolisia kestävän kehityksen osa-alueita ei juurikaan mainittu. Kaksi haastateltavaa otti esille luonnonmonimuotoisuuden huomioon ottamiseen ja yleisesti luonnonsuojeluun liittyvät kysymykset, joiden ratkaisemiseen kunnilla todettiin lakisääteisen kaavoittamisen lisäksi olevan varsin vähän tehtäviä, työkaluja tai osaamista. Haastateltavat eivät tosin ottaneet kantaa siihen, tulisiko Valonian laajentaa toimintaansa tähän suuntaan. Toisena Valonian osa-alueista ulkopuolisena mainittiin maa-ainestenotto, jonka kaksi haastateltavaa otti esille. Osa-aluetta kuvattiin ongelmallisena osa-alueena kestävän kehityksen kannalta. Toinen haastateltavista pohti myös Valonian mahdollisuuksia kyseisellä osa-alueella toimimiseen. Lisäksi virkistysretkeily mainittiin osa-alueena, josta Valonialla ei ole ollut toimintaa, mutta jolle voisi olla alueellista tarvetta. Kyselyssä kaksi vastaajaa koki jonkin hyödyllisen osa-alueen puuttuvan Valonian toiminnasta. Nämä vastaajat kokivat tarvitsevansa

Valonian palveluja yhteistyöfoorumin sekä kierrätyksen ja jätehuollon osa-alueilta.

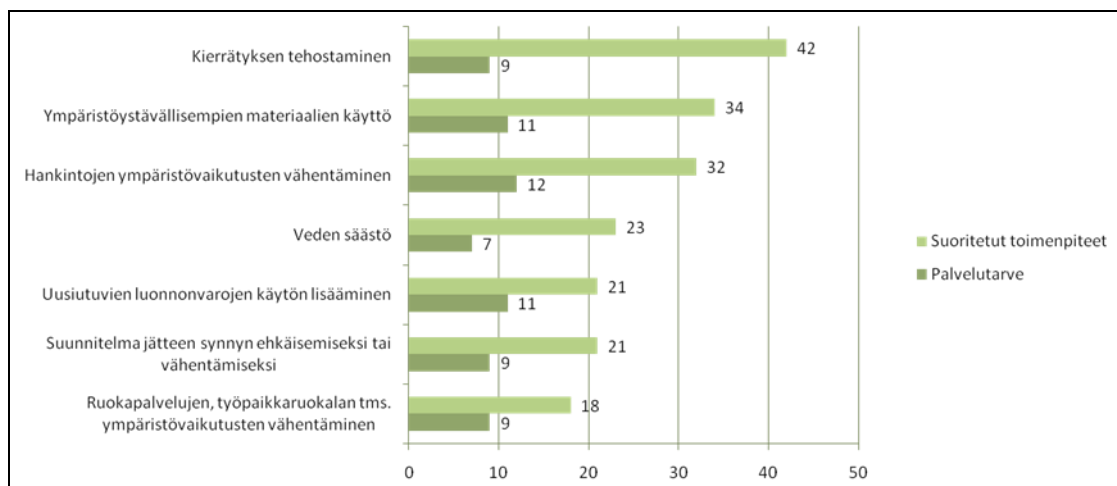
7.2 Kestävän kehityksen toiminnot

Kyselyssä yhteistyökumppaneiden palvelutarvetta selvitettiin pyytämällä valitsemaan kestävän kehityksen toimintoja ja toimenpiteitä, joiden parissa vastaajat kokivat organisaationsa tarvitsevan Valonian palveluja. Kyselyssä sai valita joko tiedon tai tuen väliltä, mutta analyysivaiheessa näistä kahdesta muuttujasta tehtiin summamuuttuja, joka kertoo yleisestä palvelutarpeesta. Toimintojen osa-alueita olivat energiatehokkuussopimukset ja -ohjelmat, ilmastonmuutoksen hillitseminen sekä materiaalitehokkuuden lisääminen. Lisäksi kysyttiin sekalaisiin teemoihin liittyvistä sitoumuksista ja hankkeista. Kaikista kyselyssä olleista kestävän kehityksen toiminnoista eniten Valonian palveluita kaivattiin energiankäytön tehostamissuunnitelmasta, jonka valitsi neljäsosa vastaajista eli 17 vastaajaa. Muita toimintoja ei noussut yhtä selkeästi esille: 80 prosenttia toiminnoista keräsi 8–12 valintaa.

Energiansäästön toiminnot oli ainoa ryhmä, jossa palvelutarve oli korkeampi kuin organisaatioiden aikaisemmin toteuttamat toiminnot (ks. luku 6.3). Energiansäästön parissa kaivattiin energiankäytön tehostamissuunnitelman jälkeen eniten palveluja kunnan energiatehokkuussopimuksesta, jonka valitsi 16 prosenttia vastaajista. Ilmastonmuutoksen hillitsemiseen liittyvistä toiminnoista eniten kaivattiin palveluja organisaation kasvihuonekaasupäästöjen kartoituksesta, päästöjen vähentämissuunnitelmasta sekä kestävän liikkumisen suunnitelmasta, joista kunkin valitsi 18 prosenttia vastaajista.

Materiaalitehokkuuden lisäämisessä huomattavaa on, että vaikka sen parissa oli suoritettu runsaasti enemmän toimenpiteitä kuin muissa ryhmissä, palvelutarve jäi kuitenkin samalle tasolle muiden ryhmien kanssa (kuvio 7). Kyselyssä listattujen toimintojen osalta ollaan jo varsin hyvässä tilanteessa kestävämpään toimintaan pyrittäessä; palvelutarve voi olla suhteessa alhaisempi kuin muissa ryhmissä. Materiaalitehokkuusryhmän toiminnoista useimmin valittiin hankintojen ympäristövaikutusten vähentäminen (18

prosenttia vastaajista). Palveluja tarvitaan myös ympäristöystävällisempien materiaalien käytön sekä uusiutuvien luonnonvarojen käytön lisäämisessä. Sekalaisesta ryhmästä eniten valintoja sai ympäristötilinpäätös (16 prosenttia vastaajista).

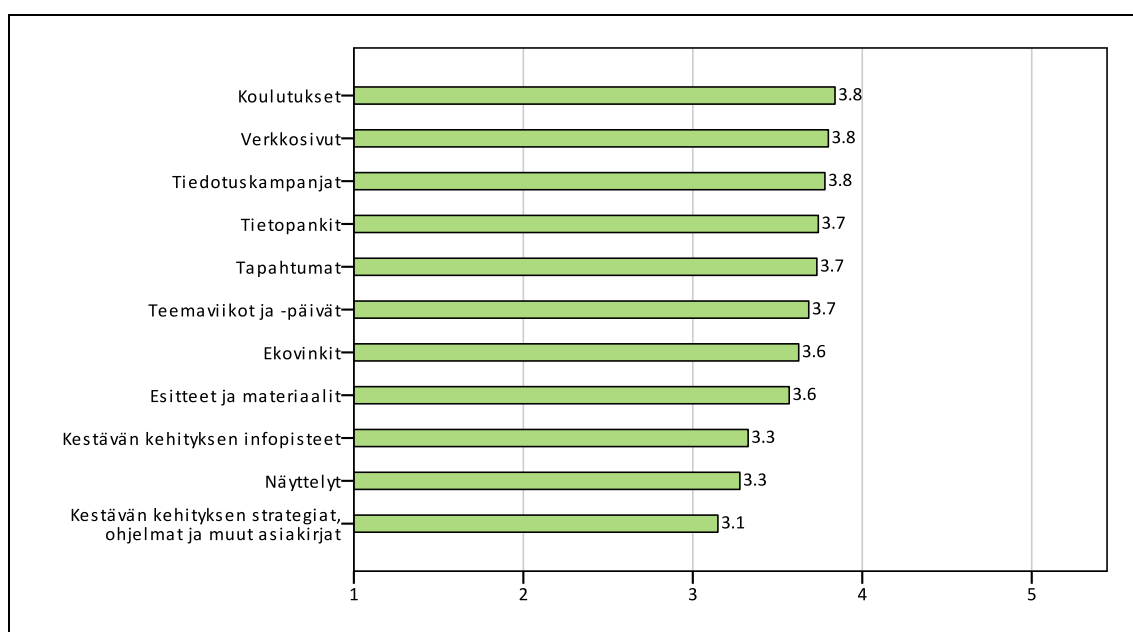

Kuvio 7. Materiaalitehokkuuden lisäämiseksi suoritettut toimenpiteet ja tarpeet Valonian palveluille (N=68).

7.3 Valonian toimintatavat

Yhteistyökumppaneita pyydettiin arvioimaan Valonian konkreettisten toimintatapojen merkitystä omassa organisaatiossa. Tärkeimmiksi toimintatavoiksi nousivat koulutukset, verkkosivut sekä tiedotuskampanjat (kuvio 8). Toimintatavoissa ei esiintynyt kuitenkaan suurta hajontaa kahdeksan tärkeimmän toimintatavan välillä. Kestävän kehityksen strategiat, ohjelmat ja muut asiakirjat, näyttelyt sekä kestävän kehityksen infopisteet koettiin selkeästi hieman vähemmän tärkeiksi. Kyselyn avoimessa kysymyksessä sai nimetä edellisessä kysymyksessä mainitsematta jääneitä toimintatapoja, joista koki organisaationsa voivan hyötyä. Yksittäisissä vastauksissa mainittiin esimerkiksi vapaaehtoiset opintopiirit, joista eri tason toimijat saisivat vertaistukea. Eräs yhteistyökumppani toivoi Valonialta EU- avustuksista ja ESCO- rahoituksista informoimista. Avoimessa kysymyksessä pyydettiin seuraavaksi listaamaan kolme tärkeintä Valonian toimintatapaa organisaatiolle. Myös tässä kohtaa koulutukset osoittautuivat tärkeimmäksi toimintatavaksi. Koulutusten lisäksi

vastauksissa esiintyi yleisesti tiedotusta ja informointia. Neuvontaa ei ollut listattu erillisenä toimintatapana edellisen kysymyksen vaihtoehtoihin, mutta se esiintyi avoimissa vastauksissa. Tosin monet monivalintakysymyksen toimintatavoista sisältyy neuvontatyöhön. Valonian osa-alueista useimmiten vastauksissa mainittiin jätevedet tai energia-asiat. Haastatteluissa muutama yhteistyökumppani toivoi Valonian tuottavan kotisivuilleen kattavia listoja käytännön konkreettisista ekovinkeistä esimerkiksi kestävästä kuluttamisesta ja energiansäästöstä. Myös Valonian järjestämien palvelujen ajallisia piirteitä kommentoitiin: toinen toivoi tapahtumia ja koulutuksia enemmän arki-iltapäiville, toinen taas toivoi näyttelyihin säännöllisempiä aukioloaikoja.

Kuvio 8. Valonian toimintatapojen tärkeyttä yhteistyöorganisaatioissa kuvaavat keskiarvot (1 = täysin tarpeeton, 5 = erittäin tärkeä).

7.4 Valonian palveluiden rooli organisaatioissa

Kyselylomakkeen (liite 1) kysymyksen numero 17 avulla haluttiin selvittää, millaisina Valonian palvelut koetaan yhteistyöorganisaatioiden omien kestävä kehityksen toimintojen kannalta: täydentävinä, korvaavina tai päällekkäisinä. Vastaajien joukossa Valonian palvelujen koettiin täydentävän vastaajien oman organisaation kestävä kehityksen toimintoja: 75 prosenttia vastaajista näki

palvelut täydentävinä. Kuusi prosenttia koki palvelut päällekkäisinä, ja saman verran vastaajista näki niiden korvaavan oman organisaation kestävä kehityksen toimintoja. Korvaavan tai päällekkäisen valinnoita pyydettiin tarkentamaan, mitä Valonian palveluja tarkoitti valinnallaan. Yleisimmin mainittiin jätevesiin liittyvä toiminta, joka sekin tuli ilmi vain neljässä vastauksessa.

7.5 Uusia toimintamahdollisuuksia

Tähän kappaleeseen on kerätty hyödyllisiä toimintatapoja, joita yhteistyökumppanit mainitsivat haastatteluissa.

Yhteistyön suunnittelu ja ideointi yhteistyökumppaneiden kanssa

Neljä haastateltavaa ilmaisi haastatteluiden eri vaiheissa halun suunnitella ja ideoida yhteistyötä Valonian kanssa. Varsinaissuomalaisen järjestön edustaja pohti teemaa kysyttäessä mahdollista tyytymättömyyden kohdetta:

Puolin ja toisin voitaisiin tiivistää yhteistyötä, että voisi olla jonkinlaisia vapaamuotoisia, hienosti sanottuna think tankeja tai ideariihä, semmoista näkemistä että mitä yhteistä voisi olla, ja voitaisiinhan me olla jotain hankkeita yhdessä käynnistämässäkin.

Hän korostaa ruohonjuuritason tarvetta kestävä kehityksen toiminnalle, jonka myös alueellisen viraston edustaja mainitsee pohtiessaan yhteistyön ideointia tulevaisuuden mahdollisuutena. Yhteistyötä pitäisi hänen mielestään ideoida paikallisen kysynnän ja organisaatioiden yhdensuuntaisten tavoitteiden kautta. Organisaatiot voisivat jakaa molemmin puolin tietoa niitä kiinnostavista asioista ja etsiä näin yhteistyömahdollisuuksia. Hanketoimintaa hänen mielestään edistäisi se, että Valonia ja yhteistyökumppaniorganisaatio miettisi ”yhteiset järkevät tavoitteet ja toimintalinjat”, joihin yhteistyö ja rahoitus perustuisivat. Toinen alueellisen viraston edustaja toivoo Valonian markkinoivan toimintaansa yhteistyökumppaneille.

Valonia ei ole kauheasti mun mielestä sidosryhmilleen sillä tavalla napakasti markkinoinut omaa toimintaansa, ikään kuin tarjonnut sitä yhteistyötä. Että meillä on tämä, tämä, tämä ja tämä toimintalinja. (...) Mä sanoisin että heidän kannattaisi ikään kuin markkinoida toimintaansa myös niiden suuntaan, joilta he tarvitsee ohjausta tai apua tai toisaalta jotka tahot hyötyisi heidän käytännön

toiminnasta, siitä että he ovat käytännön toimijatasolla oleva organisaatio. Semmoinen kokonaisesiintyminen tai kokonaisesilläolo ja oman toiminnan ja yhteistyömahdollisuuksien markkinointi. Mä sanoisin, että jos jossain on puute, niin se ehkä puuttuu.

Toisaalta yhteistyön suunnittelua kaivataan myös ympäristöasioiden edistämiseen organisaation sisällä. Seurakunnan edustaja näki tulevaisuuden mahdollisuutena yhteistyön suunnittelun Valonian kanssa. Yhteisessä palaverissa Valonian, seurakuntaorganisaation johtoportaan ja avainhenkilöiden kanssa voidaan miettiä, millä uusilla tavoilla ympäristöasioita edistetään seurakuntaorganisaation sisällä.

Yhteistyön edistäminen organisaatioiden välillä

Kaksi haastateltavaa koki, että Valonian voisi edistää verkostojen syntymistä järjestämällä tilaisuuden, jossa organisaatiot esittelevät toimintaansa toisille organisaatioille. Toisentyypinen, organisaatioita yhteen kokoava toimintamuoto olisi opintopiiri, jossa sekä julkiset että yksityiset tahot keskustelisivat kestävän kehityksen ongelmista. Lukupiireissä saisi tietoa eri tahojen näkökulmista ja ratkaisuehdotuksista. Kaksi haastateltavaa ideoi kestävän kehityksen toimijoiden, kuten yritysten ja kansalaisjärjestöjen, yhteystietojen kokoamista joko Valonian kotisivuille tai Valonialta puhelimitse saavutettaviksi. Näin tietyltä alalta yhteistyökumppania tai tietoa kaipaava voisi kätevästi löytää toimijoita.

Tutkimustiedon popularisointi

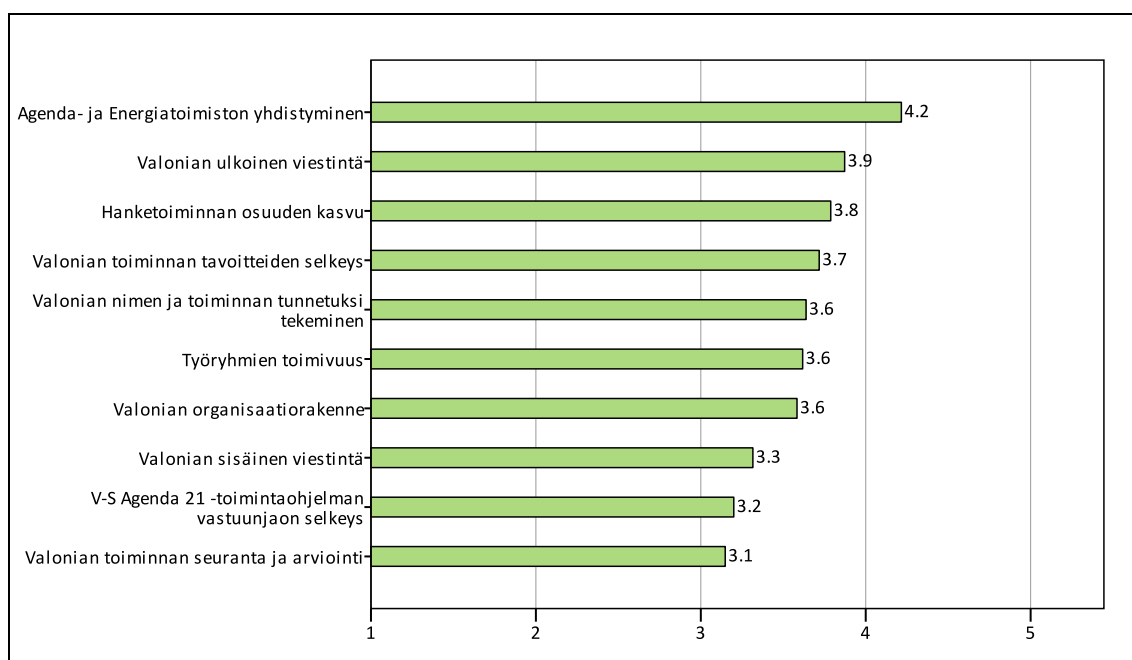
Kolme haastateltavaa ideoi Valoniale roolia tutkimus- ja indikaattoritiedon popularisoijana ja tulkitsijana. Kunnanjohtaja kokisi hyödyllisenä Valonian tulkinnan kestävän kehityksen indikaattoreista, ja arvion kunnan vaihtoehtoisten toimenpiteiden vaikutuksista kestävän kehityksen tilaan. Kunnan viranhaltija mainitsi tarpeellisenä toimintana tutkimustiedon suodattamisen ja soveltamisen kuntien käyttöön. Myös korkeakoulun tutkija nosti esille tutkimustiedon välittämisen korkeakoulusta operatiiviselle tasolle. Hän näki mahdollisena, että Valonia muokkaisi tutkimushankkeista saatua tietoa helposti omaksuttavaan ja saatavilla olevaan muotoon.

Kuntalaisten osallistumisen edistäminen

Keskusteltaessa haastateltavien kanssa kuntalaisten osallistumisen edistämisestä esille ei noussut erityisiä tarpeita Valonian toiminnalle. Kahdeksan haastateltavaa näki Valonian roolin yksisuuntaisena ympäristötiedottajana kuntalaisten suuntaan. Yksi haastateltava katsoi, että Valonia voisi tiedottaa kuntalaisia yhteiskunnallisista vaikutuskeinoista. Valonian toiminta voisi olla myös toisensuuntaista: kolme haastateltavaa näki mahdollisena tiedon keräämisen kuntalaisten mielipiteistä päätöksentekoa varten. Lisäksi kunnan viranhaltija otti esille kuntalaisille järjestettävät työryhmät, joiden kautta kuntalaisten ääni pääsisi kuuluviin. Toinen haastateltava taas voisi nähdä Valonian foorumina, jossa päättäjätaso ja ruohonjuuritase kohtaavat osallistuvan keskustelun muodossa.

8 TYYTYVÄISYYS VALONIAN TOIMINTAAN

Tässä luvussa avataan aineistosta nousseita tyytyväisyyden ja tyytymättömyyden kohteita Valonian toiminnan suhteen. Yleisesti ottaen aineistoa sävyttää toimintaan osallistuneiden tyytyväisyys Valonian toimintaa kohtaan. Merkittäviä, yleisiä tyytymättömyyden kohteita ei esiintynyt. Haastatellut yhteistyökumppanit olivat tyytyväisiä etenkin Valonian henkilöstöön, tarpeisiin tulleisiin projekteihin ja palveluihin. Tyytymättömyyttä esiintyi vähän, sillä viisi haastateltavaa ei osannut nimetä tyytymättömyyden kohdetta lainkaan.

Kuvio 9. Yhteistyökumppaneiden tyytyväisyyttä Valoniaan kuvaavat keskiarvot (1 = erittäin tyytymätön, 5 = erittäin tyytyväinen).

Seuraavia alalukuja on jaoteltu osittain yhteistyökumppaneille kohdistetun kyselylomakkeen (liite 1) kysymyksen 27 mukaisesti, jossa yhteistyökumppanit saivat ilmaista mielipiteensä Valoniasta organisaationa (kuvio 9). Kysymyksen muuttujiin oltiin yleisesti ottaen tyytyväisiä tai niihin suhtauduttiin neutraalisti. Kaikkein tyytyväisimpiä kyselyyn vastanneet yhteistyökumppanit olivat Valonian synnyttäneeseen organisaatiomuutokseen eli Varsinais-Suomen

Agendatoimiston ja Energiatoimiston yhdistymiseen. Muutoin kysymyksen muuttujien välillä esiintyi vähän hajontaa. Selkeimmin erottautuivat kolme alimman keskiarvon saanutta muuttujaa, joissa neutraali ”ei tyytymätön eikä tyytyväinen” oli hallitseva kanta. Kysymyksessä merkilläpantavaa on, että se sen muuttujiin vastasi keskimäärin vain 51 prosenttia kyselyyn vastanneista. Vastausten alhaisempi määrä voi johtua ainakin kysymyksen sijainnista kyselyn viimeisenä kysymyksenä ennen taustakysymyksiä. Voi myös olla, että kysymyksen aihealue koettiin kaukaisena.

8.1 Hyöty

Haastatellut yhteistyökumppanit olivat kokeneet hyötynsä Valonian asiantuntemuksesta ja sen tuottamasta tiedosta. Yhdeksän haastateltavaa mainitsi yhteistyöstä saatuna hyötynä Valonian asiantuntemuksen tai sen kautta saadun tiedon, ja osa heistä liitti tämän ympäristötietämyksen ja -tietoisuuden kasvuun. Kolme haastateltavaa kertoi hyötynsä Valonian tarjoamasta verkostosta. Kaksi kunnan edustajaa käsitti hyödyn palveluiden ja Valonian toimintojen kautta. Haastatelluissa kahdessa alueellisessa virastossa hyötyä oli saatu Valonian toiminnasta operatiivisella tasolla, kun se on jalkauttanut alueellisia strategioita toiminnassaan.

8.2 Kahden toimiston yhdistyminen

Varsinais-Suomen Agenda- ja Energiatoimistojen yhdistyminen näyttäytyi tutkimuksen aineistossa onnistuneena muutoksena. Kyselyyn vastanneet olivat kysymyksen 27 kohdista kaikkein tyytyväisimpiä toimistojen yhdistymiseen (kuvio 9). Myös kaikki 13 haastateltavaa, joilta yhdistymisestä kysyttiin, kokivat sen positiivisena muutoksena. Yhdistymisen koettiin olevan enemmän kuin osiensa summa, helpottaneen yhteistyötä, olevan yksi syy Valonian statuksen nousuun tai tuoneen tehokkuutta toimintaan. Henkilökunnan itsearvioinnissa kaksi Valonian työntekijää nosti toimistojen yhdistymisen erityiseksi onnistumisen alueeksi toimintakauden 2007–2010 aikana. Melkein kaikki yhdistymisen kokeneet työntekijät kertoivat yhdistymisen vaikuttaneen työhönsä

positiivisesti. Yksi työntekijä ei ollut kokenut yhdistymisen vaikuttaneen työhönsä. Kaksi työntekijää koki toimistojen yhdistymisen olleen yksi toimintakauden epäkohdista, mutta yhdistymisen mukanaan tuomat ongelmat oli heidän mukaansa jo saatu ratkaistuksi.

8.3 Ulkoinen ja sisäinen viestintä

Yhteistyökumppanit olivat kyselyn mukaan tyytyväisiä Valonian ulkoiseen viestintään. Tyytyväisyyttä kuvaava keskiarvo oli ulkoisen viestinnän kohdalla toiseksi korkein kysymyksen muuttujista. Valonian sisäiseen viestintään oltiin sitä vastoin vähemmän tyytyväisiä: sen keskiarvo sijoittui kolmanneksi alimmaksi kuvion 9 muuttujista. Sisäisen viestinnän kohdalla neutraali kanta ja vastaamattomien osuus oli suuri: luonnollisesti pienemmällä osalla yhteistyökumppaneita on kokemusta Valonian sisäisestä viestinnästä. Valonian henkilökunnasta kolme koki tiedotuksen ja viestinnän erityisenä onnistumisen alueena toimintakaudella 2007–2010; toisaalta tiedotus mainittiin toiminnan epäkohtana yhtä monessa vastauksessa.

Useat haastateltavat olivat erityisen tyytyväisiä Valonian kuukausitiedotteeseen. Tiedotteen kehuttiin parantuneen vuosien varrella. Haastateltavat mainitsivat kuukausitiedotteen useamman eri haastatteluteeman yhteydessä, vaikka siitä ei erikseen kysytty. Eräs kunnan virkamies koki epäkohtana tiedotteen levittämisen kuntiin. Kunnassa ei ollut tietoa Valonian tiedotusverkoston laajuudesta, eikä siitä, mikä ympäristöosaston vastuu oli tiedotteen edelleen lähettämisessä kunnassa.

Yrityksen edustaja oli ollut tyytymätön EU-hankkeista tiedottamiseen. Hän kaipasi Valonialta kirjallista tietoa kuten hankesuunnitelmia heti positiivisen rahoituspäätöksen jälkeen. Kirjallisena tieto hankkeesta säilyisi paremmin organisaatiossa ja sen toteutukseen osattaisiin varautua paremmin. Seurakunnan edustaja kertoi joskus odottelevansa tietoa hankkeista tai tapahtumista Valonian kotisivuille aikaisemmin. Yhteistyökumppanina ja rahoittajana eräässä hankkeessa olevan yrityksen edustaja koki Valonian logojen ja tunnettuuden edistämisen korostuvan liikaa yhteisen hankkeen

tiedotuksessa ja tapahtumissa. Hän toivoi edustamansa organisaation osittain rahoittaman projektin logoille enemmän näkyvyyttä Valonian logojen sijasta.

Varsinais-Suomen Agenda 21 toimintaohjelmassa 2007–2010 Agendatoimiston eli nykyisen Valonian tehtäväksi on kirjattu toiminnan seuranta (Itälä-Laine 2007, 24). Kysymyksessä 27 toiminnan seuranta ja arviointi saivat muuttujista alhaisimman keskiarvon, mutta toisaalta moni vastaaja ei ottanut asiaan kantaa. Eräs kunnan ympäristöviranhaltija toivoi haastattelussa Valonialta enemmän tietoa toiminnasta kunnittain:

Valonian toiminnan seurannasta olisi hyvä saada kuntakohtaista tietoa. Nyt kerrotaan yleisesti, mitä on järjestetty, kuinka paljon koulutuksia pidetty jne. Mutta varsinaisesti sitä, mitä kuntaosuusmaksuilla kukin kunta saa, siitä ei ole olemassa minkäänlaista seurantaa.

8.4 Hanketoiminta ja organisaatorakenne

Kyselyn perusteella hanketoiminnan osuuden kasvuun Valonian toiminnassa oltiin tyytyväisiä, sillä sen keskiarvo oli kolmanneksi korkein kysymyksen 27 muuttujista. Myös haastateltavat pitivät hankkeiden kasvanutta osuutta Valonian toiminnassa pääosin luonnollisena ja välttämättömänä kulkusuuntana. Viisi haastateltavaa vastasi suoraan hanketoiminnan osuuden kasvun olevan positiivista. Positiivisina puolina nähtiin alueen ulkopuolelta saatavaa rahoitusta, nuorten vastavalmistuneiden työllistymistä sekä onnistuneita hankkeita. Hankkeet tekevät organisaatiosta joustavamman ja helpommin ajankohtaisiin asioihin reagoivan.

Hanketoiminnan negatiivisina puolina käsiteltiin jatkuvuuden puutetta ja hanketoiminnan ja Valonian perustoiminnan välistä suhdetta. Jatkuvuuden turvaaminen ymmärrettiin haasteellisena: toimintojen vakinaistamiseen ei välttämättä ole resursseja. Toisaalta jatkuvuutta edisti erään haastateltavan mielestä se, että usea projekti oli jo saanut jatkoa. Yksi Valonian työntekijä huomioi, että hankkeet ovat tärkeitä ylipäättään koko toiminnan jatkuvuuden kannalta. Rajaa jatkohankkeiden ja perustoiminnan välillä voi kuitenkin olla vaikea piirtää. Alueellisen viraston edustaja otti Valonian budjettirakenteen esille kysyttäessä yhteistyötä mahdollisesti heikentäviä tekijöitä. Organisaationsa

puolesta hän koki ongelmallisena sellaisten jatkohankkeiden rahoittamisen, jotka hän näki periaatteessa Valonian perustoimintana.

Täällä mielellään nähtäisiin niin, että hankerahoitus ei ole sitä perusrahoitusta. Jos on hyvä hanke, niin se mielellään rahoitetaan, mutta se ei olisi että sama hanke jatkuu ja jatkuu. Ja toisaalta se, että uuden asian keksiminen miljoonaan kertaan on taas kauhean vaikeaa. Eli se liittyy ehkä enemmän siihen rakenteelliseen ja perusrahoituskuvioon. (...) Jonkun ylätasen rakenteitten pitäisi tehdä niin, että Valonia olisi iso toimija tällä sektorilla. Että sitten se rahoitus olisi budjettirahoin, ja hankkeet olisivat vain niin kuin ajatusta tukevia, hyvinkin innovatiivisia. Että perusrahoituksella saataisiin ihan peruskuukausipalkka hallinnon pyörittämiseen.

Kyselyssä toinen alueellisen viraston edustaja kommentoi hankepohjaisuutta:

Mahdollisimman suuri osa Valonian toiminnasta pitäisi saada vakiinnutettua, jotta eri toiminnot eivät olisi niin riippuvaisia hankerahoituksesta. Varsinkin, koska hankkeiden hallinnon pyörittämiseen kuluu turhan paljon aikaa.

Myös henkilökunnan itsearviointinnissa yksi työntekijä tarkasteli hankepohjaisuutta samasta näkökulmasta.

Hankepohjaisuus on välillä ongelmallista. Parasta olisi mielestäni sellainen rakenne, jossa jatkuvuus pystyttäisiin joidenkin toimintojen/tapahtumien osalta ylläpitämään ilman hankerahoitusta ja rahoitusta haettaisiin sitten uusille asioille. Tämä etenkin siitä syystä, että usein rahoittaja rahoittaa vain uutta toimintaa. Tällöin vanhat asiat pitää kovalla vaivalla yrittää paketoida keinotekoisesti uuteen pakettiin.

Yleisesti ottaen Valonian henkilöstö suhtautui kaksijakoisesti toiminnan hankepohjaisuuteen. Toisaalta hankkeita pidettiin positiivisena, innostavana ja uutta luovana toimintatapana, toisaalta taas hankepohjaisuus, ja etenkin hankehallinto koettiin kuormittavana. Hankehallinnon ja hankerahoituksen kerrottiin vievän aikaa varsinaiselta toiminnalta eli kestävän kehityksen edistämiseltä. Muutama mainitsi myös työsuhteiden määräaikaaisuuden ja siitä johtuvan epävarmuuden hankepohjaisuuden negatiivisina puolina.

Haastatellut yhteistyökumppanit olivat hankerahoittajina toimiessaan kokeneet muutamia epäkohtia lisärahoituksen haussa tai tiedotuksessa. Eräs kunnan viranhaltija oli kokenut haasteelliseksi perustella, miksi kunnan pitäisi osallistua hankkeeseen vielä osallistumismaksun maksamisen lisäksi. Eräässä yrityksessä oli yllätetty Valonian hakiessa lisää rahoitusta hankkeeseen, jota organisaatio oli jo ollut mukana rahoittamassa.

Kyselyyn vastanneista 20 prosenttia oli tyytyväisiä Valonian organisaatorakenteeseen. Itsearviointiin vastanneet työntekijät olivat varsin tyytyväisiä organisaatorakenteeseen, jota pidettiin toimivana, joustavana ja dynaamisena. Toiminnan panokset ja hallinnollinen työ mainittiin organisaatorakenteen ongelmakohtina.

8.5 Valonian roolin selkeyttäminen

Kyselyyn vastanneista 38 prosenttia oli melko tai erittäin tyytyväisiä Valonian tavoitteiden selkeyteen. Henkilöstön itsearvioinnin ja yhteistyökumppaneiden haastattelujen perusteella toimintakokonaisuuteen ja tavoitteisiin näyttäisi liittyvän myös epäselvyyttä. Henkilöstön itsearvioinnissa toiminnan hajanaisuus nousi esille useampaan otteeseen. Valonian työntekijöistä kolme mainitsi toiminnan epäkohtana sen hajanaisuuden tai tempoilevuuden. Kaksi heistä koki, ettei toiminnan priorisoinnissa olla aina onnistuttu.

Minusta Valonian toiminnan hajaantuminen liian moninaiseksi voi myös olla ongelmallista. Pitäisi harkita tarkemmin, mihin meidän kannattaa lähteä mukaan ja minkä joku muu taho jo hoitaa. Kärjistetyksi sanottuna Valonian rooli on toimia asiantuntijaorganisaationa eikä askartelukerhojen järjestäjänä. Pitäisi pystyä priorisoimaan ja vähentää "turhaa" osallistumista ja touhukkuutta, silloin kiirekin pysyisi aisoissa.

Lisäksi hanketoimintaa koskevassa kysymyksessä yksi työntekijä totesi, että toiminnan kehittäminen kokonaisuutena vaikeutuu, kun aika kuluu yksittäisiin, pieniin hankkeisiin. Toisaalta osa työntekijöistä piti toiminnan monipuolistumista positiivisena, erityisenä onnistumisen alueena toimintakauden 2007–2010 aikana.

Valonian toimintakokonaisuuden selkeyttämistä käsiteltiin yhteistyökumppaneiden haastatteluissa esimerkiksi hankkeiden yhteydessä. Kaksi haastateltavaa piti tärkeänä, että tarvetta yksittäisiin hankkeisiin arvioitaisiin kokonaisuuden kannalta. Erään haastateltavan mielestä suurempi perusrahoituksen osuus kunnilta ja yrityksiltä antaisi enemmän mahdollisuuksia toiminnan suuntaamiseen.

Just niitten hankkeitten kautta tulee se, että Valoniassa on paljon hankkeita, ja se pyörittää niitä sitten. Sitten että kuinka paljon ne isot linjat pysyy niin kuin

hanskassa. (...) Idea olisi tietysti se, että olisi enemmän sitä perusrahoitusta ja sitten se perusorganisaatio pystyis miettimään että mitkä on ne tärkeimmät, ja just niihin haettais sitten, vois olla isojaakin hankkeita. Sanotaan näin ettei vaan niin kuin mietittäis että mihin hankkeeseen kenties voisi saada rahaa ja sitten tehdään sitä. (Alueellisen viraston edustaja)

Alueellisen järjestön edustaja halusi korostaa hankkeiden kautta saavutettavien hyötyjen kriittistä arviointia. Hankkeesta toiseen kulkemisen ohella pitäisi hänen mukaansa pohtia, onko toiminta yleensä ottaen parasta mahdollista. Ylhäältä päin esitetty tarve tai mahdollinen rahoituskanava eivät välttämättä riitä hankkeen tai työryhmän perustamisen perusteluksi. Hankkeille pitäisi hänen mielestään olla ruohonjuuritason tarvetta. Eräs kunnan ympäristökasvatuksen parissa työskentelevä haastateltava piti mahdollisena, että täysin ulkopuolisille toiminnan hahmottaminen voi olla vaikeaa useiden eri hankkeiden vuoksi.

Kokonaiskuvaa Valonian toiminnasta käsiteltiin myös osa-alueiden kautta. Eräs haastateltava totesi osa-alueiden kulkevan hieman omia teitään. Hän yhdisti tämän yhteistyön suunnitteluun ja siihen, että Valonia voisi markkinoida toimintaansa ja yhteistyömahdollisuuksia enemmän (ks. luku 7.5). Hän käytti sanoja ”kokonaisesiintyminen” ja ”kokonaisesilläolo”. Sähköiseen kyselyyn vastannut korkeakoulun edustaja lähetti avoimessa kysymyksessä Valonialle viestin:

Valonian kannattaa luoda itselleen selkeä profiili ja toimintakenttä, jossa se viihtyy!

Valonian roolin terävöittäminen liittyi myös Valonian valitsemiin vaikutuskeinoin ja niiden kohdistumiseen yhteiskunnan eri tasoilla. Tätä näkökulmaa käsitellään tarkemmin Valonian vaikuttavuuden yhteydessä (luku 9). Kuitenkin teema liittyy myös yhteistyökumppaneiden tyytyväisyyteen. Kysyttäessä alueellisen viraston edustajalta mahdollista tyytymättömyyden kohdetta hän totesi seuraavanlaisesti:

Ehkä se liittyy tähän kokonaisuuteen sitten. Just siihen mikä on Valonian rooli. No, en mä tiedä onko se väärin sanoa tyytymättömyyttä, mutta just se että onko se niin kuin täysin siellä ruohonjuuritasolla vai sitten- sanotaan että meidän näkökulmasta se usein ehkä jää liikaa sitten sinne. Tietysti mielessä. Että jos ajattelee tällaisia kestävä kehityksen hankkeita, se lähtee kuitenkin sitten ne rakenteet aika ylätasolta. Tai sanotaanko näin että sitten pitäisi tunnistaa näissä eri tarpeissa että milloin se on vaikka jonkun päiväkodin

ympäristökasvatusta tai milloin se vaatii sitten sen että ollaan vaikka aika voimakkaastikin niissä kuntapäätäjissä.

8.6 Työryhmät ja yhteys kuntiin

Työryhmien toimivuuteen oli kyselyyn vastaajista tyytyväisiä 28 prosenttia. Loput kyselyyn vastanneista eivät olleet tyytyväisiä eivätkä tyytymättömiä tai jättivät vastaamatta, mikä on ymmärrettävää, koska työryhmiin osallistuu rajallinen määrä ihmisiä. Haastattelussa eräs kunnan edustaja toivoi työryhmiin enemmän työpajatyypistä työskentelyä. Hänen mielestään toiminnan pääkohde eli kunnat pitäisi saada aktiivisemmin suunnittelutyöhön mukaan, jotta niiden näkökulma tulisi paremmin esille. Kysyttäessä, miten sidettä voisi vahvistaa, hän pohti osallistumisen vähentymistä johtoryhmän kokoonpanon muutoksen vuoksi. Hän mietti, oliko yhteys tai sitoutuminen vähentynyt varsinkin luottamushenkilöiden parissa, josta kunnalla oli ennen edustaja johtoryhmässä. Kysyttäessä Valonian toiminnan tulevaisuuden haasteita kyseinen kunnan edustaja pohti tässäkin kohtaa yhteyttä kuntaan: mahdollinen seudullinen ympäristöyksikkö voi hänen mukaansa olla haaste Valonialle yhteydenpidossa kuntaan, jossa ympäristöosasto on ollut oleellinen tekijä. Toinen kunnan edustaja kertoi haastattelussa olevansa tyytymätön kunnan ympäristöviranhaltijoitten agendayhteyshenkilöryhmän lakkauttamiseen ja toivoi lisää yhteydenpitoa kuntiin päin.

Mun mielestä se entinen systeemi oli oikeastaan parempi, kun oli se vanha johtoryhmä ja sit oli me ympäristöviranhaltijat, mitkä vähän valmisteltiin myöskin johtoryhmälle, tai ainakin otettiin kantaa niihin asioihin. Nyt se yhteydenpito on jäänyt pois, ja se on mun mielestä huono asia. Enemmän pitäisi olla sitä yhteydenpitoa, että esimerkiksi Valonia kutsuisi silloin tällöin, yksi tai kaksi kertaa vuodessa ja kertoisi että missä mennään ja mitä heillä on suunnitteilla. Info tulisi silloin kuntiin paremmin, kun ei se tule johtoryhmän kautta.

Eräs kunnanjohtaja oli ollut mukana aikaisemmin alueellisessa johtoryhmässä. Hän koki tämän tyyppisen työryhmän voivan olla hyödyllinen yhteydenpitoväline, jonka avulla tietoisuus menee eteenpäin, vaikka työryhmän jäsenet olisivatkin passiivisia. Tosin Valonian henkilöstö suhtautui eri tavalla passiivisiin työryhmiin. Itsearviointikyselyssä muutama työntekijä mainitsi passiiviset ja kauan toiminnassa olleet työryhmät, joiden osalta toimintaa pitäisi uudistaa ja tarvetta arvioida tilannekohtaisesti. Työskentelymuotona työryhmiä pidettiin

mielekkäänä ja toimivana ratkaisuna. Positiivisina seikkoina pidettiin mm. tiedon ja osaamisen levittäytymistä sekä verkostojen luomista työryhmien kautta.

Haastatteluissa kokoukset nousivat esiin erilaisissa yhteyksissä. Eräs pitkään yhteistyössä mukana ollut järjestön edustaja koki tapahtumia järjestettäessä kokousten junnaavan paikallaan, kun mukaan tulee aina myös uusia toimijoita. Toinen järjestön edustaja toivoi kokouksiin napakkuutta ja kuormittavuuden huomioimista. Myös eräs yrityksen edustaja huomautti, ettei kokouksissa aina ole puheenjohtajaa tai esityslistaa, joiden olemassaolo tehostaisi ajanhallintaa.

8.7 Valonian maantieteellinen toiminta-alue

Valonian maantieteellinen toiminta-alue nousi haastatteluissa esille eri yhteyksissä. Kaksi haastateltavaa oli ollut tyytymätön Valonian alueelliseen tai paikalliseen saavuttamiseen. Eräs kunnan edustaja totesi, että kunnan suuren koon ja etäisyyden Turusta vuoksi Valonia voisi perustaa jonkinlaisen sivukonttorin kuntaan. Hän piti Valoniaa Turku-keskeisenä ja kaukaisena omasta kunnasta. Toinen haastateltava toivoi, että koko Varsinais-Suomi saataisiin toimintaan mukaan. Eräässä yrityksessä yhteistyötä heikentäväksi tekijäksi koettiin välillä toimialueiden erilaiset rajat kunnittain. Tämä aiheuttaa välillä pulmia tapahtumia järjestettäessä.

8.8 Valonian status ja tunnettuus

Kyselyyn vastanneista yhteistyökumppaneista 30 prosenttia kertoi olevansa tyytyväinen Valonian nimen ja toiminnan tunnetuksi tekemiseen. Haastatteluissa yhteistyökumppanit kuvailivat Valoniaa usein arvostetuksi ja luotettavaksi yhteistyökumppaniksi ja asiantuntijaksi. Sen statuksen ja aseman katsottiin vakiintuneen tai nousseen. Myös Valonian henkilöstö koki arvostuksen ja uskottavuuden nousseen. Kolme haastateltua yhteistyökumppania koki positiivisena Valonian neutraalin imagon, jonka he näkivät edesauttavan kestävän kehityksen edistämistä etenkin kunnissa ja yrityksissä.

Valonian tunnettuutta käsiteltäessä henkilöstön ja yhteistyökumppaneiden kokemukset erosivat hieman toisistaan. Henkilöstön kohdalla merkittävää on se,

että kysyttäessä erityistä onnistumisen kohdetta toimintakauden 2007–2010 aikana neljä mainitsi vastauksessaan tunnettuuden parantumisen. Vain yksi työntekijä mainitsi tunnettuuden toiminnan epäkohtia kysyttäessä. Yhteistyökumppanit sen sijaan olivat hieman kriittisempiä tunnettuuden tasoon. Valonian koettiin edelleen olevan hieman tuntematon toimija, ja tunnettuuden parantaminen nähtiin haasteena. Eroa saattaa selittää se, että yhteistyökumppanit käsittelivät tunnettuutta enemmänkin kuntalaisten näkökulmasta kuin organisaatioiden tai asiantuntijoiden. Kyselyssä eräs yrityksen edustaja kiteytti asian seuraavanlaisesti:

Valonian erittäin tärkeä toiminta on edelleen aika tuntematonta suurelle yleisölle. Tiedotusta pitäisi saada lisättyä tavalla tai toisella.

8.9 Panokset

Haastatellut yhteistyökumppanit olivat erityisen tyytyväisiä Valonian henkilökuntaan. Puolet haastateltavista mainitsi henkilökunnan erityisenä tyytyväisyyden kohteena. Henkilökuntaan yhdistettiin ominaisuuksia kuten asiantunteva, osaava, yhteistyökykyinen ja innostunut. Valonian työntekijöiden tunteminen henkilökohtaisesti oli tärkeää usealle haastateltavalle. Samassa yhteydessä henkilökunnan kanssa nousi esille tyytyväisyys yhteistyön mutkattomuuteen, vähäiseen byrokratiaan ja epävirallisuuteen.

Valonian henkilöstön keskuudessa vaikuttaisi esiintyvän jonkin verran tyytymättömyyttä toiminnan panoksiin. Itsearviointin perusteella organisaatiossa voisi olla tarvetta lisähenkilökunnalle etenkin hallinnon ja toimistotöiden hoitamiseen. Muutama työntekijä koki palkkatason olevan alhainen monipuolisen osaamisen houkuttelemiseksi tulemaan tai jäämään Valoniaan.

8.10 Organisaation sisäiset teemat

Kaikki kyselyyn vastanneet Valonian työntekijät kokivat työnkuvansa vastaavan ainakin pääosin omaa ammatillista osaamistaan. Työnkuvaan oltiin tyytyväisiä, vaikkei se olisi täysin vastannutkaan osaamista. Kaikki kyselyyn vastanneet

työntekijät kokivat oman roolin ja vastualueen Valoniassa melko selkeiksi tai selkeiksi. Neljä työntekijää mainitsi jonkinlaista epäselvyyttä olleen vastualueessaan. Epäselvyyttä loi toimiminen useassa hankkeessa tai epävarmuus nimenkirjoitusoikeudesta hallinnollisissa asioissa. Yksi työntekijä mainitsi toiminnan epäkohtia kysyttäessä työnjaon keskeneräisyyden.

Päätöksenteko Valoniassa koettiin toimivana ja demokraattisena. Kaksi työntekijää oli kokenut epäkohtia päätöksenteossa, tosin varsin vastakkaisista näkökulmista. Toinen kaipasi lisää demokratiaa ja toinen vähemmän: Toisen mielestä päätöksenteossa otetaan välillä liikaa huomioon tiettyjen työntekijöiden mielipiteet, kun taas toinen kaipasi johdon ohjaavan päätöksentekoa vahvemmin. Yksi työntekijä koki informaation välillä katkeilevan.

Oman työn onnistumista henkilöstö mittasi kyselyn perusteella mediaosumilla sekä kontaktien tai osallistujien määrällä. Lisäksi mittarina käytettiin työn tuotosten kuten hankkeiden tai suunnitelmien onnistumista. Muutama käytti mittarina myös aikataulussa pysymistä tai työstä saatua palautetta.

Muutamassa haastattelussa nousi esiin tyytymättömyyttä Valonian toiminnan aikatauluttamisen suhteen. Eräs yrityksen edustaja toivoi Valoniaan vuosisuunnittelun tarkentamista etenkin hankkeiden osalta, jotta aika olisi paremmin hallinnassa ja liialta kiireeltä välttyttäisiin. Myös alueellisen viraston edustaja mainitsi hankkeista johtuvan kiireen tyytymättömyyden kohteeksi.

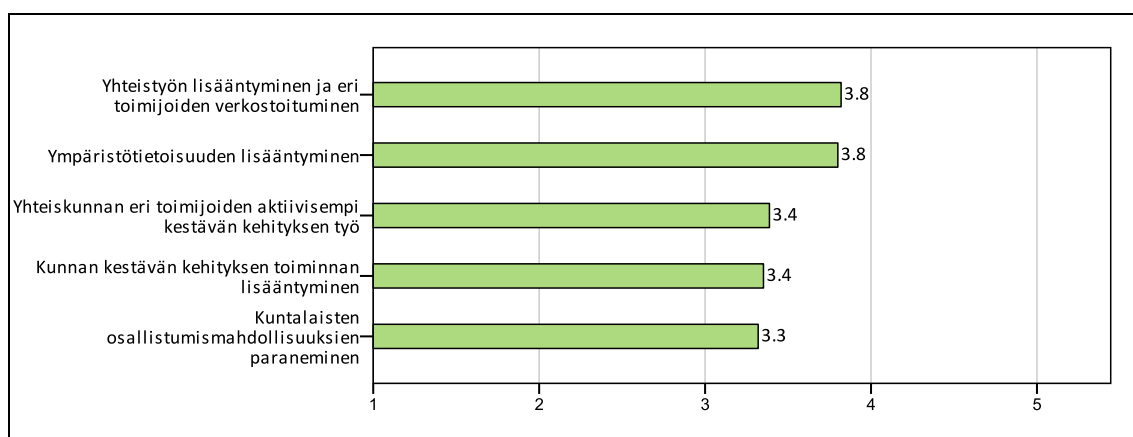
Tuohon hankkeisiin saattaa ehkä liittyä se että hankevalmistelu ja hankkeiden läpivienti on työlästä. Ja ehkä välillä on ollut sellaista että Valoniassakin ihmiset, kaikilla on paljon kaikkea niin että ehkä joidenkin asioiden, niin kuin paneutuminen tai semmoinen ja aikataulussa pysyminen ja hyvä hoito niin vähän kärsii siitä että pitää pyörittää sitä Valonian toiminnan kokonaisuutta ja pitää pystyttää hankkeita ja pitää viedä niitä läpi ja rekrytoida niihin uusia ihmisiä.

Eräs järjestön edustaja pohtii tulevaisuuden haastetta kysyttäessä sitä, miten Valonia pystyy panostamaan kaikkiin lukuisiin toimintoihinsa. Seuraavassa luvussa esitellään tutkimuksen tuloksia Valonian toiminnan vaikuttavuudesta.

9 VALONIAN TOIMINNAN VAIKUTTAVUUS

9.1 Valonian vaikutukset

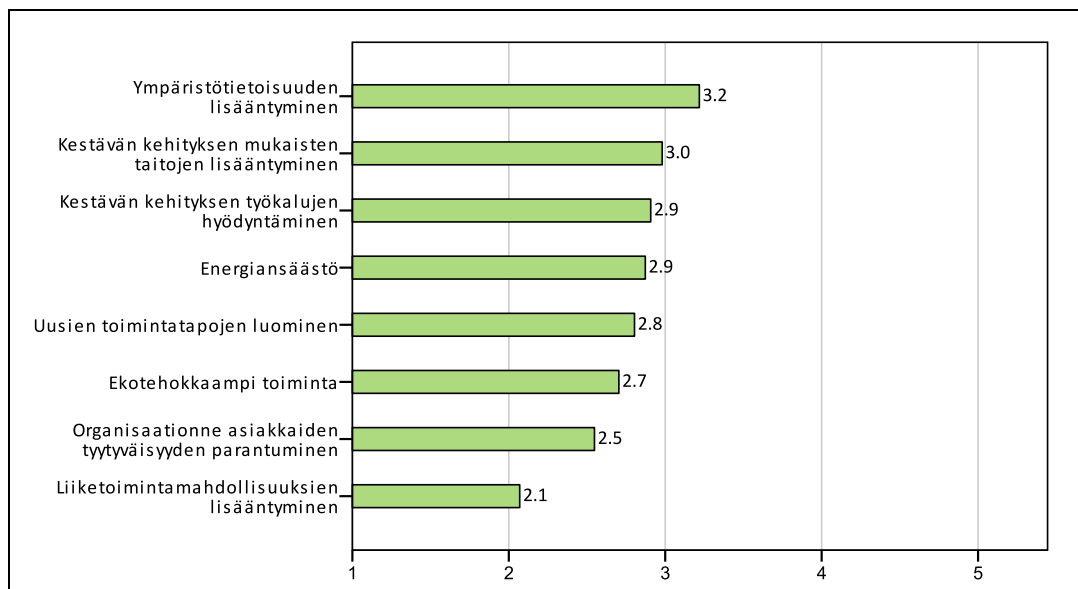
Yhteistyökumppanit arvioivat Valonian edistäneen kestävää kehitystä keskimäärin jonkin verran tai paljon kyselyssä (liite 1) esitettyjen muuttujien osalta. Yhteistyökumppaneita pyydettiin arvioimaan Valonian vaikutuksia Varsinais-Suomessa sekä omassa organisaatiossaan. Neljän kysymyksen avulla (13–16) oli tarkoitus kerätä tietoa yhteistyökumppaneiden kokemuksista Valonian toiminnan vaikutuksista Varsinais-Suomessa ja vastaajan edustamassa organisaatiossa sekä vaikutusten tärkeydestä vastaajan mielestä.

Kuvio 10. Valonian toiminnan vaikutuksia Varsinais-Suomessa koskevien mielipiteiden keskiarvot (1 = erittäin vähän, 5 = erittäin paljon).

Valonian koettiin edistäneen paljon yhteistyötä ja eri toimijoiden verkostoitumista sekä ympäristötietoisuutta Varsinais-Suomessa (kuvio 10). Valonian nähtiin lisänneen keskimäärin jonkin verran kunnan kestävä kehityksen toimintaa. Osittain samoja kestävä kehityksen edistämisen osa-alueita käytettiin seuraavassa kysymyksessä, joka koski sitä, miten tärkeiksi vaikutukset koettiin Valonian toiminnassa. Kysymyksen kaikki muuttujat eli vaikuttamiskanavat koettiin keskimäärin melko tärkeiksi. Kaikkein tärkeimpänä osa-alueena nähtiin ympäristötietoisuuden sekä yhteistyön lisääntyminen ja eri toimijoiden verkostoituminen, joiden osalta myös edellisessä kysymyksessä

koettiin olleen eniten vaikuttavuutta. Vähimmän tärkeinä osa-alueina nähtiin kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien paraneminen ja organisaatioiden ympäristövaikutusten väheneminen.

Kuvio 11. Valonin toiminnan vaikutuksia omaan organisaatioon koskevien mielipiteiden keskiarvot (1 = ei lainkaan, 5 = hyvin merkittävästi).

Yhteistyökumppaneita pyydettiin myös arvioimaan Valonin toiminnan vaikutuksia oman organisaation toimintaan (kuvio 11). Vastaajat arvioivat vaikutuksia omaan organisaatioon varovaisemmin kuin alueellisia vaikutuksia. Kysymyksen muuttujien keskiarvot sijoittuivat kolmosen molemmin puolin, kun vaikutuksia pyydettiin arvioimaan asteikolla 1–5. Eniten Valonin koettiin vaikuttaneen ympäristötietoisuuden sekä kestävän kehityksen mukaisten taitojen lisääntymiseen. Selkeästi vähiten Valonin koettiin vaikuttaneen liiketoimintamahdollisuuksien lisääntymiseen.

Haastatteluissa yhteistyökumppanit kokivat vaikuttavuuden arvioimisen vaikeaksi aihealueeksi. Kuusi haastateltavaa totesi mittaamiseen olevan vaikeaa, tai ettei osaa vastata kysymykseen. Vaikuttavuuden arvioimisen ollessa vaikeaa kysyttiin mielipidettä Valonin potentiaalisesta vaikuttavuudesta, siitä millaista vaikuttavuus voisi vastaajan mielestä olla.

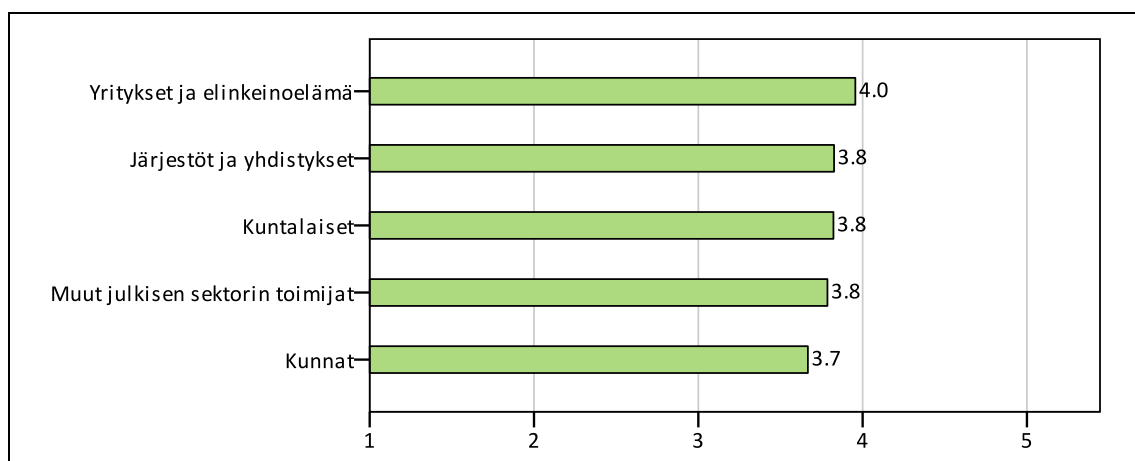
Haastateltavat kokivat Valonian vaikuttaneen eniten ympäristötietämyksen ja -tietoisuuden kasvuun. Kahdeksan haastateltavan mielestä ympäristötietämys- ja tietoisuus oli kasvanut joko omassa organisaatiossa tai sen arveltiin kasvaneen yleisesti Varsinais-Suomessa Valonian ansiosta. Haastateltavat pohtivat vaikuttavuutta myös ympäristöystävällisemmän toiminnan sekä ympäristövaikutusten vähenemisen kautta. Neljä haastateltavaa pohti vaikuttavuutta organisaatioiden tai yksilöiden toiminnan muuttumisella ympäristöystävällisempään suuntaan, mutta lähinnä spekulatiivisessa mielessä. Vesiensuojelu mainittiin kahdesti erityisenä osa-alueena, jossa on saatu vaikutuksia aikaan. Kaksi haastateltavaa arvioi vaikuttavuutta Valonian aseman vakiinnuttamisen tai tunnettuuden paranemisen kautta: eräässä kunnassa koettiin, ettei Valonian toimintaan osallistumista tarvitse enää perustella, seurakunnan edustaja taas katsoi ihmisten osaavan itsenäisesti ottaa yhteyttä Valoniaan.

Valonian työntekijät mainitsivat itsearvioinnissa Valonian toiminnan vaikutuksina yhtä usein ympäristötietoisuuden kasvamisen, organisaatioiden toiminnan muuttumisen kestävämmäksi tai Valonian tunnettuuden paranemisen. Vaikutusten ulottuminen toimintaan tai tekoihin mainittiin kaksi kertaa.

9.2 Toiminnan ja vaikutusten kohdistuminen

Kyselyn (liite 1) kysymyksessä 25 yhteistyökumppaneilta kysyttiin mielipidettä Valonian toiminnan kohderyhmistä ja niiden osuuksien painotuksesta toiminnassa. Jokaista Valonian kohderyhmän osuutta haluttiin useammin kasvattaa kuin säilyttää ennallaan. Keskiarvojen tasaisesta jakautumisesta huolimatta kohderyhmien välillä löytyi eroja (kuvio 12). Kohderyhmistä selkeimmin nousivat esille yritykset ja elinkeinoelämä, joiden osuutta kohderyhmistä haluttiin kaikkein eniten kasvattaa ja vähiten pitää ennallaan. Kuntien nykyiseen osuuteen oltiin varsin tyytyväisiä, sillä sen osuuden toivottiin kohderyhmistä kaikkein yleisimmin pysyvän ennallaan ja harvemmin kasvavan. Minkään kohderyhmän osuuden ei toivottu vähenevän. Yrityksiä ja järjestöjä edustaneet vastaajat toivoivat toiminnan lisääntyvän juuri omalla sektorillaan.

Molemmilla ryhmillä oman sektorin osuuden mediaani ja tyyppiarvo olivat arvoltaan viisi (5 = kohderyhmän osuutta tulisi lisätä merkittävästi). Tulokinnan luotettavuutta vähentää vastausten vähäinen määrä: järjestöistä kyseessä olevaan kysymykseen oli vastannut neljä yhdeksästä, yrityksistä kuusi yhdeksästä. Yksittäisissä avoimen kysymyksen vastauksissa maanviljelijät, pk-yritykset sekä koulut ja korkeakoulut mainittiin kohderyhminä, joiden nähtiin puuttuvan Valonian toiminnasta.

Kuvio 12. Valonian kohderyhmien osuuksia koskevia mielipiteitä kuvaavat keskiarvot (kohderyhmän osuutta tulee 1 = vähentää merkittävästi, 3 = pitää ennallaan, 5 = lisätä merkittävästi).

Valonian toiminnan vaikutukset voivat kohdistua yhteiskunnan eri tasoihin ja toimijoihin. Haastatteluissa ja henkilökunnan itsearvioinnissa Valonian vaikutusten kohdistumisesta löytyi toisistaan poikkeavia näkemyksiä. Haastatelluista yhteistyökumppaneista suurin osa katsoi Valonian vaikuttaneen yksilötasolla kunnan asukkaisiin. Kunnan asukkaista lapset ja nuoret nousivat erityisen tärkeäksi ryhmäksi. Vaikutusten miellettiin kohdistuvan tai voivan kohdistua myös yrityksiin, kunnan työntekijöihin tai yleisesti organisaatioihin. Organisaatiot tulivat kuitenkin harvemmin esille kuin kunnan asukkaat.

Suurin osa yhteistyökumppaneista piti tärkeänä useampia yhteiskunnan tasoja, joskin toiminnan kohdistamista painotettiin eri tavoin. Osa korosti päättäjiin, rakenteisiin ja strategioihin suuntautumista, kun taas osa piti tärkeänä kansalaisiin ja ruohonjuuritason toimintaan vaikuttamista. Esimerkiksi yksi

kunnan viranhaltija totesi, että Valonian toiminnan tulisi kohdistua ruohonjuuritasolle kunnan asukkaisiin ja pk-yrityksiin eikä niinkään kunnan työntekijöihin. Alueellisen viraston edustaja taas korosti päättäjiin kohdistuvaa tiedottamista ja toimintaa. Hän ei pitänyt ruohonjuuritasoa vähemmän tärkeänä, mutta näki, että Valonia voisi kohdistaa toimintaansa päättäjiin. Kestävän kehityksen verkoston luomisessa tärkeänä kohderyhmänä pidettiin yrityksiä. Kuntien suhteen tärkeänä pidettiin toiminnan kohdistumista kokonaisvaltaisesti koko kuntaorganisaatioon, ei vain ympäristösektoriin.

Työntekijät kokivat Valonian vaikutusten kohdistuvan yhtä lailla kuntaorganisaatioon kuin kuntalaisiin. Vaikutusten kohteina mainittiin harvemmin järjestöt, yritykset, muut yhteisöt tai media. Työntekijöillä oli erilaisia näkökantoja vaikuttavuuteen: yksi työntekijä koki yksityisen puolen olevan ongelmallinen, kun toinen sanoi Valonian vaikuttavuuden olevan vahvaa myös yrityksissä. Yksi työntekijä koki tärkeäksi strategiatason vaikuttamisen kun taas toinen arjen toimintojen muuttamisen kestävämmiksi.

Toiminnan kohdistamista pidettiin usein myös Valonian toiminnan tulevaisuuden haasteena tai mahdollisuutena. Viisi haastateltavaa vastasi tulevaisuuden haasteita ja mahdollisuuksia koskeneeseen kysymykseen toiminnan kohdistamisen, joskin itse mainitut kohteet vaihtelivat haastateltavasta toiseen. Yksi kunnan virkamiehistä totesi maatalousvaltaisessa kunnassa olevan mahdollisesti kysyntää Valonian palveluille maatalouden ympäristökysymyksissä. Toisaalta alueellisen viraston edustaja kaipasi Valonian toimintaan urbaanimpaa näkökulmaa ja panostamista kaupunkiympäristöön. Hänen mielestään Valonian toiminnassa korostuu jo nyt lähiöiden ja haja-asutusalueiden kysymykset sekä ympäristökasvatuksessa luontokasvatus. Kunnan ympäristökasvatuksen alan työntekijä koki haastavana kohderyhmänä nuoret, joiden kulutuskäyttäytymisen hän koki kestävämmäksi, sekä aikuiset miehet, joiden hän katsoi jääneen hieman Valonian toiminnan ulkopuolelle. Haasteena Valonian neuvontapalveluille nähtiin myös taantuman jälkeistä elinkeinoelämän vilkastumista, jolloin paremmassa taloudellisessa tilanteessa yritykset pystyivät panostamaan enemmän ympäristöasioihin.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

10.1 Johtopäätökset

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli arvioida Varsinais-Suomen kestävän kehityksen ja energia-asoiden palvelukeskus Valonian toimintaa. Tutkimuskysymykset koskivat Valonian yhteistyökumppaneiden palvelutarpeita ja tyytyväisyyttä toimintaan sekä Valonian toiminnan vaikuttavuutta. Lisäksi arvioitiin laajemmin kestävän kehityksen toiminnan tilaa Varsinais-Suomessa. Tutkimuksessa pyrittiin määrittelemään toiminnan kehittämistarpeita ja niiden ratkaisukeinoja. Tutkimuksen aineistonkeruumenetelminä käytettiin yhteistyökumppaneille suunnattuja sähköistä kyselyä ja teemahaastatteluja sekä Valonian henkilöstön itsearviointikyselyä. Seuraavassa esitetään tutkimuksen keskeisiä tuloksia tutkimuskysymyksittäin. Tuloksia peilataan tutkimuksessa käytettyihin arviointikriteereihin eli relevanssiin, tyytyväisyyteen, vaikuttavuuteen ja hyödyllisyyteen.

Kestävän kehityksen toiminnan tila

Tutkimuksen kyselyyn vastanneissa yhteistyöorganisaatioissa toteutettiin kestävän kehityksen suunnittelua ohjelmatyönä jossain määrin aktiivisesti. Kestävän kehityksen toteutumisesta eniten samaa mieltä oltiin siitä, että kestävän kehityksen toiminta tulee tulevaisuudessa lisääntymään. Varsinais-Suomessa nähtiin olevan ympäristönsuojeluviranomaisia ja yrityksiä, jotka edistävät kestävää kehitystä. Kestävän kehityksen ei nähty niinkään toteutuvan resurssien ohjauksessa kestävän kehityksen toimintaan tai sidosryhmien ja kuntalaisten osallistumismahdollisuuksissa kunnan päätöksentekoon. Kyselyyn vastanneet yhteistyökumppanit olivat tehneet runsaasti toimenpiteitä ja suunnitelmia materiaalitehokkuuden parantamiseksi. Myös ilmastonmuutoksen hillintään liittyviä toimenpiteitä oli tehty varsin paljon.

Tarpeet

Tutkimuksen perusteella Valonian palvelut kohdistuivat hyvin yhteistyökumppaneiden tarpeisiin siinä mielessä, että ne nähtiin pääosin organisaatioiden omaa kestävän kehityksen toimintaa täydentävinä. Korvaavuutta tai päällekkäisyyttä esiintyi vain vähän. Yhteistyökumppaneiden joukossa vaikutti olevan tarvetta yhteistyön suunnittelun lisäämiselle yksittäisten organisaatioiden ja Valonian välillä. Etenkin alueelliset organisaatiot sekä kolmannelta että toiselta sektorilta kaipasivat yhdensuuntaisiin tavoitteisiin pohjautuvaa yhteistyön suunnittelua sekä yhteistyön markkinointia Valonian puolelta. Valonian toiminnan osa-alueet vuodelta 2010 vaikuttivat vastanneen hyvin yhteistyökumppaneiden tarpeisiin, sillä ne koettiin melko tasaisen tärkeinä vastaajien edustamissa organisaatioissa. Tärkeimmiksi osa-alueiksi nousivat ympäristökasvatus, vesiensuojelu sekä energia-asiat. Myös tulevaisuuden näkymissä kaikki kuusi osa-aluetta arvioitiin suunnilleen yhtä tärkeiksi. Luonnonmonimuotoisuus ja maa-ainestenotto mainittiin osa-alueina, joiden parissa voisi olla tarvetta Valonian toiminnalle. Aineistossa energiankäytön tehostamissuunnitelma erottui erityisen tarpeellisenä yksittäisenä toimintona. Muutoin yhteistyökumppanit tarvitsivat Valonian palveluja varsin tasaisesti erilaisten kestävän kehityksen toimintojen välillä. Myös Valonian toimintatavat koettiin tasaisen tärkeinä yhteistyöorganisaatioissa, eikä uusia toimintatapoja juurikaan kaivattu. Vain kolme alhaisimman keskiarvon saanutta eli kestävän kehityksen strategiat, ohjelmat ja muut asiakirjat, näyttelyt sekä kestävän kehityksen infopisteet erottautuivat hieman joukosta.

Tyytyväisyys

Tutkimuksen perusteella yhteistyökumppanit vaikuttivat olevan tyytyväisiä Valonian toimintaan. Valonian toiminnasta ja palveluista oli hyödytty. Erityisen tyytyväisiä oltiin Valonian synnyttäneeseen organisaatiomuutokseen sekä Valonian ulkoiseen tiedotukseen. Tutkimuksen aineistossa esiintyi tyytymättömyyttä Valonian roolin selkeyteen, mikä liittyi toiminnan aihealueiden ja toiminnan kohdistamisen tarkempaan määrittelyyn. Hajanaiseksi kuvatus toiminnan priorisointi ja kokonaiskuvan terävöittäminen nähtiin tarpeelliseksi.

Toimintakokonaisuus yhdistettiin myös hanketoiminnan ongelmiin. Hanketoiminnan osuuden kasvuun Valonian toiminnassa oltiin pääosin tyytyväisiä. Hankkeita pidettiin tärkeinä laajan toiminnan mahdollistamiseksi, mutta hanketoiminnan epäkohdat kuten jatkuvuuden puute ja hankehallinnon kuormittavuus nousivat usein esille. Ratkaisuksi ehdotettiin hankkeiden puitteissa toteutettavan toiminnan osittaista vakiinnuttamista. Tutkimuksen kohdejoukko näki Valonian aseman kestävän kehityksen asiantuntijaorganisaationa vakiintuneen ja statuksen nousseen, tosin kuntalaisten keskuudessa tunnettuus arvioitiin vielä vähäiseksi. Muutamassa kunnassa pohdittiin Valonian yhteyden kuntiin olevan nykyään vähäisempää kuin ennen, mikä yhdistettiin Valonian työ- ja johtoryhmiin. Toisaalta Valonian henkilöstöstä otettiin esille passiiviset työryhmät ja niiden uudistamistarve. Yhteistyökumppanit olivat tyytyväisiä Valonian henkilökuntaan, joka mainittiin usein erityisenä tyytyväisyyden kohteena.

Vaikuttavuus

Valonian vaikuttavuus arvioitiin tutkimuksen aineistossa melko hyväksi. Luvussa 3.5. esiteltiin Scottin jaottelu vaikutusten kolmesta ryhmästä, eli välittömistä, välillisistä ja lopullisista vaikutuksista, joiden arviointi vaikeutuu kohti lopullisia vaikutuksia. Sovellettaessa Scottin jaottelua tämän tutkimuksen tuloksiin, nähtävissä on samantyyppisiä ryhmiä. Yhteistyökumppanit arvioivat Valonian vaikuttaneen Varsinais-Suomessa eniten verkostoitumisen ja yhteistyön sekä ympäristötietoisuuden lisääntymiseen, joita voi pitää toiminnan välittöminä vaikutuksina. Valonian vaikutukset omaan organisaatioon arvioitiin keskimäärin vähäisemmiksi, mutta myös omassa organisaatiossa Valonian nähtiin vaikuttaneen eniten ympäristötietoisuuden saralla. Välitason vaikutuksia eli toiminnan ja asenteiden muutoksia arvioitiin hieman varovaisemmin. Valonian nähtiin lisänneen kestävän kehityksen mukaisia taitoja ja kestävän kehityksen työkalujen hyödyntämistä keskimäärin hieman vastaajien edustamissa organisaatioissa. Haastateltavat ja Valonian henkilökunta näkivät vaikutuksen muotona ja mahdollisena välitason vaikutuksena Valonian aseman vakiintumisen tai tunnettuuden paranemisen kestävän kehityksen

asiantuntijaorganisaationa. Valonian toiminnan potentiaalisia lopullisia vaikutuksia kuten negatiivisten ympäristövaikutusten vähenemistä, ympäristön tilan paranemista ja muutosta kohti kestävämpää yhteiskuntaa on vaikea arvioida ja yhdistää suoraan Valonian toimintaan. Lopullisia vaikutuksia ei juurikaan pohdittu tutkimuksen aineistossa. Tosin energiansäästö, johon Valonian arvioitiin vaikuttaneen keskimäärin hieman yhteistyöorganisaatioissa, voi jo sinällään vähentää negatiivisia ympäristövaikutuksia.

Tutkimuksen yhteistyökumppaneille suunnatun kyselyn perusteella Valonian toiminta kohdistuu melko sopivassa suhteessa eri sektoreille. Kaikkien Valonian kohderyhmien osuuksia haluttiin keskimäärin lisätä. Minkään kohderyhmän osuutta ei haluttu pienentää. Sekä kyselyssä että haastatteluissa kohderyhmistä korostuivat yritykset, joiden suuntaan toimintaa ja verkostoitumista toivottiin kohdistettavan. Haastatteluissa Valonian toiminnan ja vaikutusten kohdistamista päättäjiin, yrityksiin, kunnan työntekijöihin tai ruohonjuuritasolle painotettiin eri tavoin.

Hyödyllisyys

Valonian päämäärä, kestävän kehityksen edistäminen, on toiminnasta aiheutuvaa yhteiskunnallista hyötyä. Luvussa 2.3 tarkasteltiin Evansin ynnä muiden tutkimukseen perustuvaa kuviota. Heidän mukaansa kestävän kehityksen politiikassa saavutetaan menestystä parhaiten tehokkaan hallitsemisen kautta. Valonian tehtävä on kuviossa etenkin kestävän kehityksen kapasiteetin luominen: Valonia edistää verkostoitumista ja ympäristötietoisuutta. Tehokkaaseen hallitsemiseen tarvitaan myös aktiivista kansalaisyhteiskuntaa. Aineistossa kuntalaisten osallistumisen edistäminen päätöksentekoon nähtiin harvemmin Valonian tehtävänä. Toisaalta osallistuvan demokratian koettiin toteutuvan hieman heikosti yleensäkin Varsinais-Suomessa. Tutkimuksen perusteella Valonian toiminnan ja vaikutusten kohdistamisesta esiintyy monenlaisia näkemyksiä. Evansin ynnä muiden tutkimuksen mukaan kestävän kehityksen kapasiteetin luominen sekä kansalaisyhteiskunnan että paikallishallinnon parissa on tärkeää kestävän kehityksen edistämiseksi.

10.2 Kehittämisajatukset

Tässä tutkimuksessa arvioinnin tilaaja eli Valonian johtoryhmä sekä Valonian henkilöstö tekivät pääasiallisen tutkimustulosten tulkitsemisen määritellesään kehittämisehdotuksia tulosten perusteella. Tutkija toimi prosessissa tilaisuuksien vetäjänä ja tulosten esittelijänä. Tässä luvussa esitellään kehittämisen ideoinnin tuloksia. Jokainen kehittämis ehdotus voidaan johtaa sen taustalla oleviin tutkimustuloksiin, joista tässä tutkimuksessa käytetään nimitystä arviointiteemat. Kehittämisen ideoinnissa käytetty menetelmä, siihen liittyvät vaiheet sekä arviointiteemat kuvataan tarkemmin liitteessä 4. Henkilöstön kehittämis ehdotukset ja niihin liittyvät arviointiteemat on koottu kokonaisuudessaan liitteeseen 5.

Henkilöstö keskittyi kehittämis ehdotuksissaan kuntayhteistyöhön, viestintään sekä toiminnan priorisointiin ja kohdistamiseen. Lisäksi osa kehittämis ehdotuksista liittyi kuntalaisten osallistumisen edistämiseen ja organisaation sisäisiin teemoihin. Kuntayhteistyön kehittämisessä huomio kiinnittyi työryhmätoiminnan uudistamiseen. Valonian työryhmien sijaan järjestettäväksi ehdotettiin kuntien infopäiviä, joissa kunnat esittelisivät kestävän kehityksen työn hyviä käytäntöjä ja eteen tulleita ongelmia. Toisaalta Valonian työryhmiä voisi kehittää kokonaisvaltaisemmiksi kokonaisuuksiksi, tai toimimaan etenkin verkostoitumista ja laajapohjaista tiedonjakoa ja -vaihtoa varten. Johtoryhmässä otettiin esille ekotukihenkilötoiminta toimintatapana, jonka avulla voitaisiin aktivoida kuntien osallistumista Valonian työryhmiin. Valonian kautta voidaan levittää Turun kaupungin aloittamaa ekotukihenkilötoimintaa myös muihin alueen kuntiin. Valonian henkilökunta ehdotti lisäksi, että Valonia osallistuisi enemmän kuntien omiin työryhmiin. Tätä ajatusta kommentoi Valonian johtoryhmä, joka oli kiinnostunut lisäämään Valonian osallistumista asiantuntijana ja yhteistyökumppanina kuntien omiin työryhmiin esimerkiksi kestäväan kehitykseen liittyvän strategiatyön parissa. Kuntien erilaisten ohjelmien ja suunnitelmien toteutukseen ja ohjaukseen tarvitaan Valonian palvelutoimintaa.

Valonian kuntayhteyksien parantamiseksi johtoryhmässä todettiin, että yhteyttä toimintakauden alussa Valoniaan liittyneisiin kuntiin voidaan vahvistaa kuntien lähtötilanteen kartoituksella. Kartoituksessa raportoidaan, mitä kunnassa on tehty ja millaiseen kestäväan kehityksen toimintaan kunnassa on tarvetta. Henkilöstön ehdotuksen mukaan yhteydenpitoa uusiin kuntiin voidaan luoda järjestämällä Valonian tutustumispäiviä. Muut henkilöstön kehittämis ehdotukset sisälsivät yhteydenpidon priorisointia sekä joustavuuden lisäämistä Valonian peruspalveluihin kunnille.

Johtoryhmässä tartuttiin toimintojen vakinaistamista koskevaan arviointiteemaan. Johtoryhmässä todettiin, että projektitoimintaa on vaikea vakinaistaa, mutta perusrahoituksen osuutta voitaisiin laajentaa. Yhteistyötä Varsinais-Suomen liiton kanssa voidaan tiivistää liiton ja Valonian uuden, yhteisen viran muodossa. Johtoryhmä oli myös kiinnostunut tutkimaan mahdollisuuksia seudullisen ympäristönsuojeluorganisaation perustamiselle, jossa Varsinais-Suomen liitto voisi olla mukana. Mahdollisesti liikelaitoksena toimiva organisaatio hoitaisi seudullista ohjelma- ja hanketoimintaa. Toisaalta kansainvälistä hankerahoitusta on saatavilla jatkossakin, ja EU-rahoituksen avulla toiminta voi olla melko vakinaistettua. Hankerahoituksen ongelmana on, että pitää aina keksiä jotain uutta. Hankkeet ovat tärkeitä etenkin toiminnan uudistamisessa ja ajankohtaisiin aiheisiin tарттumisessa, ja hyviä käytäntöjä voidaan pyrkiä vakinaistamaan. Myös henkilökunnalta tuli kehittämis ehdotus kartoittaa vähemmän hankerahoituksesta riippuvaisen rahoitusmallin mahdollisuuksia tulevaisuudessa.

Viestinnän kehittämiseksi henkilökunnassa nähtiin tarpeellisena organisaation viestintäsuunnitelman laatiminen. Lisäksi ehdotettiin lisäämään Valonian nimen näkyvyyttä hanketiedotuksessa, levittämään tietoa kaikille tasoille yhteiskunnassa, tavoittelemaan valtakunnallista näkyvyyttä sekä aloittamaan uudelleen paikallisagendapäivien järjestäminen.

Kolmanneksi henkilökunta pohti toiminnan priorisoimiseen ja kohdistamiseen liittyviä arviointiteemoja. Henkilökunta totesi, että Valonian roolia voitaisiin selkiyttää resurssien ja niiden kohdistamisen tarkemmalla määrittelyllä.

Toiminnan ja vaikutusten kohdistamisessa tärkeää on palvelujen ja tapahtumien suunnittelu aina tietyille kohderyhmälle. Myös johtoryhmässä toiminnan kohdistamista pidettiin tärkeänä. Ruohonjuuritason vaikuttaminen eroaa toimintamuodoiltaan päättäjätason vaikuttamisesta. Johtoryhmä piti kuntalaisille kohdistuvia tiedotuskampanjoita tärkeänä toimintatapana, johon voitaisiin panostaa enemmän. Kuntatiedotuksessa henkilökunta pyrkii ehdotuksen mukaan suuntaamaan oikeanlaista tietoa oikeanlaisille ihmisille, jotka sitä kaipaavat ja tarvitsevat. Lisäksi henkilökunnan sisällä pohdittiin, että hanketoiminnan aihealueiden punaista lankaa voidaan rakentaa joko yhtenäisemmäksi hankepaketiksi tai jatkaa laajemman skaalan hanketoiminnalla.

Lisäksi henkilökunta pyrki ratkaisemaan organisaation sisäisiä arviointiteemoja. Kehittämisehdotuksia olivat mm. henkilöstökansion perustaminen, jaetun levyalueen selkiyttäminen ja tilannekatsaukset hankkeittain palavereihin. Lisäksi hankkeiden kuormittavuutta voidaan vähentää toiminnan hyvällä aikatauluttamisella ja yhteistyöllä eri hankkeiden välillä.

Organisaatioon liittyviä kehittämisajatuksia nousi esille myös aikaisemmassa vaiheessa tutkimuksen tulosten esittelyn yhteydessä. Joitakin arviointiteemoja, kuten kuukausitiedotteen levittämisen tehostamista, alettiin työstää jo kyseisen vaiheen jälkeen, eivätkä ne enää tulleet esille itse kehittämisen ideoinnissa. Johtoryhmässä esitettiin seuraavanlaisia kehittämisajatuksia tutkimustulosten esittelyn yhteydessä: Hankkeiden kuormittavuuden helpottamiseksi voidaan kehittää yhteisiä tukimuotoja Valonian kanssa samassa rakennuksessa toimivien organisaatioiden kesken. Kunnan osallistumismaksu voisi oikeuttaa suurempaan osuuteen hankkeiden puitteissa toteutettavasta toiminnasta. Lisäksi ehdotettiin johtoryhmälle kohdistettavaa tiedotetta Valonian ajankohtaisista asioista ja mahdollisista tulevista hankkeista.

10.3 Tutkimuksen arviointi ja pohdintaa

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointi eroaa kvantitatiivisesta, jolloin reliiäabeliuden ja validiteetin käsitteet saavat erilaisia merkityksiä. Laadullisessa

tutkimuksessa erityisen tärkeää on rakennevalidius eli se, että tutkitaan sitä mitä oli tarkoituskin. Tällöin tutkimuksessa käytettävien käsitteiden valinnan ja aineiston tulkinnan perustelu on tärkeää. (Hirsijärvi & Hurme 2008, 187; 189.) Tämän tutkimuksen luotettavuutta on pyritty lisäämään lisäksi tutkijan laadukkaalla toiminnalla sekä menetelmätriangulaatiolla eli käyttämällä erilaisia aineistonkeruumenetelmiä (Hirsijärvi & Hurme 2008, 189). Tämän tutkimuksen tuloksia ei voi yleistää kaikkiin Valonian yhteistyökumppaneihin. Ensinnäkin tutkimus edustaa laadullista tutkimusta, jossa yleistämistä ei pidetä ensisijaisena päämääränä. Toiseksi tutkimuksessa toteutetun kyselyn perusjoukkoa ei voitu määritellä tilastollisesti eikä täten tehdä kattavaa otantaa. Tutkimus tuotti suuntaa antavaa tietoa yhteistyökumppaneiden kokemuksista ja mielipiteistä. Seuraavassa arvioidaan tutkimuksen onnistumista aineistonkeruun, tutkimuskysymyksiin vastaamisen sekä arviointinäkökulman suhteen.

Aineistonkeruu

Valonian yhteistyökumppaneille suunnattua kyselyä kehitettiin pyytämällä Valonian johtoryhmältä ja työntekijöiltä kyselylomakkeen luonnoksesta kommentteja, joiden perusteella lomaketta muokattiin. Tämän lisäksi kyselylomake esiteltiin pilottikyselynä neljällä henkilöllä, jotka tunsivat Valonian toimintaa. Näistä henkilöistä yksi vastasi kyselyyn ja kommentoi sitä lyhyesti, mikä ei kuitenkaan antanut aiheutta kyselylomakkeen muuttamiseen.

Kyselyn luotettavuutta vaikuttaisi hieman heikentävän kyselylomakkeen pituus ja kysymyksenasettelu. Kyselyä oli mahdollista kommentoida lomakkeen avoimessa kysymyksessä, jossa kymmenen vastaajaa kertoi pitäneensä kyselyä liian pitkänä, ja kahdeksassa vastauksessa kysely oli koettu vaikeana tai vaikeaselkoisena. Kyselyn luotettavuutta heikentää siis se, että vastaajat ovat voineet ymmärtää vaikeina kokemansa kysymykset eri tavoin. Todennäköisesti ainakin jossain määrin lomakkeen pituudesta ja vaikeudesta johtuen kyselyn vastausprosentti jäi alhaiseksi: kyselyyn vastasi 68 henkilöä, joka oli 12 prosenttia kyselyn kohdejoukosta. Vastaamisaktiivisuuteen vaikutti mahdollisesti myös sähköpostikutsun lähettämisaikakohta helatorstaita

edeltävänä päivänä. Vastausten määrän lisäämiseksi kyselystä lähetettiin useampia muistutuksia, ja alkuperäistä kohdejoukkoa laajennettiin. Lisäksi vastaamisaktiivisuutta pyrittiin nostamaan ohjeistamalla kyselyn saatekirjeessä vastaamaan vain niihin kysymyksiin, jotka olivat vastaajalle tuttuja. Tämä tehtiin myös sen vuoksi, että kyselyn kohdejoukko koostui monenlaisista organisaatioista, jotka olivat olleet eri tavoin yhteistyössä Valonian kanssa. Lyhyempään ja helpompaan kyselyyn olisi voinut saada korkeamman vastausprosentin ja siten vahvemman luotettavuuden. Tästä kertoo se, että kysely oli avattu moninkertaisesti lopullisten vastaajien määrään verrattuna; kyselystä oltiin kiinnostuneita, mutta siihen ei ehkä ehditty tai osattu vastata. Toisaalta kyselyyn vastaaminen osoitti, että vastaaja koki aihealueen tärkeäksi käyttäessään aikaa lomakkeen täyttämiseen.

Yhteistyökumppaneiden heterogeenisyyden vuoksi kyselyä oli vaikea rakentaa koko kohdejoukolle sopivaksi. Kyselylomakkeen suunnittelussa ei voitu hyödyntää merkittävästi teoriaa, vaan lomakkeen konkreettiset mittarit nousivat lähinnä käytännöstä, Valoniaa koskevista suunnitelmista ja toimintaa ohjaavasta Varsinais-Suomen Agenda 21 -toimintaohjelmasta. Kysymysten priorisointi ja karsiminen olisi tehnyt kyselyyn vastaamisesta helpompaa ja nopeampaa. Vastattavuutta olisi voinut parantaa asiakaslähtöisempi näkökulma, sillä voi olla, että kysymykset käsittelivät Valoniaa liikaa organisaation sisäisestä näkökulmasta. Lisäksi kysymyksenasettelussa olisi voinut kiinnittää enemmän huomiota käytettyihin käsitteisiin ja sanoihin. Esimerkiksi sanan ”vaikutus” johdonmukaisempi käyttö lomakkeessa olisi voinut selkeyttää kyselyä ja siten helpottaa vastaamista. Kyselyssä käytetyn asteikon tärkeä–tarpeeton sijasta olisi voinut käyttää asteikkoa hyödyllinen–hyödytön. Toisenlainen asteikko olisi voinut helpottaa vastaamista ja tuottaa hyödyllistä tietoa tutkimusta ja johtopäätösten tekoa varten. Lisäksi arviointinäkökulmaa olisivat syventäneet kysymykset, joissa arvioidaan, miten hyvin Valonia on toiminnassaan vastaajan mielestä selviytynyt.

Haastatteluissa sen sijaan olisi ennen haastattelua voinut korostaa enemmän, ettei tutkimuksen raportoinnissa mainita taustaorganisaatioiden nimiä. Vaikka

kerroin ennen haastatteluja olevani Turun ammattikorkeakoulun opiskelija ja tekeväni tutkimusta opinnäytetyönäni, kävi ilmi, että ainakin muutama haastateltava piti minua Valonian työntekijänä. Tein tutkimusta kuitenkin organisaation ulkopuolisena arvioijana, mitä olisin voinut tuoda enemmän esille. Haastatteluissa keskustelu oli varsin vapaamuotoista, kuten teemahaastattelu menetelmänä sallii. Kysymyksenasettelu olisi voinut kuitenkin olla hieman yhtenäisempää. Kaikkia aihealueita ei ollut tarkoituksenmukaista käydä läpi aivan jokaisen haastateltavan kanssa, koska yhteistyömuodot ja tiedot Valoniasta vaihtelivat. Muutamassa tapauksessa jäi jokin teema käsittelemättä haastateltavan kiireen vuoksi. Lisäksi olisi pitänyt miettiä tarkemmin, mitä haastatteluiden avulla pyritään saavuttamaan. Muutamissa haastatteluissa meni liikaa aikaa haastateltavan oman organisaation kestävä kehityksen toiminnan käsittelyyn (joka oli lähinnä taustatietoja varten), eikä yhteistyön arvioimiseen jäänyt riittävästi aikaa.

Haastateltavien valinta onnistui hyvin. Haastatteluiden avulla kerättiin hyödyllistä tietoa tutkimusta varten. Kolme haastateltavaa oli ollut vähemmän yhteistyössä Valonian kanssa, ja antoivat suhteessa muihin haastateltaviin vähemmän aineistoa. Toisaalta haastateltavat olivat yhtenäinen ryhmä siinä mielessä, että vain yksi heistä ei ollut osallistunut Valonian tai aikaisemmin Agendatoimiston tai Energiatoimiston työryhmiin. Täten työryhmien ulkopuolista näkökulmaa ei tuotu juurikaan esiin haastatteluiden avulla. Voi toisaalta kyseenalaistaa, olisivatko työryhmien ulkopuoliset yhteistyökumppanit tunteneet toimintaa riittävästi haastattelua varten. Valonian toiminnan ulkopuolella olevat kunnat olisivat voineet tarjota erilaisen näkökulman tutkimukseen.

Valonian kohderyhmistä kuntien asukkaat rajattiin tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Kuntalaiset ovat kuitenkin merkittävä kohderyhmä, jonka arvio Valoniasta ja kestävä kehityksen toiminnasta ja sen tarpeista on tärkeää ottaa huomioon. Kaikkien Valonian kohderyhmien kattava tarkastelu vaatii laajan arvioinnin, jossa käytetään useampia aineistonkeruumenetelmiä. Tässä tutkimuksessa käytettiin kahta kyselyä ja teemahaastatteluja, joista kertyi jo varsin mittava aineisto opinnäytetyönä toteutettua arviointia varten. Kuntalaisia

voi olla vaikeaa ottaa mukaan otoksen kautta, sillä kuten tutkimuksessakin kävi ilmi, Valoniaa ei välttämättä vielä tunneta kovin laajasti Varsinais-Suomessa. Valonian toimintaa voi arvioida asiakasvaikuttavuuden eli asiakastyytyväisyyden kautta, jolloin Valonian järjestämissä tilaisuuksissa ja tapahtumissa voidaan pyytää täyttämään arviointilomakkeita. Tällöin menetetään sähköisen lomakkeen hyödyt, mutta voidaan toisaalta saada hyödyllistä tietoa.

Tutkimuskysymyksiin vastaaminen

Tutkimus oli onnistunut siltä kannalta, että tutkimuskysymyksiin saatiin vastauksia. Parhaiten onnistuttiin vastaamaan tutkimuskysymyksiin yhteistyökumppaneiden tarpeista ja tyytyväisyydestä. Tutkimusprosessissa onnistuttiin myös määrittelemään kehittämisohdotuksia tutkimustulosten perusteella. Tutkimuksen avulla saatiin vastauksia kysymyksiin kestävän kehityksen toiminnan tilasta ja Valonian vaikuttavuudesta, jotka olivat kuitenkin hieman monimutkaisempia aihealueita.

Tutkimuskysymyksellä kestävän kehityksen toiminnan tilasta pyrittiin vastaamaan tilaajan määrittelyyn tutkimuksen otsikosta. Aluksi työnimenä oli Valonian toiminnan arviointi, joka muutettiin laajemmaksi kestävän kehityksen toiminnan arvioinniksi. Otsikon nähtiin tarkoittavan Valoniaa laajempaa tutkimusnäkökulmaa. Kestävän kehityksen toiminnan tilasta saatiin tutkimuksessa tietoa yhteistyökumppaneille suunnatun kyselyn avulla. Kyselyssä ongelmalliseksi muodostui se, että siinä kerättiin mielipiteiden lisäksi tietoa myös tosiasioista eli kestävän kehityksen toiminnan tilasta Valonian yhteistyöorganisaatioissa. Kyselyyn oli mahdollista vastata useampaan kertaan samasta organisaatiosta ilmoittamatta edustamansa organisaation nimeä. Tämä ei vaikeuttanut tiedon keräämistä yhteistyökumppaneiden mielipiteistä, mutta toiminnan tilan arvioinnissa olisi kuitenkin tarvittu enemmän taustatietoja etenkin paikallishallinnon edustajien osalta, jotta aineistoa olisi voitu analysoida ja hyödyntää paremmin tältä osin. Tämän myötä myös kyselyn alueellisuutta olisi voinut arvioida paremmin.

Tutkimuksen laaja näkökulma oli tutkimusasetelman kannalta pulmallinen siinä mielessä, että vaikuttavuusarviointia ja kehittävää arviointia oli haasteellista yhdistää. Vaikuttavuuden arviointiin sopivat kvantitatiiviset menetelmät, kun taas kehittävään arviointiin soveltuvat paremmin kvalitatiiviset menetelmät. Tässä tutkimuksessa käytettiin molempia menetelmiä, mutta laajemman käsityksen saavuttamiseksi tulisi vaikuttavuuteen keskittyä vielä tarkemmin. Jo pelkästään vaikuttavuudesta voisi tehdä kokonaisen kyselytutkimuksen. Vaikuttavuuden suhteen tässä tutkimuksessa saatiin tietoa erilaisista tulkinnoista ja mielipiteistä Valonian vaikutuksista, siitä millainen merkitys Valonian toiminnalle annetaan. Tulevaisuudessa Valonian vaikuttavuutta voi arvioida pitkittäistutkimuksella, jossa kyselytutkimuksella kerättävää kvantitatiivista aineistoa verrataan aikaisemmin kerättyyn aineistoon. Haastatteluissa ja henkilöstön itsearviointeissa vaikuttavuus ja kehittävä näkökulma olisi voitu yhdistää kysymällä, miten Valonian vaikuttavuutta voitaisiin vastaajan mielestä parantaa. Tulevien mahdollisten arviointien suhteen voidaan linjata, halutaanko arviointia suunnata vaikuttavuusarvioinnin vai kehittävän arvioinnin suuntaan.

Arviointiotteen onnistuminen

Tässä tutkimuksessa ei määritelty yksityiskohtaisia arviointikriteerejä toiminnan onnistumisen arvioimiseksi. Valonian toiminta ei ole lakisääteistä, joten arvioimiseen ei voitu johtaa lakisääteisiä arviointikriteerejä. Valonian toimintaa ohjaavan Varsinais-Suomen Agenda 21 toimintaohjelman tavoitteista ei voi vetää yksinään Valoniaa koskevia kriteerejä, sillä ne koskevat laajemmin koko Varsinais-Suomea ja mukana olevia toimijoita. Myös kestävä kehityksen indikaattoreista olisi mahdotonta tulkita Valonian yksittäistä panosta. Tässä tutkimuksessa tutkimuskysymyksiä muotoiltiin yleisten arviointikriteerien perusteella. Taustalla on myös tarve kehittävää arviointia, jossa ei yleensä käytetä tavoite- tai standardivertailuja. Jälkeenpäin ajatellen tutkimuksessa käytettävät arviointikriteerit olisi voitu asettaa suunnitteluvaiheessa. Valonian johtoryhmän ja henkilöstön johdosta olisi voitu määritellä koko organisaatiota koskevat arviointikriteerit, joihin arvioinnin tuloksia olisi verrattu.

Arviointien laatukriteeriksi on esitetty arviointitiedon hyödynnettävyyttä (Rajavaara 2006, 19). Kehittävän arvioinnin laatua kuvaavat ”käytännönläheisyys ja kehittämisen päämäärä eikä siten niinkään arviointitutkimuksen laatukriteerit” (Vataja 2009a, 54). Tässä tutkimuksessa aineistonkeruun ja aineiston analyysin jälkeen tuloksia esiteltiin Valonian johtoryhmälle ja henkilöstölle sekä pyrittiin määrittelemään kehittämis ehdotuksia. Kyseisen prosessin avulla pyrittiin lisäämään arvioinnista saatavaa hyötyä, kun johtoryhmä ja henkilökunta refleктоivat omaa toimintaansa tutkimuksen tulosten valossa. Prosessin tuotoksena onnistuttiin määrittelemään ehdotuksia Valonian toiminnan kehittämiseksi. Arvioinnista saatiin tällä tavalla varmasti enemmän hyötyä kuin verrattuna siihen, että tutkija olisi tehnyt yksin omat johtopäätöksenä tulosten perusteella. Lisäksi hyödynnettävyyteen pyrittiin keskustelemalla tilaajan kanssa arvioinnin sisällöstä etenkin suunnitteluvaiheessa.

Tutkimuksen tulosten esitystapaa päätettiin muuttaa selkeämmäksi raportointia varten vielä kehittämisen ideoinnin jälkeen. Tämän johdosta kyselyn neljässä kysymyksessä muutamien muuttujien järjestys vaihtui. Muutoksella ei nähty olevan merkittäviä vaikutuksia tuloksiin, eikä siten kehittämistarpeiden tulkinnan perusteisiin. Muuttujat sijoittuvat järjestyksessä muuttujaryhmänsä keskivaiheille sekä ennen että jälkeen muutoksen, ja muuttujien välillä oli vain vähän hajontaa.

Valonian johtoryhmän ja henkilöstön esittämien kehittämis ehdotusten taustalla vaikuttavat sekä tutkimukset tulokset että johtoryhmän ja henkilöstön aikaisempi tieto ja kokemus toiminnasta. Vaikuttaa luonnolliselta, että kehittämisessä keskityttiin etenkin kuntayhteistyön kehittämiseen. On kuitenkin huomattava, että tutkimuksessa kerättiin aineistoa myös muilta sektoreilta, joiden kommenteista löytyy ammennettavaa toimintaa kehitettäessä. Kuten henkilöstökin kehittämistilaisuudessa ideoi, näkyvyyttä on tärkeää hakea myös maakunnan rajojen ulkopuolelta. Valonian hyvillä toimintamalleilla on varmasti tarvetta monilla muillakin alueilla.

LÄHTEET

Ahonen, P. 2001. Evaluointi - Evaluaatio - Arviointi. Oppia evaluaattoreille, evaluoittajille, evaluoituttajille ja evaluoitaville. Teoksessa Myllymäki, A. & Vakkuri, J. (toim.) Tulokset, normi, tilivelvollisuus. Näkökulmia tilintarkastukseen ja arviointiin. Tampere: Tampere University Press, 62–88.

Chelmsky, E. 1997. The Coming Transformations in Evaluation. Teoksessa Chelmsky, E. & Shadish, W. R. (toim.) Evaluation for the 21st century: A handbook. Thousand Oaks: SAGE Publications Inc, 1-26.

Dahler-Larsen, P. 2005. Vaikuttavuuden arviointi. Hyvät käytännöt. Menetelmä-käsikirja. Helsinki: Stakes.

Euroopan komissio 2010a. Local Authority Corner. Viitattu 9.1.2011
http://ec.europa.eu/environment/emas/local/index_en.htm

Euroopan komissio 2010b. What is EMAS? Viitattu 9.1.2011
http://ec.europa.eu/environment/emas/index_en.htm

Evans, B.; Joas, M.; Sundback, S. & Theobald, K. 2005. Governing Sustainable Cities. Lontoo: Earthscan.

Hakanen, M. 2007. Missä mennään kuntien kestävässä kehityksessä? Kuntalehti 14/2007, 71–73.

Haveri, A. & Anttiroiko, A.-V. 2009. Kuntajohtaminen: haasteena paikallisten kilpailu- ja yhteistyösuhteiden hallinta. Teoksessa Karppi, I. & Sinervo, L.-M. (toim.) 2009. Governance. Uuden hallintatavan jäsentyminen. Tampere: Tampereen yliopisto, 191–211.

Hirsjärvi S. & Hurme H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Häikiö, L. 2000. Kuntien paikallisagendat ja kestävä kehityksen ohjelmat: Tavoitteet, prosessi ja sisältö sekä kestävä yhdyskuntakehitys -teeman huomioiminen. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Häikiö, L. 2004. Hallinnosta hallintaan; hierarkiasta verkostoihin? Paikalliset hallintaverkostot ja kestävä kehityksen suunnittelu. Alue ja ympäristö 1/2004, 16–29.

Häikiö, L. 2005. Osallistumisen rajat. Valta-analyysi kestävä kehityksen suunnittelusta Tampereella. Väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopisto.

ICLEI 2002. Local Government leaders urge World Summit on Sustainable Development (WSSD) to recognise the role of the local level for sustainability: Future development challenges must be met by integrating local, national and global responses. European Circular. Newsletter for European ICLEI members, partners and friends. Issue 15. Viitattu 14.12.2010
<http://www.iclei-europe.org/>News>Connections>

ICLEI 2010a. Advocating for sustainable change. Viitattu 14.12.2010 [http://www.iclei-europe.org>Policy & Advocacy](http://www.iclei-europe.org>Policy&Advocacy).

ICLEI 2010b. Evaluate your sustainability with our support. Connections. Newsletter for ICLEI European members, partners and friends. Issue Number 37, 2/3 - 2010. Viitattu 14.12.2010
<http://www.iclei-europe.org/>News>Connections>.

ICLEI 2010c. Press release. UN refers to cities as key governmental stakeholders supporting global climate action. Viitattu 14.12.2010 <http://www.iclei-europe.org/> > COP16.

Itälä-Laine, J. (toim.) 2007. Varsinais-Suomen AGENDA 21 -toimintaohjelma 2007–2010. Turku: Varsinais-Suomen Agendatoimisto.

Itämeren kaupunkien liiton ympäristökomissio 2010. Integroidun johtamisjärjestelmän yleiskatsaus. Viitattu 9.1.2011
http://www.localmanagement.eu/index.php/champ:hub_fi_documents

Joas, M. 2000. Effects on Local Environmental Administration - A Comparative Cross-Time Analysis. Teoksessa Joas, M. (toim.) Local Agenda 21 - Models and Effects: An Analysis of LA21 Activities in Finland and the Baltic Sea Region. Turku: Åbo Akademi, 97–112.

Joas, M. & Grönholm, B. 2004. A comparative perspective on self-assessment of Local Agenda 21 in European cities. Boreal Environment Research Vol. 9 No. 9, 499–507.

Joas, M.; Evans, B. & Theobald, K. 2007. La agenda 21 local en Europa. La segunda fase de la modernización ecológica en los gobiernos municipales. Ekonomiaz No. 64, 1/2007, 92–111. Saatavilla http://www1.euskadi.net/ekonomiaz/taula4_c.apl?REG=834

Joas, M. 2008. Local Governance for Sustainable Development: Local Agenda 21 in the Baltic Sea Region. Teoksessa Joas, M., Jahn, D. & Kern, K. Governing a Common Sea. Environmental Policies in the Baltic Sea Region. London, Sterling: Earthscan, 143–165.

Kajamaa, A.; Kerosuo H. & Engeström, Y. 2008. Työelämän kehittämisprojektien seuraamusten jäljillä - uusi näkökulma arviointitutkimukseen. Hallinnon Tutkimus 4/2008, 61–79.

Kerckänen, A. 2010. Ilmastomuutoksen hallinnan politiikka. Kansainvälisen ilmastokysymyksen haltuunotto Suomessa. Väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopisto.

Koivisto, J. 2009. Bikva - asiakkaat mukana kehittämisessä. Teoksessa Seppänen-Järvelä, R. & Vataja, K. (toim.) Työyhteisö uusille urille. Kehittäminen osaksi arjen työtä. Jyväskylä: PS-kustannus, 117–139.

Kuntalaki 17.3.1995/365.

Kuntaliitto 2009. Agenda 21 kunnat Suomessa 2009. Viitattu 11.3.2010 www.kunnat.net Yhdyskunta, tekniikka ja ympäristö > Kestävä kehitys > Paikallisagenda

Kuntaliitto 2010. Ilmastonsuojelukampanjakunnat ja niiden yhteyshenkilöt. Viitattu 16.1.2011
http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;356;1033;36689;36692;37940

Laine, M. & Jokinen, P. 2001. Poliitiikan ulottuvuudet. Teoksessa Haila, Y. & Jokinen, P. (toim.) Ympäristöpolitiikka. Mikä ympäristö, kenen politiikka. Tampere: Vastapaino, 47–65.

LASALA Project Team 2001. Local Authorities Self Assessment of Local Agenda 21 (LASALA): Accelerating Local Sustainability: Evaluating European Local Agenda 21 Processes – Volume I: Report of the LASALA Project Team. Freiburg: ICLEI.

Lempa, K.; Hakanpää, N. & Lindgren, A., Union of the Baltic Cities 2005. Baltic Cities Sustainable Development Survey 2004/2005. Turku: Union of the Baltic Cities, Commission on Environment Secretariat.

Lindqvist, T.; Maaniittu, M.; Niemi, E.; Paasio, P. & Leea, P. 2001. Suomentajien alkusanat. Teoksessa Robson, C. Käytännön arvioinnin perusteet. Opas evaluaation tekijöille ja tilaajille. Helsinki: Tammi. Suomentanut työryhmä Lindqvist, T.; Maaniittu, M.; Niemi, E.; Paasio, P. & Pajja, L., 8–10.

Lounais-Suomen ympäristökeskus 2007. Lounais-Suomen ympäristöohjelma 2007–2012. Ympäristöstrategian toteuttamiseksi Satakunnassa ja Varsinais-Suomessa. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen raportteja 2/2007. Turku: Lounais-Suomen ympäristökeskus.

Lähde, V. 2001. Sanasto. Teoksessa Haila, Y. & Jokinen, P. (toim.) Ympäristöpolitiikka. Mikä ympäristö, kenen politiikka. Tampere: Vastapaino, 302–310.

Länsiluoto, A. & Järvenpää, M. 2005. Tasapainotetulla mittaristolla voidaan huomioida kestävän kehityksen periaatteet. Yritystalous 6/2005. 63. vuosikerta, 61–65.

Martti, S. 2000. Hyvän mielen tiedotuskeskus - paikka, johon tulla. Arviointitutkimus Tiedotuskeskuksen vaikuttavuudesta mielenterveyskuntoutujien elämään. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Meadowcroft, J. 1999. Planning for sustainable development: what can be learnt from the critics? Teoksessa Kenny, M. & Meadowcroft, J. (toim.) Planning Sustainability. Implications of Sustainability for Public Planning policy. Lontoo: Routledge, 12-38.

Meklin, P. 2001. Tavoitteiden saavuttamisen arviointi kuntataloudessa. Teoksessa Myllymäki, A. & Vakkuri, J. (toim.) Tulos, normi, tilivelvollisuus. Näkökulmia tilintarkastukseen ja arviointiin. Tampere: Tampere University Press, 91–117.

Moitus, S. & Saari, S. 2004. Menetelmistä kehittämiseen. Korkeakoulujen arviointineuvoston arviointimenetelmät vuosina 1996–2003. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkiasuja 10:2004. Helsinki: Korkeakoulujen arviointineuvosto.

Niemenmaa, V. 2001. Yhteenvetoa ja uusia teemoja. Teoksessa Niemenmaa, V. (toim.) Kestävä kehitys kunnallishallinnon haasteena. Hyllypaperia, ekohelinää vai todellista muutosta? Suunnittelumaantieteen kurssiraportteja 42. Helsinki: Helsingin yliopisto. 77–90.

Niemenmaa, V. 2005. Helsingin paikallisagenda. Tarina osallistumisesta ja suunnittelun subjektiivisuudesta. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja A 31. Espoo: Teknillinen korkeakoulu, Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus.

Niemi-lilahti, A. & Joas, M. 2000. Conclusions: Local Agenda 21 in Transition? Teoksessa Joas, M. (toim.) Local Agenda 21 - Models and Effects: An Analysis of LA21 Activities in Finland and the Baltic Sea Region. Turku: Åbo Akademi, 139–149.

Piirainen, K.; Kuvaja-Köllner, V.; Hokkanen, J.; Mannelin, K.; Kettunen, A. 2010. Järjestöjen vaikutukset. Arvioinnin kehittämistä kolmessa kuopiolaisessa järjestössä. B Raportteja 42. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Puhakka, A. 2007. Selvitys alue-, seutu- ja paikallistason toimijoiden tilanteesta ja tarpeista kestävän kehityksen edistämiseksi. Viitattu 4.4.2010
<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=67580&lan=fi>

Rajavaara, M. 2006. Yhteiskuntaan vaikuttava Kela. Katsaus vaikuttavuuden käsitteisiin ja arviointiin. Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 69. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.

Robson, C. 2001. Käytännön arvioinnin perusteet. Opas evaluaation tekijöille ja tilaajille. Helsinki: Tammi. Suomentanut työryhmä Lindqvist, T.; Maaniittu, M.; Niemi, E.; Paasio, P. & Paija, L.

Routala, M. 2001. Kestävän kehityksen tulkinnot Suomen kunnissa - paikallisagendaohjelmien sisältöanalyysi. Helsinki: Helsingin yliopisto, Maantieteen laitos. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 4.4.2010 http://www.helsinki.fi/maantiede/suma/keke/MikkoR_Gradu.pdf

Saari, S. 2010. Vertaisarviointit työvälineenä kaupunkien ilmastotyössä. CHAMP vertaisarviointikoulutus Vantaalla 11.3.2010. Viitattu 9.1.2011

<http://www.localmanagement.eu/index.php/champ:home> > Suomen tukipiste > Työpajat > Vertaisarviointikoulutus ja -materiaalit > Vertaisarviointi esitys

Scotti S. 2004. Moving from performance measurement to performance management. International Social Security Association. International Conference on Changes in the structure and organisation of social security administration. Cracow, Poland 3.–4.6.2004. Viitattu 19.11.2010 <http://www.issa.int/News-Events/Events/International-Conference/Moving-from-performance-measurement-to-performance-management>

Seppänen-Järvelä, R. & Vataja, K. 2009a. Mitä työyhteisölähtöinen prosessikehittäminen on? Teoksessa Seppänen-Järvelä, R. & Vataja, K. (toim.) Työyhteisö uusille urille. Kehittäminen osaksi arjen työtä. PS-kustannus: Jyväskylä, 13–29.

Seppänen-Järvelä, R. & Vataja, K. (toim.) 2009b. Työyhteisö uusille urille. Kehittäminen osaksi arjen työtä. PS-kustannus: Jyväskylä

Sosiaaliportti 2008. Yleiskatsaus arviointisuuntausten jaotteluun. Viitattu 28.3.2010 <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/hyvakaytanto/lahtokohtia/arviointi/yleiskatsaus-jaotteluun/>

STATUS 2006. Guidance on Selecting and Setting Targets for the Urban Thematic Strategy. Viitattu 9.1.2011 <http://status-tool.iclei.org/content.php> > Guidance

Suomen ympäristökeskus 2010. Ympäristöjärjestelmät julkisessa hallinnossa. Viitattu 9.1.2011 www.ymparisto.fi > Yritykset ja yhteisöt > Ympäristöjärjestelmät ja -johtaminen

Sustainable Cities and Towns Campaign 2007a. Sustainable Cities Awards. Viitattu 14.12.2010 <http://sustainable-cities.eu/index.php> > Campaign Activities

Sustainable Cities and Towns Campaign 2007b. Tools to use. Viitattu 14.12.2010 <http://sustainable-cities.eu/index.php> > Sustainability Kit

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2010. Energiatehokkuussopimukset ja -katselmukset. Viitattu 11.10.2010 <http://www.tem.fi/index.phtml?s=2588>

UNCED 1993. YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssi, Rio de Janeiro 3.-14.6.1992. Helsinki: Ympäristöministeriö ja ulkoasiainministeriö.

Valonia 2008. Valonia – Varsinais-Suomen kestävän kehityksen ja energia-asioiden palvelukeskus; toimintakertomus 2008.

Valonia 2010a. Mikä VALONIA? Viitattu 20.3.2010 www.valonia.fi > Mikä VALONIA

Valonia 2010b. Valonia – Varsinais-Suomen kestävän kehityksen ja energia-asioiden palvelukeskus; toimintasuunnitelma 2010.

Valonia 2010c. VALONIA on riippumaton palvelukeskus. Viitattu 20.3.2010 www.valonia.fi. > Palvelut

Valpasvuo, V.; Hakanen, M. & Mynttinen, M. 2006. Kuntien ympäristönsuojeluhallinto. Kysely 1.1.2005. Saatavilla http://www.kuntaportaali.fi/k_sivukartta.asp?path=1;28;31;35&Level=1;29;356&Level2=1;29;356;117046

Wapner, P. 2003. World Summit on Sustainable Development: Toward a Post-Jo'Burg Environmentalism. Global Environmental Politics 3: 1, 1–10.

Varsinais-Suomen Agendatoimisto 2006. Yhteinen mitta -indikaattorit 2006. Varsinais-Suomen kuntien kestävän kehityksen seuranta.

Vartola, J. 2009. Byrokratia modernin hallinnan muotona. Teoksessa Karppi, I. & Sinervo, L.-M. (toim.) Governance. Uuden hallintatavan jäsentyminen. Tampere: Tampereen yliopisto, Hallintotieteiden keskus. 13–43.

Vataja, K. 2009a. Arvioiva työote - kehittämisen peruslähtökohta. Teoksessa Seppänen-Järvelä, R. & Vataja, K. (toim.) Työyhteisö uusille urille. Kehittäminen osaksi arjen työtä. PS-kustannus: Jyväskylä, 51–68.

Vataja, K. 2009b. Kompetenssi – kehittävää arviointia. Teoksessa Seppänen-Järvelä, R. & Vataja, K. (toim.) Työyhteisö uusille urille. Kehittäminen osaksi arjen työtä. PS-kustannus: Jyväskylä, 141–164.

Vedung, E. 2003. Arviointiaalto ja sen liikkeelle panevat voimat. Stakes, FinSoc Työpapereita 2/2003. Helsinki. Viitattu 22.3.2010
http://groups.stakes.fi/FINSOC/FI/julkaisut/julkaisusarjat/tp2_2003.htm.

Virtanen, P. 2007. Arviointi. Arviointitiedon luonne, tuottaminen ja hyödyntäminen. Helsinki: Edita Prima Oy.

WSSD 2002. The Johannesburg Declaration on Sustainable Development. Viitattu 8.12.2010
www.un.org/jsummit/html/.../1009wssd_pol_declaration.doc

Yhdistyneet kansakunnat 2009. Agenda 21: Earth Summit – The United Nations Programme of Action from Rio. Viitattu 4.4.2010 <http://www.un.org/esa/dsd/agenda21/index.shtml>

Ympäristöministeriö 2009. Kansallisen kestävän kehityksen arviointi 2009. Viitattu 29.3.2010
www.ymparisto.fi > Kestävä kehitys > Kansallinen kestävän kehityksen strategia

Ympäristöministeriö 2010. Paikallinen kestävä kehitys. Viitattu 14.12. 2010
<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=4405&lan=FI>

Ympäristön ja kehityksen maailmankomissio 1987. Yhteinen tulevaisuutemme. Ympäristön ja kehityksen maailmankomission raportti. Helsinki (1988): Ulkoasiainministeriö, Ympäristöministeriö. Suomentanut Kaija Anttonen.

KYSELYLOMAKE

Sivu 2 / 10

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TOIMINNAN ARVIOINTI

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TOIMINTA

1) Onko organisaatiossanne tehty kestävän kehityksen ohjelmaa?

Kestävän kehityksen ohjelmalla tarkoitetaan tässä asiakirjaa, joka pyrkii edistämään kestävän kehityksen osa-alueita. Sen nimi voi olla myös esimerkiksi ympäristöohjelma, paikallisagenda tai yhteiskuntavastuuohjelma. Useampi vaihtoehto mahdollinen.

- ☐ Kyllä. Minä vuonna?
- ☐ Ohjelmamme on päivitetty vuonna
- ☐ Ohjelmaa tehdään parhaillaan.
- ☐ Organisaatiossamme aiotaan laatia kestävän kehityksen ohjelma.
- ☐ Ohjelman laatimisprosessi on keskeytynyt.
- ☐ Ei ole tehty.
- ☐ En osaa sanoa.

2) Miten organisaationne soveltaa kestävän kehityksen ohjelmaa käytännössä?

Useampi vaihtoehto mahdollinen.

- ☐ Ohjelman toimenpiteitä toteutetaan aktiivisesti.
- ☐ Ohjelmaa on käytetty tai käytetään organisaation strategioiden perustana.
- ☐ Ohjelmaa sovelletaan organisaation perustoiminnan sisällä.
- ☐ Ohjelmaa sovelletaan perustoiminnasta erillisissä hankkeissa.
- ☐ Ohjelman toteutumista seurataan.
- ☐ Ohjelmaa ei toteuteta käytännössä.
- ☐ Organisaatiollamme ei ole ohjelmaa.
- ☐ En osaa sanoa.

3) Millä tavalla organisaatiossanne seurataan kestävän kehityksen ohjelman toteutumista?

Useampi vaihtoehto mahdollinen.

- ☐ Laadimme kestävän kehityksen raportin säännöllisesti. Edellinen raportti ilmestyi vuonna
- ☐ Laadimme kestävän kehityksen raportin epäsäännöllisin väliajoin. Edellinen raportti ilmestyi vuonna
- ☐ Käytämme seurannassa kestävän kehityksen indikaattoreita.
- ☐ Käytämme muuta seurantamenetelmää.
- ☐ Emme seuraa ohjelman toteutumista.
- ☐ Organisaatiossamme ei ole käytössä kestävän kehityksen ohjelmaa.
- ☐ En osaa sanoa.

4) Jos vastasitte organisaatiollanne olevan käytössä muita seurantamenetelmiä, voisitteko kuvailla millaisia menetelmät ovat?

5) Millainen rooli Varsinais-Suomen Agenda 21 -toimintaohjelmalla 2007-2010 on organisaationne kestävän kehityksen toiminnassa?

Useampi vaihtoehto mahdollinen.

- ☐ Ohjelma on toiminut organisaatiomme oman kestävän kehityksen ohjelman täydennyksenä tai tukena.
- ☐ Ohjelma toimii organisaatiomme kestävän kehityksen ohjelmana.
- ☐ Ohjelmaa on käytetty tai käytetään organisaatiomme strategioiden perustana.
- ☐ Ohjelmaa käytetään itsenäisesti organisaation oman ohjelman ohella.
- ☐ Ohjelmaa ei ole käytetty tai käytetä organisaatiossamme.
- ☐ En osaa sanoa.

<-- Edellinen

Seuraava -->

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TOIMINNAN ARVIOINTI

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TOIMINNOT

6) Mihin energiansäästösopimuksiin tai -ohjelmiin organisaationne on sitoutunut? Tarvitseeko organisaationne Valonian palveluita näiltä alueilta?

Valitkaa kyllä tai ei, sekä klikatkaa palvelumuotoa tarvittaessa.

	Kyllä	Ei	Tarvitsemme tietoa	Tarvitsemme tukea
Kuntien energiatehokkuussopimus (KETS)	☐	☐	☐	☐
Kuntien energiaohjelma (KEO) 2008-2016	☐	☐	☐	☐
Yrityksen energiansäästöohjelma	☐	☐	☐	☐
Muu energiansäästöohjelma	☐	☐	☐	☐
Energiankäytön tehostamissuunnitelma	☐	☐	☐	☐

7) Millaisia toimenpiteitä organisaationne on tehnyt ilmastomuutoksen hillitsemiseksi? Tarvitsetteko Valonian palveluja näiltä alueilta?

Valitkaa kyllä tai ei, sekä klikatkaa palvelumuotoa tarvittaessa.

	Kyllä	Ei	Tarvitsemme tietoa	Tarvitsemme tukea
Kuntien ilmastokampanjaan liittyminen	☐	☐	☐	☐
Muuhun ilmastokampanjaan osallistuminen	☐	☐	☐	☐
Organisaation kasviuonekaasupäästöjen kartoitus	☐	☐	☐	☐
Kasviuonekaasujen nielujen kartoitus (esim. kunnan alueen)	☐	☐	☐	☐
Kasviuonekaasujen kehityssuunnitelma	☐	☐	☐	☐
Omat päästöjen vähentämistavoitteet	☐	☐	☐	☐
Päästöjen vähentämissuunnitelma	☐	☐	☐	☐
Suunnitelman toimeenpano	☐	☐	☐	☐
Suunnitelman toteutumisen seuranta	☐	☐	☐	☐
Ilmastostrategia	☐	☐	☐	☐
Energiatase	☐	☐	☐	☐
Kestävän liikkumisen suunnitelma	☐	☐	☐	☐

8) Millaisia suunnitelmia tai toimenpiteitä organisaationne on tehnyt materiaalitehokkuuden lisäämiseksi? Tarvitsetteko Valonian palveluja näiltä alueilta?

Valitkaa kyllä tai ei, sekä klikatkaa palvelumuotoa tarvittaessa.

	Kyllä	Ei	Tarvitsemme tietoa	Tarvitsemme tukea
Suunnitelma jätteen synnyn ehkäisemiseksi tai vähentämiseksi	☐	☐	☐	☐
Kierrätyksen tehostaminen	☐	☐	☐	☐
Uusiutuvien luonnonvarojen käytön lisääminen	☐	☐	☐	☐
Veden säästö	☐	☐	☐	☐
Ruokapalvelujen, työpaikkaruokalan tms. ympäristövaikutusten vähentäminen	☐	☐	☐	☐
Hankintojen ympäristövaikutusten vähentäminen	☐	☐	☐	☐
Ympäristöystävällisempien materiaalien käyttö	☐	☐	☐	☐

9) Onko organisaationne ollut mukana seuraavissa sitoumuksissa ja hankkeissa, tai käyttänyt seuraavia toimintoja? Tarvitsetteko Valonian palveluja näiltä alueilta?

Valitkaa kyllä tai ei, sekä klikatkaa palvelumuotoa tarvittaessa.

	Kyllä	Ei	Tarvitsemme tietoa	Tarvitsemme tukea
Aalborgin sitoumukset	☐	☐	☐	☐
Ympäristötilinpäätös	☐	☐	☐	☐
Ympäristöjärjestelmät	☐	☐	☐	☐
Hiilineutraali kunta	☐	☐	☐	☐
Reilun kaupan kaupunki tai kunta	☐	☐	☐	☐
Itämerihaaste	☐	☐	☐	☐

10) Mitä muita kuin edellisessä kysymyksessä mainittuja kestävän kehityksen hankkeita tai toimintoja organisaationne toimintaan liittyy? Millaiset Valonin palvelut voisivat edistää niitä organisaatiossanne?

11) Onko organisaatiossanne ympäristövastaavaa, kestävän kehityksen työntekijää tms.?

☐ Kyllä. Millä nimikkeellä? ☐ Ei ☐ En osaa sanoa

<-- Edellinen

Seuraava -->

Sivu 4 / 10

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TOIMINNAN ARVIOINTI

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TOTEUTUMINEN

12) Mitä mieltä olette seuraavista, kestävää kehitystä pääosin hallinnon näkökulmasta tarkastelevista väittämistä? Arvioikaa väittämien toteutumista organisaationne maantieteellisellä toiminta-alueella.

Asteikolla 1-5: 1 = täysin eri mieltä, 2 = eri mieltä, 3 = ei eri eikä samaa mieltä, 4 = samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä, eos = en osaa sanoa

	1	2	3	4	5	eos
Poliittinen johto on sitoutunut kestävän kehityksen toimintaan.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kestävän kehityksen toiminnalle on ohjattu riittävästi resursseja.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kestävän kehityksen toiminta on aktiivista.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kestävän kehityksen toiminta tulee tulevaisuudessa lisääntymään.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yksityiset kuntalaiset voivat osallistua kestävän kehityksen työn suunnitteluun.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yksityiset kuntalaiset voivat osallistua suoraan kestävään kehitykseen liittyvään päätöksentekoon.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ympäristönsuojeluviranomaiset edistävät kestävää kehitystä.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kunnat edistävät / kunta edistää kestävää kehitystä alueellaan.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Viranomaisten välinen yhteistyö on säännöllistä ja sujuvaa.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kestävän kehityksen toiminnasta tiedotetaan riittävästi.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kuntalaisilta ja sidosryhmiltä kerätään tietoa päätöksentekoa varten.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Alueella toimii kestävää kehitystä toiminnallaan tai tuotteillaan edistäviä yrityksiä.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

<-- Edellinen

Seuraava -->

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TOIMINNAN ARVIOINTI

VALONIAN ROOLI

13) Miten Valonia on mielestänne edistänyt kestävä kehitystä Varsinais-Suomessa?

Arvioikaa edistämisen astetta seuraavilla osa-alueilla asteikolla 1-5: 1 = erittäin vähän, 2 = melko vähän, 3 = jonkin verran, 4 = paljon, 5 = erittäin paljon, eos = en osaa sanoa.

	1	2	3	4	5	eos
Ympäristötietoisuuden lisääntyminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yhteistyön lisääntyminen ja eri toimijoiden verkostoituminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kunnan kestävä kehityksen toiminnan lisääntyminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yhteiskunnan eri toimijoiden aktiivisempi kestävä kehityksen työ	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien paraneminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

14) Kuinka merkittävänä pidätte seuraavia kestävä kehityksen osa-alueita Valonian toiminnassa?

Arvioikaa asteikolla 1-5: 1 = täysin tarpeeton, 2 = melko tarpeeton, 3 = ei tärkeä eikä tarpeeton, 4 = melko tärkeä, 5 = erittäin tärkeä, eos = en osaa sanoa

	1	2	3	4	5	eos
Ympäristötietoisuuden lisääntyminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yhteistyön lisääntyminen ja eri toimijoiden verkostoituminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kunnan kestävä kehityksen toiminnan lisääntyminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yhteiskunnan eri toimijoiden aktiivisempi kestävä kehityksen työ	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yksityisten kuntalaisten kulutustottumusten muutos	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Organisaatioiden ympäristövaikutusten väheneminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien paraneminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

15) Miten näette Valonian toiminnan vaikuttaneen organisaationne toimintaan seuraavissa asioissa?

Arvioikaa asteikolla 1-5: 1 = ei lainkaan, 2 = ei juuri lainkaan, 3 = hieman, 4 = merkittävästi, 5 = hyvin merkittävästi, eos = en osaa sanoa

	1	2	3	4	5	eos
Uusien toimintatapojen luominen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ympäristötietoisuuden lisääntyminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kestävä kehityksen mukaisten taitojen lisääntyminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Organisaationne asiakkaiden tyytyväisyyden parantuminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Liiketoimintamahdollisuuksien lisääntyminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ekotehokkaampi toiminta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Energiansäästö	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kestävä kehityksen työkalujen hyödyntäminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

16) Näettekö Valonian vaikuttaneen organisaationne toimintaan jollain muulla tavalla, jota ei ole mainittu edellisessä kysymyksessä?

17) Ovatko Valonian palvelut organisaationne kestävä kehityksen toimintojen kannalta

	Kyllä	Ei	En osaa sanoa
täydentäviä?	☐	☐	☐
korvaavia?	☐	☐	☐
päällekkäisiä?	☐	☐	☐

18) Jos vastasitte korvaavia tai päällekkäisiä, mitä palveluja tarkoitatte?

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TOIMINNAN ARVIOINTI

VALONIAN TOIMINNAN OSA-ALUEET

19) Miten merkityksellisiä seuraavat Valonian toiminnan osa-alueet ovat organisaatiossanne?

Arvioikaa asteikolla 1-5: 1 = täysin tarpeeton, 2 = melko tarpeeton, 3 = ei tärkeä eikä tarpeeton, 4 = melko tärkeä, 5 = erittäin tärkeä, eos = en osaa sanoa

	1	2	3	4	5	eos
Materiaalitehokkuus ja kestävä kuluttaminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Energiansäästö, energiatehokkuus ja uusiutuvat energialähteet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ympäristökasvatus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vesiensuojelu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kestävän liikkumisen edistäminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

20) Entä tulevaisuuden näkymissä?

Arvioikaa asteikolla 1-5: 1= täysin tarpeeton, 2= melko tarpeeton, 3= ei tärkeä eikä tarpeeton, 4= melko tärkeä, 5= erittäin tärkeä, eos= en osaa sanoa

	1	2	3	4	5	eos
Materiaalitehokkuus ja kestävä kuluttaminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Energiansäästö, energiatehokkuus ja uusiutuvat energialähteet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ympäristökasvatus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vesiensuojelu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kestävän liikkumisen edistäminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

21) Puuttuuko edellä mainituista jokin osa-alue, jonka alta koette organisaatiossanne tarvitsevan Valonian palveluita?

- ☐ Kyllä. Mitä osa-alueita?
- ☐ Ei.
- ☐ En osaa sanoa.

<-- Edellinen

Seuraava -->

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TOIMINNAN ARVIOINTI**VALONIAN TOIMINTATAVAT JA TOIMINNOT****22) Miten merkityksellisiä seuraavat Valonian toimintatavat ovat organisaatiossanne?**

Arvioikaa asteikolla 1-5: 1 = täysin tarpeeton, 2 = melko tarpeeton, 3 = ei tärkeä eikä tarpeeton, 4 = melko tärkeä, 5 = erittäin tärkeä, eos = en osaa sanoa

	1	2	3	4	5	eos
Kestävän kehityksen strategiat, ohjelmat ja muut asiakirjat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Teemaviikot ja -päivät	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Näyttelyt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tapahtumat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Koulutukset	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kestävän kehityksen infopisteet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ekovinkit	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Esitteet ja materiaalit	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Verkkosivut	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tietopankit	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tiedotuskampanjat	☐	☐	☐	☐	☐	☐

23) Koetteko että organisaationne hyötyisi toimintatavasta, jota ei ole mainittu edellisessä kysymyksessä? Millaisesta?

24) Mainitkaa kolme tärkeintä Valonian palvelutoimintoa organisaatiollenne.

Vastausten ei tarvitse perustua kysymyksen numero 22 listaan. Voitte nimetä myös yksittäisiä tapahtumia, kilpailuja yms.

<-- Edellinen

Seuraava -->

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TOIMINNAN ARVIOINTI**VALONIAN KOHDERYHMÄT****25) Mitä mieltä olette Valonian kohderyhmistä ja niiden painoalueista?**

Kohderyhmän osuutta tulisi 1 = vähentää merkittävästi, 2 = vähentää hieman, 3 = pitää ennallaan, 4 = lisätä hieman, 5 = lisätä merkittävästi, eos = en osaa sanoa.

	1	2	3	4	5	eos
Kuntien osuus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muiden julkisten sektorin toimijoiden osuus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kuntalaisten osuus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yritysten ja elinkeinoelämän osuus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Järjestöjen ja yhdistysten osuus	☐	☐	☐	☐	☐	☐

26) Koetteko jonkin oleellisen ryhmän puuttuvan Valonian kohderyhmistä? Minkä?

<-- Edellinen

Seuraava -->

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TOIMINNAN ARVIOINTI**TYTYTYVÄISYYS JA KOMMENTIT****27) Mitä mieltä olette Valonian toiminnasta?**

Arvioikaa asteikolla 1-5: 1 = erittäin tyytymätön, 2 = melko tyytymätön, 3 = ei tyytymätön eikä tyytyväinen, 4 = melko tyytyväinen, 5 = erittäin tyytyväinen, eos = en osaa sanoa

	1	2	3	4	5	eos
Agendatoimiston ja Energiatoimiston yhdistyminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
V-S Agenda 21 -toimintaohjelman vastuunjaon selkeys	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Valonian toiminnan tavoitteiden selkeys	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Työryhmien toimivuus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Valonian organisaatiorakenne	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hanketoiminnan osuuden kasvu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Valonian toiminnan seuranta ja arviointi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Valonian ulkoinen viestintä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Valonian sisäinen viestintä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Valonian nimen ja toiminnan tunnetuksi tekeminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

28) Tähän voitte kirjoittaa kehittämis ehdotuksia tai kommentteja edellisen kysymyksen kohdista.**29) Tähän voitte kommentoida yleisesti kyselyn sisältöä ja sen toimivuutta.**

<-- Edellinen

Seuraava -->

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TOIMINNAN ARVIOINTI

TAUSTAKYSYMYKSET

Tähdellä (*) merkityt kysymykset ovat pakollisia.

30) Edustamanne organisaation nimi

31) Mille sektorille organisaationne sijoittuu? *

- Kunta
- Korkeakoulu
- Oppilaitos
- Päiväkot
- Julkinen liikelaitos
- Muu julkinen organisaatio
- Yritys
- Yhdistys
- Kirkko
- Muu

32) Onko organisaationne Valonian asiakas vai yhteistyökumppani?

- ☐ Asiakas
 ☐ Yhteistyökumppani
 ☐ Molempia

33) Kuinka suuri organisaationne toimialue on Varsinais-Suomessa? *

Organisaatiomme toimii

- ☐ yhden kunnan alueella. Kunnan väkiluku on noin

☐ usemman kuin yhden kunnan alueella. Kuntien lukumäärä on noin

34) Minkä kunnan tai kuntien alueella organisaationne toimii Varsinais-Suomessa?

35) Työnimikkeenne tai asemanne organisaatiossanne

36) Oletteko Valonian teema- tai suunnittelutyöryhmän jäsen? *

- ☐ Kyllä. Työryhmän nimi

☐ En ole enää. Entisen työryhmän nimi

☐ En ole.

37) Oletteko halukas osallistumaan kyselyn teemoja käsittelevään haastatteluun?

- ☐ Kyllä
 ☐ Ei

38) Nimi

39) Yhteystiedot (sähköpostiosoite ja puhelinnumero)

TEEMAHAASTATTELURUNKO

Taustatiedot

- nimi, organisaatio, työryhmiin osallistuminen

Kestävä kehitys

- organisaation näkökulmasta

Kokemus Valonian toiminnasta

- osa-alueet, joilla yhteistyötä, uudet osa-alueet
- käytetyt yhteistyömuodot

Mielipide yhteistyöstä

- tyytyväisyys, tyytymättömyys
- hyödyllisyys
- yhteistyömalli
- hanketoiminta
- palvelutarjonta
- räätälöityjen palvelujen suunnittelu
- toimintojen päällekkäisyys
- V-S Agendatoimiston ja Energiatoimiston yhdistyminen
- muutokset yhteistyön ansioista omassa organisaatiossa/yleisesti
- kuntalaisten osallistuminen

Kehittäminen

- yhteistyö- ja palvelumuodot
- tulevaisuuden haasteet ja mahdollisuudet

Verkosto

- käytetyt yhteistyötahot kestävän kehityksen toiminnassa
- uudet tahot
- Valonian rooli verkostossa

Suhde Valoniaan

- mikä yhdistää
- mikä heikentää, vahvistaa sidettä
- suhteen ylläpito

ITSEARVIOINTILOMAKE

Itsearviointi Valonian työntekijöille

VALONIA ORGANISAATIONA

1) Missä koet Valonian erityisesti onnistuneen toimintakauden 2007-2010 aikana?

2) Millaisia ongelmakohtia Valonian toiminnassa on ollut toimintakauden 2007-2010 aikana?

3) Millaisena näet Valonian toiminnan vaikuttavuuden? Mihin se kohdistuu?

4) Mitä mieltä olet päätöksenteosta Valoniassa?

5) Mitä mieltä olet Valonian organisaatorakenteesta?

Seuraava -->

Itsearviointi Valonian työntekijöille

TYÖNTEKO VALONIASSA

6) Millaisilla mittareilla arvioit oman työsi onnistumista?

7) Koetko roolisi ja vastualueesi Valoniassa selkeiksi? Millä tavalla työnkuvaasi voisi selkeyttää?

8) Hoidatko sellaisia työtehtäviä, jotka koet vastaavan omaa ammatillista osaamistasi?

9) Mitä mieltä olet Valoniassa käytetyistä työskentelymuodoista? (esim. työryhmät)

10) Koetko Agendatoimiston ja Energiatoimiston yhdistymisen vaikuttaneen työhösi? Miten?

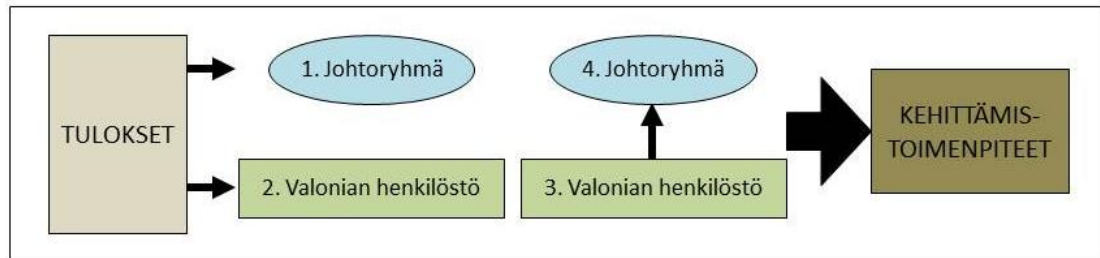
11) Miten koet Valonian toiminnan hankepohjaisuuden oman työsi kannalta?

<-- Edellinen

Lähetä

Kehittämisen ideointi: menetelmä ja toteutus

Kehittämisen ideoinnin tavoitteena oli määritellä kehittämis ehdotuksia arvioinnin tulosten perusteella. Valonian henkilöstö ja johtoryhmäideoivat kehittämistä seuraavien vaiheiden kautta (kuvio 1). Aluksi arvioinnin tulokset esiteltiin Valonian johtoryhmälle 16.9.2010 (kuvion vaihe 1) sekä Valonian henkilöstölle 1.10.2010 (vaihe 2).

Kuvio 1. Kehittämisen ideoinnin vaiheet.

18.10.2010 järjestettiin henkilöstön kehittämistyöpaja (vaihe 3), jossa käytettiin avuksi tuplatiimi-menetelmää. Työpaja aloitettiin kertaamalla arvioinnin tuloksia, joista työpajaan oli valittu tilaajan toiveesta kehittämisen kannalta tärkeimmät arviointiteemat (kuvio 2). Arviointiteemat valittiin tutkimuksen tuloksista tutkijan oman tulkinnan perusteella. Kehittämisen ideointi aloitettiin ryhmätyöskentelyllä: henkilöstö jaettiin viiteen, noin kolmen hengen ryhmään. Ryhmien tehtävänanto oli seuraavanlainen:

1. Valitkaa mielestänne tärkeimmät arviointiteemat toiminnan kehittämisen kannalta.
2. Listatkaa paperille kehittämis ehdotuksenne teemojen ratkaisemiseksi.

Tehtävänannossa pyrittiin siihen, että jokaisen kehittämisidean yhteys arvioinnin tuloksiin eli arviointiteemaan tai -teemoihin oli osoitettavissa. Kehittämis ehdotukset pyydettiin kirjoittamaan omalle paperilapulleen ja numeroimaan siihen liittyvän arviointiteeman mukaisesti. Lisäksi ehdotettiin, että kunkin ryhmän ehdotuksista ainakin yksi liittyisi organisaation sisäisiin arviointiteemoihin. Ideoinnin jälkeen jokainen ryhmä esitteli valitsemansa teemat sekä kehittämis ehdotuksensa. Ryhmien oli tämän jälkeen tarkoituksena valita kehittämis ehdotusten lukumäärästä riippuen kahdesta viiteen tärkeimpänä pitämäänsä kehittämis ehdotusta. Tällaista priorisointia ei kuitenkaan tarvittu, sillä ryhmien kehittämis ehdotukset olivat varsin samansuuntaisia.

Henkilöstön tilaisuudessa muodostunut lista kehittämis ehdotuksista esitettiin Valonian johtoryhmän kokouksessa 30.11.2010 (vaihe 4). Kehittämis ehdotukset oli ryhmitelty niihin liittyvien arviointiteemojen mukaisesti. Kunkin ryhmän jälkeen esitettiin myös henkilökunnan ehdotusten ulkopuolelle jääneet arviointiteemat. Johtoryhmää pyydettiin kommentoimaan arviointiteemoja ja kehittämis ehdotuksia tilaisuutta varten tehtyyn taulukkoon tai suullisesti, sekä esittämään omia kehittämis ehdotuksiaan. Kehittämisen ideoinnin menetelmä perustui Valonian johtoryhmän rooliin toiminnan strategisena suunnittelijana (ks. Valonia 2010a, 3).

1. Osa-alueiden merkitys tulevaisuudessa	18. Valonian sisäinen viestintä
2. Materiaalitehokkuus-toimenpiteet	19. Ajanhallinta, toiminnan aikatauluttaminen
3. Toimintatapojen tärkeys organisaatioissa	20. Lisähenkilökunnan tarve
4. Työryhmät ja yhteys kuntiin	21. Palkkataso
5. Passiiviset työryhmät	22. Hankkeiden kuormittavuus
6. Yhteistyön suunnittelu yhteistyöorganisaatioiden kanssa	23. Henkilökunnan työnkuvan selkeys
7. Organisaatioita yhteen kokoavat tilaisuudet	24. Valonian sisäinen päätöksenteko
8. Kestävän kehityksen toimijoiden yhteystietojen jakaminen	
9. Tutkimustiedon popularisointi	25. JOKIN MUU TEEMA
10. Kuntalaisten osallistumisen edistäminen	
11. Toiminnan hajanaisuus ja priorisointi	
12. Vaikutusten kohdistuminen yhteiskunnan eri tasoille ja kunnassa	
13. Yritykset kohderyhmänä	
14. Toimintojen vakinaistaminen	
15. Hankkeista tiedottaminen	
16. Kuukausitiedotteen levittäminen	
17. Valonian nimen ja toiminnan tunnetuksi tekeminen	

Kuvio 2. Arviointiteemat. Tummallalla pohjalla on yleisesti Valonian toimintaan liittyvät teemat, vaalealla pohjalla organisaation sisäiset teemat.

VALONIAN HENKILÖSTÖN KEHITTÄMISEHDOTUKSET

1. Kuntayhteistyö
2. Viestintä
3. Toiminnan priorisointi ja kohdistaminen
4. Kuntalaisten osallistumisen edistäminen
5. Organisaation sisäiset teemat

1. KUNTAYHTEISTYÖ

Arviointiteemat

Työryhmät ja yhteys kuntiin
 Passiiviset työryhmät
 Yhteistyön suunnittelu yhteistyöorganisaatioiden kanssa
 Organisaatioita yhteen kokoavat tilaisuudet
 Toimintojen vakinaistaminen

Työryhmätoiminta

Infopäivät	<ul style="list-style-type: none"> • Työryhmiä ei toteuteta enää siinä muodossa kuin ennen, vaan ne muutetaan infopäiviksi, joissa kunnat esittävät hyviä käytäntöjä sekä kestäväen kehityksen työssä eteen tulleita ongelmia (Best and Worse Practices) muille kunnille. • Valonia vetää infopäivät puheenjohtajan asemassa ja toimii kokoonkutsujana. Valonia esittelee mitä tilaisuus pitää sisällään, mutta kunnat tekevät itse esittelytyön. • Kaikki kunnat käydään soitolla läpi kolmen kuukauden aikana aikana. Mietitään mitä aiheita ja henkilöitä otetaan mukaan esittelemään hyviä käytäntöjä. Kysytään vastuuhenkilöiltä mitä uutta ja mitä ongelmia kunnassa on ollut. Jokaisella osa-alueella ja hankkeella on omat vastuuhenkilöt Valoniassa. • Ensimmäinen infotilaisuus ensi vuoden huhti-toukokuussa. Infopäiviä pidetään kaksi kertaa vuodessa.
Työryhmien uudistaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Työryhmät toimivat verkostoitumista ja laajapohjaista tiedonjakoa ja -vaihtoa varten ja enemmän hankkeiden ohjausryhmätyyppisesti. Valonia ei tarvitse työryhmiä suunnittelemaan toimintaa, vaan viemään tietoa eteenpäin. • Kuntien edustus työryhmissä tärkeää. Kuntien edustajat ovat tyytyväisempiä Valonian toimintaan, kun he tietävät mitä Valonia tekee. He vievät tietoa myös eteenpäin. Työryhmien kautta kunnilla ainakin mahdollisuus sanoa sanottavansa. • Työryhmiä voidaan koota uudestaan aivan uusista ihmisistä. • Työryhmät muutetaan teemaryhmiksi, jotka ovat kokonaisvaltaisempia kokonaisuuksia. Teemaryhmissä on kunnista laaja-alaisesti edustus ympäristösihteerien lisäksi. • Työryhmät ovat olemassa koska niillä on tietty funktio, niillä ei voi olla itseisarvoa. Tapahtumaa suunniteltaessa voi perustaa tapahtuman suunnitteluryhmän, joka ei kuitenkaan voi olla jatkuva työryhmä.
Valonia kuntien työryhmissä	<ul style="list-style-type: none"> • Valonia osallistuu kuntien omiin työryhmiin (agenda- ja ilmastotyöryhmät yms.) sen sijaan että kunnasta tullaan Valonian työryhmään.

Muu yhteydenpito kuntaan	
Priorisointi	<ul style="list-style-type: none"> Priorisoidaan, kehen on yhteys kunnassa: työntekijöihin, päättäjiin vai kuntalaisiin. (Ks. myös luku 3)
Valonian tutustumispäivä	<ul style="list-style-type: none"> Järjestetään Valonian tutustumispäivä liittyneiden kuntien virkamiehille ja luottamushenkilöille seutukunnittain. Kerrotaan kunnille mitä Valonia tekee ja samalla edistetään Valonian tunnettuutta. Jaetaan kunnille tietoa siitä, mitä rahan vastineeksi voi saada. Kannustetaan tilausten tekemiseen.
Kunnan sisäinen viestintä	<ul style="list-style-type: none"> Kuntayhteistyösuunnittelussa muistetaan kunnan sisäisen viestinnän toimivuuden rajat. Yhteistyössä eri sektoreitten kanssa ei voi olettaa, että ne kommunikoisivat keskenään.

Joustavuutta peruspalveluihin	
Kunnan vuosittaisen palvelutarpeen suhde perusrahaan	<ul style="list-style-type: none"> Selvitetään, voisiko perusrahoitukseen kuuluviin palveluihin lisätä joustavuutta kunnan tarpeen mukaan. Vaihtoehtoisen mallin mukaan kunta voi saada perusrahoitukseen kuulumatonta palvelua, jos ei muuten käytä Valoniaa vuoden aikana. Jos kunta ei tarvitse perusrahasta mitään muuta kuin kuin esimerkiksi viikoksi luontokoulun, niin sellainen voidaan antaa, vaikkei palvelu kuulu perusrahoitukseen. Lisäksi perustoimintaan kuuluvia palveluja voidaan lisätä. Kunnilla voi olla oikeus käyttää niiden hankkeiden palveluita, jotka ovat koko maakunnan tai muuten kyseisen kunnan alueen kattavia. Perusrahoitukseen kuuluu se, että suunnitellaan yhteisiä hankkeita, mutta kunnat maksavat erikseen niiden toteutuksesta.

2. VIESTINTÄ

Arviointiteemat
Hankkeista tiedottaminen Kuukausitiedotteen levittäminen Valonian nimen ja toiminnan tunnetuksi tekeminen

Viestintä ja Valonian tunnetuksi tekeminen	
Viestintäsuunnitelma	<ul style="list-style-type: none"> Laaditaan viestintäsuunnitelma. Toiminnan kohdistaminen ja priorisointi liittyy myös tiedottamiseen.
Valonian nimen ja hankkeen nimen mainostamisen tasapaino	<ul style="list-style-type: none"> Valoniaa pyritään tuomaan näyttävästi esille hanketiedotuksessa yhteistyökumppaneiden hyväksymien rajojen sisällä. Valonian tunnettuuden edistämistä hidastaa se, että täytyy viedä hankkeitten tunnettuutta eteenpäin. Hankkeesta tiedottaminen menee edellä, Valonian nimi tulee perässä. Hanke kuitenkin kestää vain rajoitetun ajan.
Paikallisagendapäivän henkiin herättäminen	<ul style="list-style-type: none"> Vuorotellen eri kunnissa järjestetään paikallisagendapäiviä, jotka kokoavat kuntien edustajia yhteen. Seutukunnallisia tapahtumia ja paikallisagendapäiviä voidaan yhdistää. Seutukuntapäiviä pidetään etenkin uusissa kunnissa, joita on paljon ja joissa Valonian pitää saada enemmän näkyvyyttä.
Valonian glögitilaisuus	<ul style="list-style-type: none"> Glögitilaisuudessa järjestetään toimintapisteet joka osa-alueesta.

Tiedon levittäminen kaikille tasoille	<ul style="list-style-type: none"> Tietoa levitetään ruohonjuuritasolle ja päättäjille. Tiedotusta levitetään alueellisesti tasapainoisesti: vahvistetaan sitä, että Valonia toimii koko maakunnan tasolla, ei vain Turun alueella. Valonia pyritään saamaan valtakunnan tasolla näkyviin, mikä kasvattaisi kiinnostusta päättäjien taholla.
Kuukausitiedote	<ul style="list-style-type: none"> Luodaan paremmat yhteydet kouluihin tiedotteen levittämiseksi. Ongelmana tiedotteen hukkuminen tietotulvaan. Kehitetään kotisivujen kuukausitiedotteen sähköpostitilausta.

3. TOIMINNAN PRIORISOINTI JA KOHDISTAMINEN

Arviointiteemat	
Toiminnan hajanaisuus ja priorisointi Vaikutusten kohdistuminen	
Rahoitusmalli	<ul style="list-style-type: none"> Tulevaisuudessa kartoitetaan mahdollisuuksia hakea rahoitusmallia, joka ei ole täysin riippuvainen hankerahoituksesta. EU:n, valtion tai maakunnan kautta tulevaan mahdolliseen rahoitukseen pyritään lähtemään mukaan.
Hanketoiminta	<ul style="list-style-type: none"> Keskitytään hankkeisiin, jotka ovat kokonaisuuden kannalta tärkeitä. Vaihtoehtoina on tiukempi hankepaketti, joka osuu enemmän samalle sektorille, tai nykyisen laajan skaalan hanketoiminnan jatkaminen, jossa rahaa haetaan sieltä mistä saadaan.
Valonian roolin selkeyttäminen	<ul style="list-style-type: none"> Tarkennetaan mihin kaikkeen toimintaan on resursseja ja mahdollisuuksia. Toisaalta hyvä että Valonia näkyy paljon kentällä, mutta jossain vaiheessa on mietittävä, pitääkö mennä ihan joka paikkaan, koska syö resursseja muualta. Priorisoinnin tarve riippuu kysynnän ja tarjonnan suhteesta: jos kysyntää on paljon, niin joitain toimintoja pitää rajoittaa.
Toiminnan ja vaikutusten kohdistaminen	<ul style="list-style-type: none"> Toiminta ja palvelut suunnataan selkeämmin joillekin tietyille asiakas- tai ihmisryhmille. Mietitään myös tarkoin tavoite toiminnoille. Aina kun suunnitellaan toimintaa, mietitään mitä tavoitellaan, mikä on kohderyhmä ja millainen tapahtuma milläkin tavoitteella toimii. Järjestetään tapahtumia, jotka on fokusoitu tietyille kohderyhmille, ei sellaisia jotka ovat avoimia kaikille ja joissa on jokaiselle jotain. Henkilöstökansioon liitetään tapahtuman järjestämisen kysymyslista: mitä kysyt ennen kuin alat miettiä tapahtumaa. Myös kuntien pitäisi fokusoitua, jotta oikeat ihmiset osaa pyytää oikeanlaista palvelua. Yhteyshenkilöt selkiytetään.
Tiedotuksen kohdistaminen ja priorisointi	<ul style="list-style-type: none"> Selkiytetään sekä Valonian että kuntien roolia ohjaamalla tiedottamista oikeille ihmisille. Kaikenlaiset ihmiset ei välttämättä halua kaikenlaista tietoa Valonian toiminnasta, vaan selkeästi tietyistä osa-alueista.
Näyttelytoiminnan kehittäminen	<ul style="list-style-type: none"> Näyttelyä kehitetään edustuskelpoisemmaksi. Näyttely on sisäänkäynti, Valonian etuovi, jonka pitäisi olla kokoava ja esitellä Valonian toimintaa. Näyttelyyn laitetaan esittelyt jokaisesta hankkeesta erikseen.
Yhteinen tapahtumakalenteri	<ul style="list-style-type: none"> Laaditaan fyysinen tapahtumakalenteri. Kalenteria pidetään kahvihuoneessa tai näyttelyssä.

4. KUNTALAISTEN OSALLISTUMISEN EDISTÄMINEN

Arviointiteema

Kuntalaisten osallistumisen edistäminen

Yleisesti kaikille kansalaisille kohdistuva toiminta

- Pyritään vakinaistamaan yleisesti kaikille ihmiselle kohdistuva toiminta (KELAA-hankkeen toimintamuodot).
- Alueellisuus ja ihmisten luokse meneminen pitäisi olla keskeistä: alueellisesti jakoon "Valonia-bussi".
- Kuntalaiset voisivat antaa palautetta palautelaatikkoon. Myös asukailta kysytään mitä toivovat Valonialta, ei pelkästään kunnilta.

5. ORGANISAATION SISÄISET TEEMAT

Arviointiteemat

Sisäinen viestintä
Sisäinen päätöksenteko
Ajanhallinta
Hankkeiden kuormittavuus

Sisäinen viestintä ja päätöksenteko

Käytännön toimintatapojen tietokansio (henkilöstökansio)

- Valoniaan perustetaan kansio käytännön toimintatavoista, johon sisältyy ohjeistuksia
 - ✓ nettisivuista (mitä laitetaan ja miten)
 - ✓ henkilöstöhallinnosta
 - ✓ posti- ja kopiokoneesta
 - ✓ keittiövuoroista
 - ✓ bussilipun latauksesta
 - ✓ komentoketjusta (Populus, ESS, koneet)
- Kansioon kerätään kuukausi- ja viikkopalavereiden ohjeistukset Valonian toimintatavoista.
- Kansiossa on hankeosio, johon kerätään tietoa hankkeiden sisällöstä, maksatuksista ja nimenkirjoitusoikeuden omaavista henkilöistä.
- Kansiota käytetään uuden työntekijän tai harjoittelijan sisäänajossa.

Jaettu levyalue

- Levyalueen selkeyttä ja käytettävyyttä parannetaan otsikoita ja aihe-alueita uudistamalla.
- Levyalueen kehittämiseen haetaan ideoita muista organisaatioista.

Tilannekatsaukset hankkeittain palaveri-ihin	<ul style="list-style-type: none"> • Palaverissa pidetään tilannekatsaukset hankkeittain. • Tilannekatsausten avulla isoista tapahtumista saadaan tieto ajoissa. Lisäksi kerrotaan pienimuotoisesti hankkeesta: missä mennään, mitä on tehty ja mikä on ajankohtaista. • Tilannekatsausten avulla hankkeiden välille pyritään synnyttämään yhteistyötä. • Tilannekatsausten ansiosta jokainen Valonian työntekijä osaa kertoa Valonian toiminnasta kysyttäessä. Asiakkaat ja yhteistyökumppanit eivät erottele työntekijöitä hankkeiden mukaan, vaan heidän silmissä työntekijät ovat yleisesti Valonian edustajia. Kaikki sellainen palaute tai tieto mitä joku voi tulla kysymään, on sellaista tietoa joka jaetaan.
Tieto yhteistyöstä, palautteesta ja kehittämisideoista	<ul style="list-style-type: none"> • Henkilöstö jakaa keskenään tietoa kentältä saadusta palautteesta ja kehittämisideoista sekä yhteistyöstä eri tahojen kanssa esimerkiksi työ- ja suunnitteluryhmissä. • Kentältä saatava näkymätön viesti ja sanoma on tärkeä jakaa. Tietoa jaetaan myös siitä, jos jossain hankkeessa menee jokin asia erittäin huonosti tai erittäin hyvin, tai jos jossain kunnassa jokin asia ei etene.

Ajanhallinta ja hankkeiden kuormittavuus

Hankeitten kuormittavuutta pienennetään toiminnan hyvällä aikatauluttamisella ja yhteistyöllä eri hankkeitten välillä. Ajanhallintaa ja yhteistä suunnittelua kehitetään edelleen esimerkiksi henkilöstökansion avulla.

